

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**BİLGİ TOPLUMUNDA BİR E-DEVLET UYGULAMASI OLARAK
DYS HAKKINDA OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL ALTINTAŞ

**ÇANAKKALE
OCAK, 2019**

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Bilgi Toplumunda Bir E-Devlet Uygulaması Olarak DYS
Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri

İsmail ALTINTAŞ
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Hasan ARSLAN

Çanakkale
Ocak, 2019

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Bilgi Toplumunda Bir E-Devlet Uygulaması Olarak DYS Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24/01/2019

İsmail ALTINTAŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

İsmail ALTINTAŞ tarafından hazırlanan çalışma, 24/01/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10236891

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Prof. Dr.	Hasan ARSLAN 	Danışman
Prof. Dr.	Rasim YILMAZ 	Üye
Dr. Öğr. Üyesi	Mustafa Aydın BAŞAR 	Üye
.....	Üye
.....	Üye

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Önsöz

İnsanoğlu edindiği bilgi birikimi ile değişir ve dönüşürken, toplumun ve kurumların da bu dönüşümden etkilenmesi kaçınılmazdır. Kurumlar bilgi toplumu paradigması içerisinde dijital dünyanın imkanlarından yararlanmaya başlamışlar, hizmet sunma şeklinde önemli değişimlere yönelmişlerdir. Bilgi ve belgenin elektronik ortama aktarılması bu değişimlerin önem arz eden bir boyutudur. Üzerinden çalışmaktan büyük keyif aldığım çalışma, MEB'in resmi belgelerini elektronik ortama taşıyan DYS uygulaması ile ilgili okul yöneticilerinin görüşleri üzerine kurulmuştur ve alana önemli katkılar sunması tarafımdan beklenmektedir.

Bu çalışmanın vücut bulmasında emekleri olan, henüz ders aşamasında bana ilham kaynağı olan ve tez sürecinde de engin bilgi ve tecrübesiyle beni yönlendiren değerli danışmanım Prof. Dr. Hasan ARSLAN'a özel bir teşekkür sunmak isterim. Yüksek lisansa başlamam için beni teşvik eden ve harika bir çalışma ortamı sağlayan İlçe Milli Eğitim Müdürüm İsmail YILMAZ'a, kaynak temini konusunda desteğini gördüğüm kıymetli dostlarım Gönen Kütüphanesi Sorumlusu Serhat GÜLTEKİN'e ve Balıkesir Üniversitesi Kütüphanesi Görevlisi İdris KARAASLAN'a, çalışmanın istikametinin belirlenmesinde görüşlerinden faydalandığım değerli arkadaşım Doç. Dr. M. Recep OKUR'a teşekkür ederim.

Veri toplama araçlarına içtenlikle cevap veren ve değerli zamanlarını ayıran Bandırma, Gönen, Manyas, Erdek ilçelerinde görev yapan okul yöneticilerine ayrıca teşekkür etmek isterim. Bu süreçte desteklerini gördüğüm kıymetli arkadaşım Erdek İlçe Milli Eğitim Müdürü Erbil CAMGÖZ'e ve Manyas İlçe Milli Eğitim Müdürü Yüksel DEMİR'e, Bandırma ve Erdek İlçe MEBBİS Yöneticileri Mustafa KAYA ve Mesut GÖKDENİZ'e teşekkür ederim. Anlayışı ve engin hoşgörüsü için eşim Serap ALTINTAŞ ve tüm çabayı anlamlı kılan oğlum Haktan'a özel bir teşekkür sunmak isterim.

Çanakkale, 2019

İsmail ALTINTAŞ

Özet

Bilgi Toplumunda Bir E-Devlet Uygulaması Olarak DYS Hakkında

Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından son dönemde uygulamaya konulan DYS hakkındaki görüşlerini tespit etmek, bu görüşleri bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumlar bağlamında incelemektedir.

Karma araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada araştırmanın genel evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Çalışmanın hedef evreni Balıkesir ilinde görev yapan okul yöneticileridir. Araştırmanın örneklemini Balıkesir iline bağlı Bandırma, Gönen, Manyas ve Erdek ilçelerinde görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Çalışmanın nicel verileri Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından geliştirilen Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Ölçek 26 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek ile elde edilen veriler SPSS 25 yazılımı ile istatistiki testlere tabi tutulmuştur. Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri bu veri setine uygulanmıştır. Çalışmanın nitel verileri ise okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşlerini derlemeye yöneliktir ve bu görüşme soruları dokuz maddeden müteşekkildir. Elde edilen veriler betimsel analiz metotları ile değerlendirilmiş, bulgular frekans tabloları eşliğinde sunulmuştur.

Bu çalışmada okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumlarının (Ort=3,13, ss:0,49) orta düzeyde olduğu görülmüştür. Alt boyutlarda mevcut olanaklar boyutunda orta düzey bir değer elde edilmiştir; okullardaki kullanım düzeyi boyutunda düşük bir değer elde edilmiş olup, bilgisayar kullanma becerileri boyutunda ise yüksek bir değer elde edilmiştir. Nitel çalışmada ise okul yöneticilerinin DYS hakkında çoğunlukla olumlu görüşlere sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Toplumu, e-Devlet, DYS, e-İmza.

Abstract

The Opinions of Institution Directors about DYS as an e-Government Application in The Information Society

The objective of this study is to identify views of institution directors about DYS which is applied by Ministry of National Education recently and to examine these views in terms of computer use skills and scale of attitude of computer.

In this study, mixed research method was employed. In this study, the target population of the research is institution directors who work for official schools of all Turkey. The target population in the study is who work for official schools in Balıkesir. In this study, institution directors in Bandırma, Gönen, Manyas and Erdek districts were selected as the sample. Quantitative data of the study was obtained by Computer Use Skills and Scale of attitude of Computer developed by Yeşilyurt ve Gül (2007). This scale is a 5-Likert type scale and comprise of 26 items. Quantitative data, obtained with the scale, were assessed with statistical tests with SPSS 25 software. Mann-Whitney U and Kruskal Wallis analysis methods were applied on dataset. In this study, qualitative questions comprise of the views of institution directors. These questions consist of nine items. The data obtained were evaluated with scientific descriptive analysis and findings were presented with frequency tables.

It was noted at the end of this study that computer using skills and attitudes towards computer of institution directors was mid-level (Ort=3.13, ss=0,49). At sub dimensions, available possibilities' value was mid-level, the level of using at schools' value was low-level and computer using skills value was hi-level.

According to qualitative research, it was seen that institution directors have positive opinions on DYS.

Keywords: Information Society, e-Government, DYS, e-Signature

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iii
Abstract	iv
İçindekiler.....	v
Tablolar Listesi.....	vii
Şekiller Listesi.....	viii
Kısaltmalar Listesi.....	ix
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Varsayımları	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Tanımlar	5
Bölüm II: İlgili Alanyazın	7
Bilgi Toplumu	7
Bilgi Toplununun Doğuşu ve Gelişimi.....	9
İlkel toplumdan tarım toplumuna geçiş.	10
Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş.	11
Sanayi toplumunun özellikleri.	12
Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş.....	15
Bilgi Çağına Geçiş.....	18
Bilgi Toplununun İsimlendirilmesi	19
Bilgi Toplununun Tanımı	22
Bilgi Toplumunda Değişen Anlamıyla Bilgi.....	23
Veri.	23
Enformasyon.	24
Bilgi.....	24
Bilgi Toplununun Temel Özellikleri	25
E-Devlet	27
Bürokrasi ve E-Devlet	30

E-Devletin Tanımı	31
E-Devletin Önemi	32
Dünyada ve Türkiye’de e-Devlet Uygulamaları	36
Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde E-Devlet Uygulamaları	39
E-Okul.....	40
MEBBİS.....	41
TEFBİS.....	41
KBS.....	42
DYS.....	42
Resmi Yazışma ve Elektronik Belge Yönetim Sistemleri.....	43
DYS ve Bileşenleri	44
Giden Evrak Oluşturma İşlevi	49
E-imza.....	51
Standart Dosya Planı	51
Bölüm III: Yöntem	53
Araştırmanın Modeli	53
Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	55
Veri Toplama Araçları	57
Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği.....	57
Verilerin Toplanması.....	60
Verilerin Analizi.....	60
Bölüm IV: Bulgular.....	63
Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular	63
Okul Yöneticilerinin DYS Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	74
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	95
Tartışma.....	95
Sonuç.....	103
Öneriler.....	105
Kaynakça.....	109
Ekler	117

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Çalışma Grubunu Oluşturan Okul Yöneticilerin Demografik Özellikleri	57
2	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği Güvenirlilik Analizi	61
3	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeğine Ait Betimsel İstatistik	63
4	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, İlçe Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	65
5	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U testi Sonuçları.....	66
6	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Kıdem Değişkenine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	68
7	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Yaş Değişkenine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	70
8	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Unvan Değişkenine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	72
9	Doküman Yönetim Sistemi (DYS) Okul Yöneticileri Açısından Anlamı	74
10	Okul Yöneticilerine Göre Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Olumlu Yanları	77
11	Okul Yöneticilerine Göre Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Olumsuz Yanları.....	80
12	Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Özelliklerinin Okul Yöneticileri Tarafından Hangi Düzeyde Etkin Kullanıldığı.....	83
13	Okul Yöneticileri Açısından Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Önemi	85
14	Okul Yöneticilerine Göre Bilgisayar Kullanma Becerisi ile DYS Kullanma Becerisi Arasındaki İlişki	87
15	Okul Yöneticilerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri Hakkındaki Görüşleri	89
16	Okul Yöneticilerine Göre Elektronik İmzanın Olumlu Yanları	90
17	Okul Yöneticilerine Göre Elektronik İmzanın Olumsuz Yanları.....	92

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
1	DYS karşılama ekranı	46
2	DYS yüklenme aşamaları	47
3	DYS ana ekranı	47
4	DYS Giden evrak oluşturma ve akış başlatma ekranı	49
5	Doküman editörü	50
6	E-imza ile imzalanmış evrak	51
7	DYS’de standart dosya planı	52

Kısaltmalar Listesi

BİT (ICT)	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DÖNERSİS	: İşletmeler Dairesi Yönetim Bilgi Sistemi
DYS	: Doküman Yönetim Sistemi
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
GİMOP	: Gümrük Müsteşarlığı Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi
HİTAP	: Hizmet Takip Modülü
İMİSİS	: İdari ve Mali İşler Sistemi
İLSİS	: İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi
KBS	: Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	: Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
MEBSİS	: Milli Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdare Sistemi
PERSİS	: Personel Bilgi Sistemi
POLNET	: Polis Teşkilatı
SAY2000İ	: Saymanlık Otomasyon Sistemi
SAYOTO	: Saymanlık Otomasyon Projesi
SOİSİS	: Sosyal İlişkiler Sistemi
TAKBİS	: Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi
TEFBİS	: Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi

TUENA	: Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ULAKBİM	: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
VEDOP	: Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
YÖBİS	: Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi
YÖSİS	: Yüksek Öğretim Yönetim Bilgi Sistemi

Bölüm I: Giriş

Problem Durumu

İnsanoğlu tarihte var olduğu ilk zamanlardan bu yana bilgi üretme, bilgi edinme ve öğrenme faaliyetleri içerisinde yer almıştır. Bilimsel gelişme sürecinde elde edilen her yeni bilgi bir başka yeni bilginin üretilmesine vesile olmuş, yeni bilgi üretim süreci ise bilgi çağı adını verdiğimiz dönemde oldukça hızlanmıştır (Yücel, 1997). Elde ettiği bilgi birikimini doğası gereği sonraki nesillere aktaran insan, varoluştan bu yana elde edilen birikim ile hem bireysel hem de toplumsal olarak büyük bir gelişme göstermiş, zaman içerisinde bilgi yoğun bir dönem olan bilgi toplumuna ulaşmıştır (Genç, 2017).

Bilme arzusunu gidermek ve refah seviyesini arttırmak isteyen insanoğlu yeniliğin sürekli olarak yeniliğin peşinde olmuştur. Ürettiği ve geliştirdiği bilgi ile yeni teknoloji üretmiş, üretilen bu teknolojiyi de yaşam standartlarını ve refah düzeyini arttırmak üzere kullanmıştır (Yücel, 1997). Tarihsel çağların her döneminin kendine özgü teknolojileri vardır. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında da bilgi ve iletişim teknolojileri yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Öyle ki bu teknolojiler bireylerin günlük yaşamlarında olmazsa olmazlar arasındaki yerini gün geçtikçe sağlamlaştırmaktadır (Kutlu ve Taban, 2007). Bilgi ve iletişim teknolojileri temelde bireyi, genelde de devletleri büyük ölçüde etkilemiş, birçok devlet kurumu vatandaşına verdiği hizmetleri bilgi ve iletişim teknolojilerinden yoğun şekilde yararlanarak sunmaya başlamıştır. Bu noktada e-Devlet kavramı karşımıza çıkmaktadır (Özsağır, 2013). E-Devletin ortaya çıkışında, teknolojideki gelişmenin yanı sıra toplumdaki gelişme ile bireyin merkezi konuma gelmesi ve gelişen demokrasi anlayışı ile bireylerin devlete bakışının değişmesi gibi başka sürükleyici faktörler de olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Delibaş ve Akgül (2010) e-devleti geleneksel devlet anlayışının devamı değil, zihinsel ve yapısal dönüşümü kapsayan bir model olarak görmektedir.

Alanyazın incelendiğinde e-Devlet üzerine çalışmalar yapan yazarların bazı ortak paydalarda buluşarak e-Devlet tanımları yaptıkları görülmektedir. Uçkan (2003) e-Devleti verimliliğin, etkililiğin, demokratik katılımın, saydamlığın ve hesap verebilirliğin sağlanmasında kamu yönetiminin yeniden yapılandırılabilmesi için yeni imkânlar sunan bir model olarak değerlendirmektedir. Çarıkçı (2010) ise en yalın haliyle devletin vatandaşlarına verdiği hizmetlerin elektronik ortamda sunulması olarak tanımlamakta, devletin vatandaşa ya da vatandaşın devlete karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasını e-Devlet olarak betimlemektedir. Yıldırım ve Karakurt (2004) e-Devleti kamu yönetimi alanında bir yaşam biçimi olarak görmüştür. Yıldırım ve Karakurt'a (2004) göre e-Devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerinin çağın gereklerine göre kullanılarak geleneksel devlet anlayışının yeniden yapılandırılmasıdır. Şahin ve Örselli (2003) de insanın bilgi peşindeki refah artışı odaklı serüveninin, e-Devletin oluşumuna da yansıdığından hareketle, e-Devleti insanın yaşam standartlarını yükselten bir olgu olarak görmüştür.

Bilgi ve iletişim teknolojileriyle bu denli içli dışlı olan insanoğlu günlük yaşamını bilgi ve iletişim teknolojileri ile donatırken, bu duruma paralel olarak iş yaşamına da e-Devlet altyapısını sokarak iş ortamında da bu teknolojilerden ve uygulamalardan faydalanmaya başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı da bünyesine bu tür uygulamaları alarak verimliliğini ve etkililiğini arttırmaya çalışmaktadır. MEBBİS, e-Okul, e-Müfredat, e-Özel, e-Yaygın, okul e-posta servisleri, okul web siteleri için MEBPANEL, Taşınabilir Öğrenci Modülü gibi birçok uygulamayı başlatan Bakanlık, tüm teşkilatları arasındaki bilgi ve belge alışverişini DYS ismini verdiği yeni bir uygulama üzerinden yürütmeye başlamıştır.

Bu noktada DYS'nin etkin ve verimli kullanılması için okul yöneticisinin sahip olması gereken bilgi ve iletişim teknolojileri kullanım becerileri ve DYS'nin kullanıcıları olarak okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri önem kazanmaktadır. Bu çalışma ile elde edilen veriler sistemin daha etkili ve verimli hale getirilmesinde kullanılacak niteliktedir. Bu

noktada ilk olarak temel bilgisayar kullanma becerilerinin DYS kullanımındaki etkisi belirlenmelidir. Bu bağlamda okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ile DYS kullanımları arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin hangi faktörlere göre değiştiği ya da değişim göstermediği tespit edilmelidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma okul yöneticilerinin DYS uygulamasını ne derece etkili kullandıklarını tespit etmek, okul yöneticilerinin bilgisayar kullanım bilgi ve becerilerine yönelik tutumlarını belirleyerek bu tutumların DYS kullanımı üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu amaçla “Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda çalışan okul yöneticilerinin bilgisayar ve DYS kullanma becerileri ne seviyededir ve okul yöneticileri bilgisayarı ve DYS’yi ne derece etkili kullanmaktadır?” temel probleminin çözümü için okul yöneticilerinin görüşlerine başvurularak şu alt problemlere yanıt aranmıştır.

- a) Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ne düzeydedir?
- b) Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri arasında demografik verilere göre ne düzeyde farklılıklar vardır?
- c) Okul yöneticileri DYS’yi ne derecede etkili kullanmaktadırlar?
- d) Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ile DYS’yi etkili kullanmaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde e-Devlet uygulamaları ve elektronik belge yönetim sistemleri ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. DYS Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul yöneticilerinin kullanımına yakın bir tarihte sunulmuştur. Bu nedenle alanyazında DYS özelinde bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın DYS özelindeki ilk çalışma olması, bu

özelliğiyle alanyazına önemli bir katkıda bulunması, alanyazındaki bu boşluğu doldurması beklenmektedir.

Vatandaşların devlet kurumları ile olan işlerini mekandan ve zamandan bağımsız bir şekilde elektronik ortamda çözüme kavuşturabilecekleri e-Devlet uygulamalarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu duruma paralel olarak MEB bünyesinde görev yapan okul yöneticilerinin de muhatap olduğu e-Devlet uygulamalarının sayısı günbegün artış göstermektedir. Söz konusu e-Devlet uygulamalarının niteliklerini arttırmak, okul yöneticilerinin de bu uygulamaları kullanım yeterliliğini arttırması ve böylece daha verimli bir iş ortamı ortaya çıkması bu tür araştırma çalışmalarının artması ile gerçekleşebilecektir. Bu ve benzeri araştırmalarda elde edilen bulgular DYS benzeri e-Devlet uygulamalarını geliştiren ve okul yöneticilerinin kullanımına sunan MEB ve ilgili birimleri için bir kılavuz görevi üstlenecektir. MEB'in ilgili birimleri bu bilgi ile var olan stratejilerini gözden geçirebilecek, yeni stratejiler oluşturabileceklerdir. Aynı şekilde TÜBİTAK benzeri kurumlar da, okul yöneticilerinin kullanımına sundukları e-İmza gibi teknolojik çözümler ile ilgili olarak gerçek kullanıcı deneyimlerinden ve görüşlerinden oluşan bilgi elde edebilecek, ürünün geliştirilmesine, daha etkili ve verimli hale getirilmesine yönelik olumlu katkılar sağlayabileceklerdir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımları şu şekildedir:

a) Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin veri toplama araçlarındaki ifadelere verdikleri cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

b) Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşme sorularına verdikleri yanıtların güvenilir ve yansız olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Balıkesir ilinin Bandırma, Gönen, Erdek ve Manyas ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına resmi okullarda görev yapan okul yöneticileri ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan ölçme araçları “*Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği*” ve “*Görüşme Soruları Formu*” ile sınırlıdır.
- Araştırmanın yapılmaya başlandığı dönem okul yöneticilerinin DYS'nin ilk kullanımlarını gerçekleştirdiği döneme denk gelmiştir. Bu nedenle anket uygulamasının ve görüşmelerin başlangıcı, DYS hakkındaki en gerçekçi görüşlerin elde edilebilmesi için ileri bir tarihe ötelenerek başlatılmış, bu durum araştırmanın zaman bağlamında sınırlılığını oluşturmuştur.

Tanımlar

DYS: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan ve Bakanlığa bağlı tüm birimler arasında elektronik ortamda resmi yazışma imkânı sağlayan web tabanlı yazılım.

e-Devlet: Naralan (2008) e-Devleti, kamu kurumlarınca üretilen bilgi ve hizmetlerin bireylere ya da kurumlara internet ortamından ulaştırılması olarak değerlendirilmektedir.

Yazılı Belgeler: Dinçer (2013) yazılı belgeleri el yordamıyla ya da klavye aracılığıyla yazılabilen, kağıt üzerinde ya da dijital ortamda bulundurulabilen, özel işletmelerde ya da kamu kurumlarında geniş bir kullanım alanı bulan belge türü olarak değerlendirmektedir.

Resmi Belgeler: Resmi belgeler Mutlu (2013) tarafından, üretimi, saklanması ve biçiminin ilgili kurumlar tarafından belirlendiği, kamu kurumu çalışanları ya da bu kurumlara başvuruda bulunanlar tarafından üretilen, örgütte sürdürülen faaliyetlerin yazılı yansımaları olarak da değerlendirilebilecek belgeler olarak ifade edilmektedir.

Elektronik İmza: Elektronik İmza Kanunu (2004) elektronik imzayı, bir dijital veri kümesine eklenen veya var olan dijital veriyle mantıksal bağı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri kümesi biçiminde tanımlamaktadır.

Elektronik Sertifika: Elektronik İmza Kanunu'nda (2004) elektronik sertifika, resmi belgeyi imzalayanın imza doğrulama verisi ile imzalayanın kimlik bilgilerini bağlayan dijital veri olarak tanımlanmaktadır.

Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) : Örgütsel iş akışları içerisinde belge üretimi, kaydı, muhafaza edilmesi gibi işlemlerin yerine getirilmesi süreçlerini ifade eden her türlü uygulamayı içeren prosedür, standart ve yazılımlardan oluşan yapı olarak tanımlanır (Odabaş, 2008).

Bölüm II: İlgili Alanyazın

Bilgi Toplumu

Bilgi insanoğlu için yeryüzünde var olduğu tüm çağlarda hep ön planda olmuştur (Yücel, 1997). Erzan (2002) “bilgi” kavramı ifade edildiğinde, bir öznenin varlığına işaret eden “bilme” eyleminden yola çıkıldığını ifade etmektedir. İnsan olma halinin doğal bir sonucu olan bilme arzusu ve merak duygusu, insanoğlunu bilme eylemine ve bilgi edinme çabasına yöneltmiştir (Özlüer, 2016). Aristoteles insanoğlunun doğası gereği bilme eğilimine sahip olduğunu belirtir (Sözer, 2014). Bu nedenle insan doğduğu andan itibaren öğrenme, bilgi edinme ve bilgi üretme faaliyetleri içerisinde yer alır.

Bilim tarihi de bizlere fertlerin refah seviyelerini arttırmak ve bilme arzusunu gidermek amacıyla çağlar boyunca hep yeniliğin, dolayısıyla bilginin peşinde olduğunu göstermektedir (Yücel, 1997). Çağtürk (2006) bu duruma, 15. yüzyılda elde edilen harita ve yön bulma bilgisi ile insanoğlunun okyanuslar aşarak yeni kıtalar keşfetmesini ve bu yeni kıta keşiflerinin ekonomik getirilerinden her şekilde yararlanmasını örnek olarak göstermektedir.

İlk zamanlarda çevreyi tanıma ve kendini güvende tutma amacı taşıyan bilgi edinme uğraşısı sonucunda insanoğlu, gözlem ve deneme yanılma yöntemleri ile dünyayı anlamlandırmış, tabiatın kurallarını öğrenmiş, ondan yararlanmanın yollarını bulmuş, zamanla da Dünya üzerinde olan bitene yön verme noktasına ulaşmıştır (İnce 2001; Yücel, 1997).

Günlük yaşamın akışı içerisinde olağan bir durum olan bilme eğilimi, insanı sahip olduğu beş duyu ile edindiği verileri, zihinsel yetenekleri sayesinde bilgiye dönüştürmeye götürür (Gülmezler, Afacan, Özkalkan, Aydın, 2018). Newton’un, başına düşen bir elma ile yer çekiminin farkına varması bu duruma tipik bir örnektir (Çağtürk, 2006).

Tekeli (2002) bilgi ile bilme için gerçekleştirilen eylem arasındaki bağıntı kabul edildiğinde, bilmenin bir katılım olduğunu ifade eder. Tekeli’ye (2002) göre bilme aynı zamanda toplumun kültürel varlıklarının oluşumuna bir katılım durumudur, tarihi bir süreçtir

ve sürekli artarak devam eden bir birikimdir. Esas olan bu sürekli artışa katılımdır. Türkcan (2002) da bilgi üretiminin prehistorik atalarımızdan bu yana devam etmekte olan bir süreç olduğunu ifade etmektedir. İnsan elde ettiği bu bilgi birikimini kendi yaşamı için kullanmakla kalmayıp sonraki nesillere aktarma özelliği gösterebilen bir canlıdır (Genç, 2017). Bilimsel gelişme sürecinde edinilen her yeni bilgi, bir başka yeni bilginin edinilmesine neden olmuş, bu durum da yeni bilgi edinim sürecinin büyük bir ivmeyle artmasını sağlamıştır (Yücel, 1997).

İnsanın tüm canlılar arasında sürekli olarak değişim ve gelişim gösterebilen tek canlı olduğu görülmektedir (Genç, 2017). Alakuş (1991) bilginin toplumların gelişmesindeki en önemli faktör olduğunu belirtmektedir. Bu ifadeden yola çıkarak insanın ve dolayısıyla toplumların gelişimi, ürettiği ve edindiği bilgi ile gerçekleşmektedir. Değişme ise evrensel bir olgudur. İnsanlar, toplumlar, kurumlar, kültürler ve değerler tamamlanmış veya nihayete ermiş birer olgu olmadıklarından sürekli olarak değişime tabidirler (Tağıyev, 2005).

Hançerlioğlu'nun (1981) "belli bir üretim biçimiyle bir araya gelen örgütlü bireyler topluluğu" ve Fichter'in (1996) de "sosyal ihtiyaçlarını gidermek üzere etkileşen ve ortak bir kültürü paylaşan insan grubu" olarak tanımladığı toplumlar da, tıpkı temel taşı olan insan gibi sürekli olarak gelişim ve değişim göstermektedirler. Öz (1997) toplumların hangi gelişmişlik düzeyine sahip olurlarsa olsunlar, sürekli olarak bir değişim ve gelişim içerisinde olduklarını belirtir. Yücel (1997) insanoğlunun daha iyiye ulaşma arzusunun, teknolojik bilginin ulaştığı olağanüstü imkanlarla birleşerek toplumların bilgilerini arttırmakta ve onları her geçen gün daha ileri noktalara ulaştırmakta olduğunu ifade etmektedir. J. J. Rousseau bireysel ya da toplumsal gelişimlerin ancak bilgi ile gerçekleşebileceğini vurgulamıştır (Fındıkçı, 1996).

Toplumların gelişimiyle ilgilenen düşünürler, toplumların değişim aşamalarının ve uygarlık düzeylerinin avcılık-toplayıcılıkla başlayıp, tarım, sanayi ve bilgi toplumu olarak

devam ettiği hususunda fikir birliğine varmışlardır (Aktan ve Tunç, 1998; Çalık ve Çınar, 2009; Kocacık, 2003; Öğüt, 2003; Yıldız, 2011).

Anılan her dönem kendine özgü özelliklere sahip olsa da, tüm bu toplum aşamaları aynı isimlerle anılan ve birer süreç olarak yaşanan devrimlerin ardından ortaya çıkmış yeni toplumsal düzenlerdir. Tarım toplumu tarım devriminin, sanayi toplumu sanayi devriminin ve bilgi toplumu da bilgi ve iletişim devriminin toplumsal yaşama birer yansımasıdır. Her bir devrim o dönem toplumlarının sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarında köklü değişimlere neden olmuştur (Kutlu ve Taban, 2007).

Ünal'a (2009) göre bu toplumsal aşamaları ortaya çıkaran temel unsur insanların düşünce dünyalarındaki değişimler ve bu düşünce değişimleri ile birlikte gelişen teknolojidir. Yıldız (2011) baskın üretim faaliyetinin toplum türlerini ayıran en temel faktör olduğunu ifade etmektedir. Kutlu ve Taban (2007) toplumların geçirdiği her bir değişim aşamasında yeni üretim-tüketim ilişkileri, yeni yönetim anlayışları ve o döneme özgü teknolojik araçların toplumların sosyo-ekonomik hayatlarına egemen olduğunu ifade etmektedir.

Alvin Toffler gibi kimi düşünürler de incelemelerini kendi verdikleri isimlendirmeler ile yapmışlardır. Toffler (1981) dalga metaforundan yararlanarak toplumsal düzenin tarım yoğunluklu dönemini birinci dalga olarak adlandırırken, toplumsal düzenin endüstri yoğunluklu dönemini ikinci dalga, endüstri sonrası dönemini de üçüncü dalga olarak isimlendirmiştir.

Bilgi Toplumunun Doğuşu ve Gelişimi

İnsanoğlu tarım devrimini yaşamadan önce kendilerini güvende tutmayı ve beslenme, barınma gibi fizyolojik ihtiyaçlarını gidermeyi ön planda tuttıkları bir yaşam biçimi sürmüşlerdir. Göçebe ve küçük topluluklar halinde yaşamışlardır (Çağtürk, 2006).

İlkel toplumda üretim düzeyi oldukça düşüktür ve dönemin teknolojisi avlanmak ve diğer canlılardan korunmak için geliştirilen basit araçlardan ibarettir. Bu bilgiye gözlem ya da deneme yanılma yoluyla erişilmiştir (Kutlu ve Taban, 2007).

Doğadan elde edilen bu bilgiler; yaşamı kolay kılma, varlığını güvende tutma, barınma ve beslenme gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir ve yeni bilgi elde etmek için etkin bir şekilde kullanılmıştır. Yaşamı kolaylaştıracak teknoloji üretimi ile ilgili olarak Rukancı ve Anameriç (2004) ilk zamanlarda temel işler için kullanılan nesnelere ve basit aletlerin insanoğlunun bilgi birikimini arttırdıkça geliştiğini, bu gelişmenin teknoloji üretme çabası ile doğadan elde edilen bilgilerin kullanılmasıyla gerçekleştiğini belirtmişlerdir. İlkel toplulukların tarım yapabilecekleri bilgi ve ilkel de olsa teknolojiye sahip olmaları neticesinde tarım toplumuna geçişler başlamıştır.

İlkel toplumdaki tarım toplumuna geçiş. Çoban (1997) toplumların tabii olduğu büyük dönüşümlerden ilkinin, insanoğlunun avcı-toplayıcı bir yaşam düzeninden toprağı ekerek üretim gerçekleştirdiği, yerleşik bir hayat yaşamaya başladığı tarım toplumuna geçiş olduğunu belirtir. Bu önemli geçişte tarım yapmak için gerekli olan teknolojinin geliştirilmesinin önemli bir payı vardır. Teknik imkânlar oldukça sınırlı olmakla birlikte, bu teknolojiler insanoğlunun edindiği bilgi seviyesinin gelişmesi, bilgi birikiminin artması sonucu meydana gelen gelişmelerin sonucudur (Karabulut, 2015).

Toffler'in (1981) birinci dalga olarak andığı tarım toplumu, uygarlık tarihinin ilk aşamasını oluştururken aynı zamanda tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünlerin alınıp satılması suretiyle ekonominin temellerinin atıldığı dönem olarak da ifade edilmektedir (Yıldırım, Kaplan, Üstün, 1996).

Tarımla birlikte tümüyle yerleşik hayata geçen insanoğlu, kullandığı araç-gereçlerde çeşitliliğe gitmeyi de, iş ve çalışma hayatının başlangıcını da bu dönemde yaşamıştır (Kutlu ve Taban, 2007). Bu dönemde su, güneş, rüzgar gibi doğal enerji kaynakları ile yoğun şekilde

insan ve hayvan gücü kullanılmış, bunlara göre üretim araçları şekillenmiştir. Ekonominin ve kültürün tümüne tarımın ve toprağın hakim olduğu bir dönemdir (Ünal, 2009).

18. yüzyıla kadar tarım toplumu özelliklerini sergileyen insanoğlu, sonrasında yaşamın birçok alanında önemli değişimler yaşamış ve dönüşüme uğramıştır (Genç, 2017). Kongar (2001) bu dönüşüme “Endüstri Devrimi” ile gelen yeni teknolojik yapılanmanın neden olduğunu belirtmektedir.

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş. İnsanoğlunun çağlar boyunca nesilden nesile aktardığı bilgi birikiminin sonucunda, aydınlanma filozoflarının etkileri ile 16. Yüzyılda başlayan bilim rönesansı ile temelleri atılan sanayi devrimi, 18. Yüzyılının ikinci yarısındaki bir dizi yeni teknolojinin icadı, yeni enerji ve hammadde kaynaklarının kullanılması ve üretimde yeni yöntemlerin işe koşulması ile ortaya çıkmıştır (Çoban, 1997).

Düşünsel temelleri bilim rönesansı ile gelişen rasyonel düşünmeye dayandırılırken, ekonomik temelleri orta sınıfın zenginleşmesi sonucu oluşan sermaye birikimine, sosyal temelleri de hızla artan Avrupa nüfusuna, bu nüfusun yaşam düzeyinin yükselişine ve tüketime olan talebin artmasına dayandırılmaktadır (Fındıkçı, 1996). Erkan (1994) buradan yola çıkarak sanayi devrimi için, ekonomik ve teknolojik temellerinin İngiltere’de atıldığını, sosyal ve kültürel temellerinin de Fransa’da gerçekleşen politik devrime dayandığını ifade etmektedir.

Rasyonel düşünme ile gelişen bilimsel düşüncenin düşünce dünyasından çıkarak uygulama alanlarına yansıtılması, birçok yeni teknolojinin üretimde kullanılmasını sağlamıştır (Çoban, 1997). Gültan (2003) bu buluşlar arasında James Watt tarafından icat edilen buhar makinesinin ilk sırada yer aldığını belirtmektedir. 1765 yılında James Watt tarafından buhar makinasını keşfi ve bunun bir enerji kaynağı olarak kullanılmasıyla ortaya çıkan yeni teknoloji geliştirme hareketleri; 1776 yılında yayımlanan Adam Smith’in “Milletlerin Zenginliği” isimli eseri ve bu eser aracılığıyla kabul gören yeni bir ekonomik ortamın

oluşması; 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali'nin meydana getirdiği kültürel, sosyal ve politik ortam, bu dönemin ortaya çıkmasında önemli etkilere sahiptir (Erkan, 1994; Genç, 2017; Kocacık, 2003; Kutlu ve Taban, 2002; Ünal, 2009; Yücel, 1997).

Sanayileşmede çift tesirli buhar makinesinin meydana getirdiği etkiyi destekleyen diğer teknoloji tabanlı hareketler; Richard Arkwright'ın dokuma tezgâhları ile dokuma endüstrisine yön vermesi, Matthew Boulton'un buhar makinesini sanayi için bir enerji kaynağına dönüştürmesi, Robert Fulton'un buharlı makineyi gemilere uygulaması, daha sonra buharlı makinelerin lokomotiflerde ve endüstrinin her alanında kullanılabilir hale gelmesi, Besgemetin çelik üretim sistemi gibi teknoloji tabanlı gelişmelerdir (Ünal, 2009). Türkcan (2002) bu dönemde birbiri ardına gelen icatlar için çok hızlı bir icat yağmuru yaşandığı benzetmesini yapmıştır. Öyle ki, ABD Patent Dairesi Müdürü icat edilebilecek her şeyin icat edildiğini, bu nedenle patent dairesinin kapatılması gerektiğini ileri sürmüştür.

Alakuş (1997) sanayileşmeye geçişin yeni hammaddeler elde edilmesi ve bu hammaddelerin işlenerek yeni ürünler elde edilmesi ile gerçekleştiğini ifade etmektedir. Alakuş'un hammaddeye vurgu yapan bu görüşüne ek olarak Ünal (2009) aydınlanma çağında bilim alanında yaşanan gelişmelere vurgu yapmış, matbaanın bulunmasıyla okuryazarlığın arttığını, böylece rönesansın tüm Avrupa'ya yayıldığını, bu gelişmelerin endüstriye de yansıdığını, yeni makineler ve yeni üretim yöntemlerinin işe sürülmesinin sanayi devriminin gerçekleşmesine neden olduğunu belirtmiştir (Çalık ve Çınar, 2009).

Sanayi toplumunun özellikleri. İnsanlığın uygarlık tarihinin ikinci büyük dönüşüm aşaması sanayi devrimi ile gerçekleşmiştir (Kocacık, 2003). Toffler (1981) bu dönemi ikinci dalga olarak isimlendirmektedir. Sanayi Devrimi 18. asırda İngiltere'de başladıktan sonra iki yüzyıllık bir süreç içerisinde tüm kıta Avrupa'sını etkisini altında almış, toplumun tüm dinamiklerinde köklü değişimlere neden olmuştur (Ünal, 2009). Bu döneme dek sosyal

değişme ve gelişme hızı çok düşük iken, bu dönemde toplumlar tarihte görülmemiş bir hızla gelişim ve değişim göstermişlerdir (Kutlu ve Taban, 2007).

Ünal'a (2009) göre insanoğlu en büyük ve en fazla değişimi, uygarlık tarihinin bu döneminde yaşamıştır. Çalık ve Çınar (2009) da bu dönemi tarihin en önemli değişim dönemi olarak nitelendirmektedir. Kutlu ve Taban (2007) bu duruma neden olarak insan zekasının ürünü olan yeni teknolojilerin; insanların yaşam şeklinin değişmesine, toplumun ekonomik ve sosyal yaşamının başkalaşmasına, üretimin topyekûn bir değişime uğramasına yol açması olduğunu belirtmektedir.

Bu dönemde üretim sırasında insan emeği ile yapılan iş arasına, artık insan aklının birer ürünü olan makineler girmiştir ve evlerde başlayan üretim yeni teknolojiler ile küçük atölyelere, nihayetinde de fabrika tipi örgütlenmelere taşınmıştır (Kutlu ve Taban, 2007; Erkan, 1994). Fabrika tipi örgütlenmeler ile toplumun tüm sosyal sınıfları gelişmelerden etkilenmiş, yeni sosyal sınıflar ve yeni iş yapma şekilleri doğmuş; çok daha büyük ve karmaşık organizasyonlar, uzmanlaşmış birimler oluşmuştur (Hira, 2002). Fabrikaların işçi ihtiyacını karşılamak üzere köylerden kentlere yönelme artmış, sanayiye dayalı kentleşme başlamıştır. Aileler küçülürken kadın artık iş yaşamı içerisinde yer almaktadır (Genç, 2017).

Bu dönemde katı olan her maddenin biçiminin değiştirilerek bir başka ürün haline getirilmesi anlayışı tüm sanayileşmiş ülkelere egemen olmuş, bu dönemi Durkheim işbölümü, Weber ise rasyonalizasyon temelleri üzerinde açıklamaya çalışmıştır (Ünal, 2009; Meder, 2001). Bu dönem yoğun bir şekilde iş bölümünün ve kitlesel üretimin hedef olarak belirlendiği bir dönemdir (Karabulut, 2015).

Sanayileşme 18 asrın ikinci yarısında İngiltere'de başladıktan sonra, 1840'lardan itibaren diğer batılı ülkeler de bu yarışta geri kalmamak için hızlı bir şekilde sanayileşmeye başlamışlardır (Kocacık, 2003; Ünal, 2009). Sanayileşmenin İngiltere'de başlamasının temel nedenleri İngiltere'nin sanayi için gerekli olan demir ve kömür gibi hammaddeler açısından

zengin yeraltı kaynaklarına sahip olması, sahip olduğu sömürgeleri hem hammadde temini hem de üretilen ürünler için pazar olarak kullanabilmesi, o dönemin dünyadaki mali anlamda merkezi olması sayılabilir (Turkcebilgi, 2018; Gürsoy, 2011).

Tarihsel gelişim aşamalarını gelişen teknoloji bağlamında açıklamaya çalışan düşünürler, sanayi devrimini üç aşama halinde incelemiştir. Buhar gücü ile sanayi üretiminde yaşanan gelişmeler sanayinin birinci aşamasını oluştururken (Turkcebilgi, 2006), elektriğin icadı ve sanayide üretimin emrine sunulması ikinci aşamayı oluşturur (Yücel, 1997). Transistörün ve mikroelektronikğin ortaya çıkışı da sanayi devriminin üçüncü aşamasıdır (Erkan, 1994).

Sanayi devriminin ikinci aşaması üretimde daha önce kullanılmayan birçok sentetik malzemenin, hafif metallerin, yeni alaşımların, plastiğin üretimde kullanılmaya başlandığı bir dönemdir (Bozkurt, 2005). Bu dönemde içten patlamalı motorun da üretimin emrine sunulması söz konusudur (Turkcebilgi, 2006). Telgraf, telefon gibi teknolojilerin kullanımı dönemin özelliklerindedir (Yücel, 1997).

İkinci Dünya Savaşı sırasında, teknolojik gelişmelerin savaşların sonuçlarını değiştirmedeki büyük katkılarının fark edilmesi üzerine, sanayileşmede başı çeken ülkelerin bilim ve sanayiye daha fazla yatırım yaptıkları görülmektedir (Ünal, 2009). Bu dönemde iyotlu lambalar yerine transistörlerin kullanılmaya başlanması, silisyumun mikroçip haline getirilmesi, bu gelişmelerin zamanla bilgi işlem cihazları halini alması önemli sonuçları beraberinde getirmiştir (Yücel, 1997).

Dünya genelinde tüm pazarlarda büyüyen rekabet koşulları, rekabete ayak uyduramayanı piyasa dışına itmiştir. Piyasa içinde kalmanın yolu üretimdeki yenileşme hareketlerinin içinde kalmak, bunun için de teknoloji kaynaklı bilgiyi araştırma geliştirme faaliyetleri sonrasında sanayiye doğru şekilde aktarabilmek olarak ifade edilebilir. Sadece

sanayiye iyileştirmekle kalmayan teknoloji, toplumların refah seviyelerini arttırarak bir başka önemli fonksiyonu daha yerine getirmiştir (Yücel, 1997).

Sanayi toplumunun son zamanlarında insan zekasının ve bilgi üretiminin ön planda olduğu bir ekonomi ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde bilgi ekonominin temel hammaddesi olmaya başlarken, bilgi teknolojileri üretim aletlerinin ve fabrikaların yerine almaya başlamıştır (Yenilmez, 1993).

Savaşlar sırasında kontrol ve otonom makinalar konularında bilgi ve tecrübe edinilmesi, sağladığı faydanın farkına varılması, elektronik, nükleer ve uzay gibi alanlarda yürütülen çalışmalar, bu yollarla üretilen teknolojiler yeni bir çağın işaretlerini vermeye başlamıştır (Ünal, 2009).

Teknoloji temelli bakış açısından farklı olarak Erkan (1994) her krizin aynı zamanda yeni bir fırsat yarattığı düşüncesinden yola çıkarak, 20. Yüzyılın ikinci yarısında enerji krizinin yeni teknolojilerin uygulanması için fırsat doğurduğunu, kimi ülkelerin de bu fırsatı değerlendirmek üzere yeni teknolojileri işe sürerek, yeni bir çağın başlamasına öncü olduklarını belirtmektedir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş. Günümüze gelene dek insanlık tarihi pek çok değişim yaşamış, toplumlar pek çok aşamayı geride bırakmıştır. Çalık ve Çınar (2009) bilgi toplumuna varana kadar toplumların geçirdiği değişim aşamalarının tarım toplumu ile başladığını, sanayi toplumu ile devam ettiğini ve nihayet sanayi toplumunun uzantısı olarak bilgi toplumuna ulaşıldığını belirtmektedir.

Bahsedilen bu dönüşümler birden yaşanmamış, toplumlar edindikleri bilgi birikimi ile bu dönüşümlere neden olacak süreçleri yaşayarak zaman içerisinde dönüşmüşlerdir. Bu nedenle bu dönüşümler için doğrudan tarih vermek yerine, belli süreçlerin ardından yaşanan dönüşümler olarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Anılan her bir toplumsal dönüşüm aşaması kendinden önceki aşamada olgunlaşmasından ötürü o dönemden miras izleri

taşımakta, bununla birlikte kendine özgü önemli farklılıkları da barındırmaktadır. Bu farklılıkların toplamı da yeni dönemin özgün niteliklerini oluşturur (Berberler, 2010). Toffler (1981) dönemleri kendine özgü kılan bu farklılıkların toplumsal ve ekonomik koşullar içerisinde biçimlendiğini ifade etmektedir. Aktan ve Tunç (1998) ise her dönemin özelliklerini belirleyen o dönemin kendine özgü üretim ve tüketim ilişkileri, değerler bütünü, yönetim anlayışı ve teknolojik araçları olduğunu belirtir.

Yaşanan bu toplumsal dönüşümlerin tamamında bilgi hep ön plandadır. Dönemin bilgi üreten insanları insanlığı hep bir başka düzeye taşıyan öncüler olarak o toplumlarda rol oynamışlar, insanlık tarihine yön verenler olmuşlardır. Bilim insanlarının yaptığı çalışmalar neticesinde 18. Yüzyılda geleneksel düşünceden mekanik nedensellik düşüncesine geçiş, o dönemin bilimsel devrimi olarak nitelendirilmiştir. Dönemin bilimsel devriminin ürettiği teknolojiler insanlığı sanayi uygarlığına taşımıştır. 20. Yüzyılda ise ikinci bir bilimsel devrim yaşanmış, mekanik nedenselliğe dayanan bilimsel paradigmadan, kuantum mekaniğine dayalı paradigmaya doğru bir değişim yaşanmıştır. Bu yeni paradigma ile oluşan düşünsel dünya başka teknolojiler üreterek bilgi çağına geçişi sağlamıştır (Berberler, 2010).

Dünya iki bin yıllık tarım çağının ardından ikiyüzelli yıllık bir sanayi çağı yaşamış, özünü insan zekasının dönüştürme ve üretme kabiliyetinin oluşturduğu ve toplum yapısında yeni yaşamsal pratiklerin olduğu yeni bir çağa geçiş yapmıştır (Meder, 2001; Karabulut, 2015). Sanayi çağının ardından oluşacak yeni toplumsal düzen çok daha kısa bir sürede dönüşüm yaşamaktadır. Erkan (1994) bu çağda yaşanan dönüşümün diğer dönüşümlere göre daha hızlı gerçekleşmesinin sebebinin, bu dönemin düşünce dünyasının ürünleri olan yeni teknolojilerin gelişme hızının ve insanların bu teknolojilere uyum kabiliyetinin oldukça yüksek olması olarak ifade etmektedir.

Dura ve Atik (2002), toplumsal evrimci görüşe göre bilgi toplumunun ancak sanayi toplumundan doğacağını ifade etmektedir. Tekeli (2002) de sanayi toplumunun içinden bir

bilgi toplumu doğmaya başladığını belirtmektedir. Nitekim asıl unsurları bilgi ve iletişim teknolojileri olan bilgi çağının temelleri sanayi devriminin son dönemlerinde atılmıştır. Bu dönemde elektrik enerjisinin devreye girmesi, enerjinin uzak yerlere iletilebilmesi ve geniş bir alanda kullanımının sağlanması ilk otomasyon dönemini ortaya çıkarmıştır.

İkinci otomasyon döneminde ise 19. Yüzyılda telgraf ve telefonun icadı, 20. Yüzyılın başlarında ise elektromanyetik dalgalar ile telsiz haberleşmesinin başlaması belirleyici unsurlardır (Çoban, 1997). Bahsedilen bu iletişim teknolojileri bilgi çağına giden yolun öncüleridir. Bilgi Çağının en önemli yapısal unsurları olan ve elektronik temele dayanan bilişim ve iletişim teknolojisi araçlarının temelleri böylece atılmış olmaktadır. (Çoban, 1997; Rukancı ve Anameriç, 2004).

Kimi yazarlar 1950’li yıllardan başlayarak kimi sanayileşmiş ülkelerin toplumsal yapılarında ve ekonomilerinde önemli dönüşümler yaşandığını, yaşanan dönüşüm ile toplumun sanayi toplumundan çok daha farklı bir toplumsal yapıya doğru evrildiğini ifade etmektedir (Ünal, 2009).

1970’li yıllardan itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile “yeni dünya” düzeni değerlendirmeleri yapılmaya başlanmıştır. Bu yeni teknolojiler gerek bireysel gerekse iş yaşamı olsun, insan hayatının her alanını etkilemiş, bu durumu kimi yazarlar bilgi patlaması olarak değerlendirmiştir (Çağtürk, 2006). Aydın (1997) iletişim araçları ile çağdaş hayata geçildiğini; bilgisayar teknolojisi ile de yeni bir çağa ulaşıldığını belirtmektedir. Söz konusu bu araçlar insanların iş yapabilme kabiliyetlerinde önemli artışlara sebep olmuşlardır. Tonta (1999) otomobilin insanın yürüme kabiliyetini yirmi kat arttırdığını, pulluğun tarımda on kat ilerleme sağladığını, bilgi teknolojilerinin ise insanın iş yapabilme kabiliyetlerini milyon kat arttırdığını ifade etmektedir.

Yaşanan büyük dönüşümün henüz birkaç on yıl öncesinden bu yana teknolojiye ve özellikle de iletişim teknolojisinde yaşanan olağanüstü gelişmeler neticesinde yaşandığı

düşünülürse, yeni teknoloji üretiminin öncekinden farklı bir toplum yapısı oluşmasına önemli katkıları olduğu, mevcut ilişkilerin, değerlerin ve kurumların örgütlenmelerinde önemli değişikliklere sebep olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır (Dursun, 1998).

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde yaşanan bilimsel gelişmeler ve bu gelişmelerin yeni teknoloji üretimine olan etkileri ile bilimsel bilgi ve teknoloji arasında bir sinerji oluştuğu görülmektedir. Bilgi ve teknoloji karşılıklı olarak birbirinden faydalanmış, birbirlerini besleyici faktörler olarak rol oynamış ve çok geniş bir alanda egemen güç olarak ifade edilmişlerdir. Bilimsel bilgi ve teknoloji arasındaki sinerji ile varılan noktada sanayi toplumunun kavramları olan fabrika üretimi, kitlesel üretim, kitle örgütleri gibi kavramlar ve sanayi toplumunun söylem ve paradigmaları yeniden sorgulanmakta ve ciddi oranda anlam kaybına uğramaktadır (Bozkurt, 1996).

Erkan (1994) sanayi devriminin insanoğluna yaşattığı köklü değişim ve dönüşümlere benzer bir sürecin 20. Yüzyılın son çeyreği itibariyle yaşanmaya başladığını; bilgi devriminin insanlık tarihinde yeni bir çağ açtığını ifade etmektedir. Erkan'a (1994) göre bilgi teknolojileri insanlık ailesine yeni fırsatlar yaratmakta, ekonomik yapı ve toplumsal yapı yeniden şekillenmektedir.

Bilgi Çağına Geçiş

Bilgi çağına geçişle ilgili olarak yazarların farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Bu görüşlerin ortak paydası bilginin bir araç olmaktan çıkarak artık önemli bir üretim alanı haline gelmiş olmasıdır (Öğüt, 2003). Teknolojik gelişme ile gelen teknolojik yeniliklere dayalı bir üretim sistemi gelişmiş, bilgi bu sistemin en önemli girdisi olarak yerini almıştır. Elektronik, iletişim, otomotiv, uzay, tıp, biyomedikal gibi onlarca farklı üretim alanının en önemli girdisi artık bilgidir (Öğüt, 2003; Çağtürk, 2006).

Ünal (2009) ilk kez 1956 yılında ABD'de beyaz yakalı olarak istihdam edilen çalışan sayısının mavi yakalı olarak istihdam edilen çalışan sayısının önüne geçmesi ile Amerika

Birleşik Devletlerinin bilgi toplumuna geçen ilk ülke olduğunu ifade etmektedir. Erkan'ın (1994) 1967 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin sosyal gelirinin % 25'inin, bilgi ve iletişim teknolojileri kaynaklı ürün ve hizmetlere ait üretim, işletme ve dağıtımdan kaynaklanması nedeniyle bu dönemin toplumunu bilgi toplumu olarak isimlendirdiği görülmektedir. 1957 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Sputnik adını verdiği uyduyu uzaya fırlatmasını bir bilgi patlaması olarak nitelendiren ve bu durumu bilgi çağını açan bir durum olarak belirten yazarlar da bulunmaktadır (Ünal, 2009).

Ütopyan bakış açısına göre tüm dünya bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile bilgiye ulaşabildiğinde bilgi evrimi gerçekleşecek ve bilgi toplumları oluşacaktır. Oluşan bu yeni sosyal yapılar yeni sosyal değerlere ve ilişkilere sahip olacak; iş olanakları ve iş verimi artacak; tüm toplumlar geri kalmış olsalar bile sanayi sonrası seviyeye ulaşacaklardır (Çalık ve Çınar, 2009).

Sadıklar (1995) sanayi üretimi yapma bilgisine sahip olmanın yerini, teknoloji üretimi bilgisine sahip olmaya bıraktığını ifade etmektedir. Ona göre bu bilgiyi yeni üretim yöntem ve teknikleri oluşturmaktadır. 21. Yüzyılda devletler arasındaki üstünlük sahip olunan teknolojiye ve bu teknolojiye sahip olabilmek için üretilmiş olan bilgiye göre biçimlenecektir.

Bilgi Toplumunun İsimlendirilmesi

İletişim teknolojisinde yaşanan tüm gelişmelerin ardından yaşanan iletişim ve bilişim devrimi insanlık tarihinin yaşadığı üçüncü dönüşüm aşamasıdır (Kongar, 2005). Toffler'ın (1981) dalga metaforundan yararlanarak üçüncü dalga ismini verdiği bu bilgi yoğun dönem alan yazın incelendiğinde çok farklı isimlerle anılmaktadır. Tonta (1999) "bilgi çağı, bilgi toplumu, bilgi teknolojileri, bilgi altyapısı, bilgi otoyolu" gibi kavramların bu dönemde günlük hayat içerisinde sıkça kullanılır hale geldiğini belirtmektedir. Irzık (2002) son yıllarda yaşanan bu değişim ve dönüşüm dalgasının kimi zaman bilgi toplumu kimi zaman da enformasyon toplumu kavramları ile ifade edildiğini belirtmektedir. Nalbantoğlu (2002) bu

değişim dalgası ile ilgili olarak varoluşçu felsefenin önce gelen isimlerinden Heidegger'in derslerinde bu dönem için “atom çağı” kavramını kullandığını ifade etmektedir.

Bu dönüşümün bilgisayar ve iletişim teknolojileri sarmalında gerçekleşmesine rağmen Türkçede kulağa hoş gelen bir ifade seçimi yapılarak “bilgi toplumu” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir (Yücel, 2002). Bilgi toplumu kavramı sanayi toplumu sonrasında yaşanan toplumsal değişimleri ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Törenli, 2004). Karabulut (2015) bilgi toplumu kavramının son yıllarda ortaya çıktığını ve sıkça kullanılır hale geldiğini ifade etmektedir. Bu kavram ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin şekillendirdiği sosyal doku ile meydana gelen yeni bir toplum yapısı tanımlanmaktadır.

İnsan toplum içerisinde çok daha basit bir şema içinde yaşarken, yoğun şekilde bilgi üretilip tüketilen çok daha karmaşık bir yapıya doğru yol almıştır. Bu bilgi yoğun toplum yapısını kimileri bilgi toplumu olarak isimlendirirken, duruma daha muhafazakar yaklaşan ve bu aşamaya henüz varılmadığını düşünenler ise bilgi toplumuna doğru ifadelerini kullanmışlardır (Türkcan, 2002).

Bilgi evreninde yaşanan köklü değişimlerden sonra insan yaşamının tüm boyutlarında dönüşümler yaşandığı görülmektedir. Bu dönüşümleri betimlemek için de yeni kavramlar ortaya atılmış, bu durum bir kavram kargaşasına yol açmıştır (Kutlu ve Taban, 2007). Sosyo-ekonomik gelişme sürecinde tüm alanlarda yapısal bir değişimi zorunlu kılan ve sanayi toplumunun uzantısı olarak ortaya çıkan bilgi toplumu; “sanayi sonrası toplum, bilgi ekonomisi, bilişim toplumu, bilgi çağı” gibi isimlerle de anılmaktadır (Ünal, 2009). Bell de bilginin üretimin başat faktörü olduğu bu dönemi “sanayi sonrası toplum” tezi ile açıklamaya çalışmıştır (Keyman, 2002).

Yabancı alanyazın incelendiğinde bilgi toplumu yerine kullanılan başka tanımlamalara da rastlanılmaktadır. Geray (2003) bilgi toplumu kavramının ilk olarak Masuda tarafından 1981 tarihli “Sanayi Sonrası Toplum Olarak Bilgi” isimli çalışmasında ortaya konduğunu

belirtmektedir. Masuda bu çalışmasında, toplumun var olan bir teknolojide yeni bir teknoloji temelli bir değişim meydana getirdiği takdirde, farklı bir toplumsal yapıya geçeceğini ifade etmektedir (Çelik, 2004). Bu yeni toplum yapısını 1962 yılında Machlup bilgi ekonomisi olarak adlandırmıştır. Ona göre bilgi üretimi, bu yeni ekonominin temel özelliğidir. Benzer şekilde 1978 yılında Porat enformasyon ekonomisi tanımlamasını kullanmıştır (Erkan, 1994).

Diğer tanımlamalar da şöyle sıralanabilir (Aktan ve Tunç, 1998; Belek, 1999; Ünal, 2009):

Bu dönem Brzezinski tarafından “teknokratik çağ”, Bell tarafından “post endüstriyel dönem”, Drucker tarafından “ne anti kapitalist ne de non-sosyalist toplum”, Toffler tarafından “üçüncü dalga toplumu”, Etzioni ve Habermas tarafından “postmodern dönem/Modernlik sonrası çağ”, Boulding tarafından “uygarlık sonrası toplum”, Offe, Lash ve Urry tarafından “disorganize kapitalizm”, Kahn tarafından “ekonomi sonrası toplum”, Holmes tarafından “kişisel hizmet toplumu”, Dahrendorf tarafından “hizmet sınıfı toplumu” gibi isimlendirmelerle anılmıştır.

Tekeli (2002) insanların yaşanan dönüşümleri anlayabilmek ya da anlatabilmek için kavram çiftleri oluşturduklarını, yaşanan dönüşümü bu şekilde betimlemeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Tekeli tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan bilgi toplumuna, ulus devlet anlayışından küresel yeni dünya düzenine, Fordist üretim biçiminden esnek üretim biçimine, moderniteden post moderniteye geçiş gibi kavram çiftleri ile bu durumu örneklendirmiştir. Sanayi toplumu ve sanayi sonrası toplum değerlendirmesi bu bağlamda ele alınabilir.

Bilgi Toplumunun Tanımı

Ahıska (2002) bilgi çağını açıklarken Goethe'nin mottosu “zamanın ruhundan” faydalanmış; her dönemin bir ruhu var ise, içinde bulunduğumuz bilgi çağının tek bir ruhu olduğunu söylemeyi zor olarak nitelendirmiş, aksine bu çağı hem insanı özgür kılan hem de insan eyleminin önemsizleştiği bir çağ olarak nitelendirmiştir. Nitekim alanyazın incelendiğinde yazarların bilgi toplumu ile ilgili yaptıkları tanımlarda farklı bakış açılarıyla yapılmış tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımların ortak paydası bu dönemin başat faktörünün bilgi olduğudur.

Kesici (1993) bilgi toplumunu “her türlü bilgiyi üretebilen, bilgi otoyolları aracılığıyla bilgi ağlarına bağlanabilen, bu ağlarda bilgi paylaşabilen, edindiği bilgiyi farklı sektörlerde kullanabilen bir toplum” olarak tanımlamaktadır. Aktan ve Tunç (1998) ise bilgi toplumunu; “bilgi üretiminin, bilgi sektörünün ve bilgi sermayesinin önem kazandığı, bireyin eğitiminin sürekliliğinin öne çıktığı, bilgi ve iletişim teknolojileri, elektronik ticaret, bilgi otoyolları gibi insan hayatına giren yeni oluşumlarla toplumun hem ekonomik hem de sosyal açıdan sanayi toplumunun ilerisine taşındığı bir gelişim aşaması” olarak tanımlamaktadır. Bell ise bilgi toplumunu, “dinamizmini kol gücü veya enerjiden öte bilgidен almakta olan; uzman bireylerin merkezde olduğu, hizmet sektörünün ana sektör olduğu bir toplum” olarak tanımlar (Dura, 1990). Berberler (2010) ülkelerin politika belgeleri incelendiğinde, bu politika belgelerinde bilgi toplumunun, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin sayısal iletişim ağları üzerinden gerçekleştiği ve bu amaçla kullanılan teknik donanımın ve uygulamanın üretildiği toplum olarak tanımlandığını ifade etmektedir.

Bilgi toplumu tanımlarından da anlaşılacağı üzere bilgi artık yeni toplum yapısının egemen faktörüdür. Bilgi hem üretimin hammaddesi, hem de sosyal dokunun vazgeçilmezi olarak ön plana çıkmaktadır. İnsan yaşamı bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarıyla örülmüş durumdadır ve insan artık dijital bir dünya içerisinde yaşamaktadır.

Bilgi Toplumunda Değişen Anlamıyla Bilgi

Bilgi toplumu ile bilginin özelliklerinin arttığı görülmektedir. Bilginin bilgi teknolojileri aracılığıyla depolanabilmesi, iletişim hatları aracılığıyla bir yerden başka bir yere taşınabilmesi gibi özellikleri ihtiva etmesi bilgi toplumuna geçiş sürecini hızlandıran unsurlar olarak betimlenirken; bu işlevleri yerine getiren bilgi teknolojisi araçları ile birlikte enformasyon ve özellikle de veri kavramı günlük yaşam içerisinde sıkça kullanılır hale gelmiştir.

Bilgi yoğun bir dönem olan bu çağın biçimlendirdiği toplumsal ve ekonomik yapı içinde şekillenen dijital dünyayı anlamlandırabilmek, gerek bireysel gerekse örgütsel düzeyde çok daha değerli hale gelen ve bünyesinde artık daha farklı anlamlar barındıran bilgi kavramını yeni anlamları ile özümsemeyi gerektirmektedir (Öğüt, 2003).

Bilgi kelimesi Türkçede İngilizcedeki “data”, “information” ve “knowledge” kelimelerinin üçüne de karşılık olarak kullanılmaktadır. Oysa bu kelimeler İngilizcede farklı anlamlara karşılık gelmektedir. Bu üç kavram anlamları itibariyle birbirinden farklı olmakla birlikte, bilgi teknolojileri literatüründe bilgi işleme sürecinin farklı aşamalarında çıktı olarak tanımlanabilecek farklı ürünleri nitelemektedirler (Öğüt, 2001).

Veri. Veri kavramı; veri, enformasyon ve bilgi üçlüsü içerisinde en basit olan, en alt basamağı oluşturan kavramdır. Henüz yorumlanmamış, işlenmemiş, anlamlandırılmamış nesnel gerçekleri ifade eder. Harf, rakam ve semboller ile temsil edilirler (Barutçugil, 2002).

Öğüt (2001) veriyi kurumsal bir örgüt yapısı içerisinde dijital ortamlarda saklanabilen, iletilebilen, depolanabilen nesnel bir yapı olarak nitelendirmiştir.

Barutçugil (2002) ise örgütler açısından bakıldığında verinin yapılan işlerin belli biçimlerde tutulan kayıtları olarak nitelendirmiştir. Örgütlerin belirlenmiş amaçları vardır ve örgütler bu amaçlara ulaşabilmek için kayıt tutmak durumundadırlar. Tutulan bu kayıtların yönetimi veri yönetimi ile ilgilidir. Örgüt veri yönetiminde ne denli başarılı olursa amaçlarına

ulaşmada da o denli başarılı olacaktır. Veri bir yorum içermediği için karar verme sürecinde güvenilir bir kaynak değildir ancak enformasyon için bir kaynak olduğundan önemlidir (Davenport ve Prusak, 2001'den akt. Berberler, 2010).

Enformasyon. Enformasyon kavramı; veriden daha fazla içerik barındıran bir kavram olarak karşımıza çıkar. Yazılı, sözlü veya görsel bir mesaj ihtiva eder (Barutçugil, 2002). Bireyin zihninde veriye bir anlam katıldığında veri enformasyona dönüşür (Davenport ve Prusak, 2001'den akt. Berberler, 2010). Enformasyonun veriden farklı olarak amacı vardır ve amacı kişinin düşüncelerini değiştirmek veya anlayışında bir fark oluşturmak olarak ifade edilen enformasyon, fark yaratan veri olarak da betimlenmektedir (Zaim, 2005).

Bilgi. “Bilgi” kelimesi Latince “informatio” kökünden gelmektedir ve “biçim verme, biçim verme ve haber verme eylemi” olarak tanımlanır (İzci, 2001; Öğüt, 2001). TDK (2018) online sözlüğünde bilgi kavramının anlamı “insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, vukuf, malumat; öğrenme araştırma veya gözlem yoluyla elde edilen gerçek; insan zekasının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü” şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca bilişim alanına özel olarak sunulan anlamında ise bilginin “kişinin veriye yönelttiği anlam” olduğu ifade edilmektedir (TDK, 2018). Oğuzkan (1974) ise bilgi kavramını “İnsan usunun kapsayabileceği olguların, gerçeklerin ve ilkelerin tümüne verilen ad” ifadesiyle tanımlarken; Enç (1974) ise bilgiyi “Öğrenme, araştırma veya gözlem yoluyla edinilen gerçekler” ifadesiyle tanımlamaktadır. Fındıkçı (1996) da bilgiyi öğrenilen şey olarak tanımlamaktadır.

Drucker (2000) ise bilgiyi örgütsel bir bakış açısıyla tanımlamış, bilginin bireyin davranışlarının temelini oluşturduğunu ve bireyi ya da örgütü daha etkili bir eylem için hazır ve yeterli hale getirebilen bir olgu olduğunu ifade etmiştir (Drucker, 2000'den akt. Görgülü, 2013). Benzer şekilde Vail (1999) de bilginin “işletmeye değer katabilecek bir şekilde

düzenlenebilecek, gruplandırılabilir ve eyleme geçirebilecek bir veri” olduğunu belirtmektedir (Vail, 1999’dan akt. Görgülü, 2013).

Bilgi Toplumunun Temel Özellikleri

Bilgi insanlık tarihi boyunca her devirde çok büyük öneme sahip olmuştur. Yaşanılan toplumsal dönüşümlerin tamamı, insanoğlunun edindiği bilgi birikiminin toplumsal ve ekonomik alana yansımalarının sonucunda gerçekleşmiştir. İnsanlığın gelişim aşamalarının her döneminde bilgi yepyeni boyutlara bürünmektedir (Şen ve Koç, 2002). Ancak bilgi hiçbir dönemde böylesine yaşamsal bir öneme haiz olmamıştır (Yücel, 1997). Bilgi hiçbir dönemde iş süreçlerini, insanların iş yaşamlarını, üretimi, toplumsal yaşamı ve kurumları bu denli etkilememiştir (Ünal, 2009).

Tarihin ilk dönemlerinden beri bilgi üretilmektedir ancak bu dönemde bilgi üretiminde artık sistematik bir yapı söz konusudur (Karabulut, 2015). Önceki toplum aşamalarında bilginin varlığı ya da kaynağı üzerine düşünen insanoğlu, bu dönemde gelişen teknolojilerle birlikte, bilgiye en hızlı ve en pratik şekilde ulaşmanın yönteminin bulunmasıyla ilgilenmiştir (Çalık ve Çınar, 2009). Kutlu ve Taban (2007) son yıllarda bilgi evreninin köklü bir değişim yaşadığını, bunun insan yaşamının tüm boyutlarında farklılaşmalara neden olduğunu belirtmektedir. Erkan’a (1994) göre bu çağda bilginin “sürekli üretilebilmesi, iletişim ağları içerisinde bir yerden başka bir yere nakledilebilmesi, depolanabilmesi ve saklanabilmesi, çok daha hızlı ve kolay bir şekilde paylaşılabilir olması” gibi özellikleri ön plana çıkmaktadır.

Şen ve Koç (2002) bilgi toplumunda bulunması gereken özelliklerin; “bilgi ve iletişim teknolojilerin toplum genelinde yaygın şekilde kullanılıyor olması, herkesin bilgiye erişiminin mümkün kılınması, bilginin üretimde başat faktör haline gelmesi ve bilginin kültürel bir değer kabul edilerek, bilgi toplumu bireylerinin gelişiminde beşeri sermayeye önem verilmesi” olduğunu ifade etmektedir.

Bilgi bu toplum aşamasında artık bir üretim gücüdür. Edinilen bilgi birikimi arttıkça üretim tekniklerinde de gelişmeler yaşanmaktadır (Yücel, 2002). Dolayısıyla toplumlar için ar-ge çalışmaları ile bilgi üretmek ve üretilen bilginin üretim teknolojisine evrilmesini sağlamak (Yücel, 1999), toplumların uluslararası pazarlarda söz sahibi olmasını, bireylerin refah seviyelerinin artmasını ve içinde bulunulan yüzyılın anlayışına uygun özgür bir toplum olmayı sağlayacaktır (Yücel, 2002).

Bilgi toplumunun bilgisayar ve iletişim teknolojileri sarmalında gelişmekte olması, bu toplum yapısı içerisinde bilgi sahibi olmayı teknoloji sahibi olmakla özdeşleştirmektedir (Irzık, 2002). Bilimsel düşüncüyü özümseyerek kendilerine bir hayat tarzı olarak belirlemeyen toplumlar, küresel piyasaların geliştiği ve küresel rekabetin arttığı bu dönemde üretimde ve küresel pazarda pay sahibi olmada rekabet edemez duruma geleceklerdir. Bu durumdan kaçınmak için toplumlar bilim ve teknoloji politikaları geliştirmek, yapılan teknoloji ve ar-ge araştırmalarını üretime aktarmak durumundadır (Yücel, 1997). Özveren (2002) de ülkelerin ekonomik gelişmeleri ile teknolojileri arasında doğrusal bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Tonta (1999) ekonomik anlamdaki modernleşmenin ve rekabet edebilir olmanın da bilgi teknolojileri ile doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Yücel (1997) 21. Yüzyılın başlarından itibaren toplumların bilgi sahibi olma ve sahip oldukları bilgiyi kullanabilme yeteneklerinin, uluslararası pazarlardan aldıkları pay ile doğru orantılı olduğunu belirtmektedir. Öyle ki, “gelişmiş ülke” tanımlaması ifade edildiğinde kendi teknolojisini üretebilen, bu teknolojiyi üretmek üzere yatırım yapabilen ve bu teknolojiyi ihraç edebilen ülke anlaşılmaktadır (Özveren, 2002; Çalık & Çınar, 2009). Nitekim bu yapı içerisinde güçlü olan ülke bilgiye sahip olandır (Tonta, 1999).

Küreselleşme bu dönemde örgütler için popüler kavramlarından biri haline gelmiştir (Kuşçu ve Arslan, 2016). Küresel rekabette söz sahibi olmanın yolu bir anlamda da bilgi ve iletişim teknolojileri ile bu teknolojilere ait altyapının daha kuvvetli hale gelmesi ile mümkün

olmaktadır (Karabulut, 2015). Özveren (2002) teknolojiyi kendisi üretmeden, teknoloji transferi yoluyla dışarıdan edinen toplumların o teknolojiye uyum sağlayana kadar gelişmiş ülkeler tarafından yeni teknolojilerin üretime sokulduğunu, eski teknolojininse gelişmeye engel bir unsura dönüştüğünü ifade etmektedir. Yücel (1997) de dışarıdan teknoloji transferi yapan toplumların küresel rekabette en baştan dezavantajlı duruma düştüğünü ifade etmektedir.

Bu değişim süreci ülkeler arasında doğal olarak bir rekabet ortamı oluşturmaktadır. Bu rekabet ortamında yeterli altyapıya sahip olmayan ve teknolojik gelişmeyi ıskalayan toplumların yarışta geri kalmaları doğal bir sonuç olacaktır (Çağtürk, 2006). Bu dönemle birlikte küresel rekabet gücünün en kritik belirleyicisi bilgidir (Yaşa ve Çolak, 2011).

E-Devlet

Son dönemde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük atılımlar ile toplumsal yaşamda büyük bir paradigma değişikliğinin yaşandığı gözlemlenmektedir. Oluşan bu yeni toplum düzeni bilgi toplumu olarak adlandırılmakta ve bu yeni toplum düzeninin nüvesini de bilgi oluşturmaktadır. Bilgi, bu toplum yapısı içerisinde hem önemli bir hammadde, hem de yeni ürünler doğurma kapasitesi olan bir üretim aracı olarak değerlendirilmektedir (Bozkurt, 2017). Bozkurt (2014) küresel bir rekabetin yaşandığı bu dönemde bilgiyi üretebilenin ve yönetebilenin güce sahip olduğunu ve dünyayı yönettiğini, bu rekabet ortamı içerisinde ayakta kalabilmenin bilginin yönetilebilmesi ile mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Emiroğlu (2007) da lider olmanın yolunun bilgiden geçtiğini belirterek bilgiye verilen önemi ifade etmektedir.

Yaşanan bu hızlı değişim bilgi ekseninde gerçekleşirken, hem bireylerin hem de örgütlerin bu dönüşüme süratle uyum sağlamaları beklenmektedir. Bu dönüşümün artan bir ivme ile gerçekleşmesinin nedeni olarak bilgisayar ve internet teknolojileri gösterilebilir.

İnternet ile birlikte oluşan küresel ağ sistemi bilginin bireyler, kurumlar ve hatta devletler arasında çok hızlı bir şekilde iletilmesini mümkün kılmıştır (Bozkurt, 2017).

Uçkan (2003) yaşanan dönüşümün devletlere de sirayet edeceğini ve devletin işleyiş mekanizmalarını da etkilemesinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedir. Bilgiye bu denli hızlı ulaşabilmenin mümkün olduğunun görülmesinin ardından, bireylerin kurumlardan ve devletten bilgi edinme hususundaki beklentileri de artmıştır. Bu alandaki ihtiyaçların karşılanması ise e-Devlet kavramıyla gelen yeniliklerle gerçekleşmektedir (Bozkurt, 2017).

Bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte yaşanmaya başlanan toplumdaki değişimler hem özel işletmeleri hem de devlet kurumlarını yapısal olarak etkilemiş, onları bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmaya sevk etmiştir. Sonuç olarak özel işletmeler e-ticaret; devlet örgütlenmesi ise e-Devlet teknolojilerini kullanmaya başlamıştır (Paşaoğlu, 2017).

Güneş (2015) örgütü, “önceden belirlenmiş ortak amaçlar etrafında birden fazla insanın bir araya gelmesiyle ve güçlerini birleştirmesiyle oluşan yapı” olarak tanımlamaktadır. Bilgi toplumuna uyum süreci tüm örgütler gibi devletleri de etkilemiştir. Devletler için yeniden yapılanma gündeme gelmiş, yeniden yapılanmanın bir destekleyicisi olarak e-Devlet kavramı ön plana çıkmıştır. Devlet bu yapılanma ile dijital ortamda ağ teknolojilerini kullanarak tüm paydaşlarla karşılıklı etkileşimi arttırmayı amaçlamaktadır (Özsağır, 2013). Basım, Şeşen ve Çetin (2009) geliştirilen yeni teknolojilerin örgütlerin iş süreçlerine ve üretim yeteneklerine katılması ile bir dinamizm ortaya çıktığını, bu değişimin örgütün hedeflerine varma konusunda olumlu katkı sunduğunu ifade etmektedir.

Bilgi toplumunda yaşamanın bir gereği olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin devletler tarafından kullanılır olması ile çok daha farklı bir devlet anlayışına geçiş yapılmıştır. Bayram (2010) bilgi toplumuna uyum sağlama sürecinde devletlerin vatandaşlarının taleplerini yerine getirirken daha hızlı davranabilmesini sağlayacak yeni bir sisteme ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Akman ve Argun (2011) ise vatandaş beklentisinden farklı bir

noktaya odaklanmış ve teknoloji bazlı bir yaklaşımla e-Devleti, “bilgi ve iletişim teknolojilerinin kişilerin günlük yaşamındaki yoğun kullanımından sonra kamu yönetiminde de kullanılması” olarak değerlendirmiştir. Odabaş (2004) da e-Devleti; “teknolojik gelişmeler ile devletin yeniden yapılandırılması” olarak değerlendirmektedir.

Değişim bilgi toplumunda örgütler ve örgütü oluşturan bireyler için önemi her geçen gün artan bir kavramdır (Özdemir, 2013). Değişime uyum sağlama süreci de bu toplum yapısında yaşamsal bir öneme sahiptir ve örgütün yapısal unsurları ile doğrudan ilintilidir (Çapraz, 2014). Bülbül (2010) değişim süreci ile ilgili olarak değişimin süreklilik arz ettiğini, örgüt tarafından özümsemesi gerektiğini ve bunun için de yenilik yönetiminin önemli bir faktör olduğunu ifade etmektedir. Songür (2011) değişim sürecinin etkilerinin tüm örgütlerde olduğu gibi kamuda da oldukça yoğun bir şekilde hissedildiğini, özellikle de sunulan hizmetlerin hızı ve kalitesi hususunda taleplerin arttığını ifade etmektedir.

Eryılmaz (2015) vatandaşın devletten beklediği hizmet sayısında önemli bir artış yaşandığını, devletin bu beklentiye cevap verebilmek üzere kamu yönetiminde önemli değişikliklere giderek hızlı ve etkili çözüm üretme amacıyla yeni hizmetler geliştireceğini ifade etmektedir. Özer (2013) de vatandaşların taleplerine zamanında cevap verebilme ve yaşanan dönüşüme hızlı bir şekilde ayak uydurabilme kabiliyeti kazanmak için yeni bir yapıya ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Özsoylu (2006) toplumda yaşanan değişimin devletlerin görev ve sorumluluklarında yapısal değişikliklere neden olduğunu ifade etmekte, devletlerin sorumluluklarının ve oynadığı rollerin dinamik bir yapıya büründüğünü belirtmektedir.

Sayılan bu nedenlerle gündeme gelen e-Devlet çözümleri, kamu kesiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı ile herkesin erişebildiği, hızlı ve düşük maliyetli bir şekilde vatandaş ve yenilik odaklı kamu hizmetlerinin sunumunu stratejik bir hedef olarak yansıtmaktadır (TC Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2015).

Eren (2010) yeni teknolojilerin katkısı ve beklentilerin artması ile e-dönüşüm sürecine doğru bir geçiş yaşanmakta olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda e-Devlet uygulamalarının kapsamı her geçen gün artmaktadır. Bu süreçte dijital ortamda e-Devlet uygulamalarını kullanan insan sayısının artması ve insanların kullanım pratikliği edinmesi, teknoloji kullanımı alışkanlığı edinmesi ile birlikte e-Devlet kullanımı alışkanlığının oluşması, kullanım arttıkça ekonomik faydanın fark edilmesi e-Devlet uygulamalarının yayılması sürecinin belirleyicileri olacaktır (Dursun, 2017).

Bürokrasi ve E-Devlet

Bireyler geleneksel devlet anlayışı içerisinde yapılandırılan devletlerde çok fazla bürokratik işleme karşılaşmaktadır (Fırat, 2017). Geleneksel yapılanma içerisinde devlet tarafından sunulan hizmetler bürokratik yönetim modeli ve resmi prosedürler içerisinde sunulmaktaydı. E-Devlet ile internet üzerinden kamusal bilgi paylaşımında bulunmak, hizmet sunumunda çağdaş bir yaklaşım yakalamak olarak değerlendirilebilir (Ho, 2002'den akt. Dursun, 2017).

Bu bağlamda devlet düzeni içerisinde yapılacak reform hareketleri, bürokratik işlemlerin yoğunluğundan işleyemez hale gelen sisteme bir nefes aldırma amacı taşımaktadır ve e-Devlet de bu reform hareketlerinden biridir. Ancak e-Devlet geleneksel devletin devamı olarak değil, yapısal bir dönüşüm modeli olarak görülmelidir (Delibaş ve Akgül, 2010).

Bu noktada bürokrasi kavramına eğilmek gerekmektedir. Aykaç (1997) devlette gözlemlenen bürokrasi kavramının, “kamu yönetiminde sorumluluktan kaçınmak ya da kendi sorumluluğunu başkasının üzerine yüklemek amacıyla kırtasiyecilik” olarak ya da “kendine özgü kuralları olan hiyerarşik bir yönetim şeklinin gereksiz uzatılması” anlamlarında kullanıldığını ifade etmektedir. Çevikbaş (2014) da benzer şekilde bürokrasinin kırtasiye işlerinin öne sürülerek işi yokuşa sürme anlamıyla insanların zihinlerinde yer ettiğini belirtmektedir.

Esasında sunulan hizmetlerin yine devlet kurumları tarafından denetiminin sağlanması amacıyla geliştirilen bürokrasi mekanizması, kimi zaman başlı başına bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Çevikbaş (2014) hiyerarşik bir yapı içerisinde bürokrasi aracılığıyla kamu hizmetlerinin yerine getirilmekte olduğunu, bu aşamanın planlama, kurallara riayet, uzmanlaşma, iş bölümü ve örgütlenme ile grupların yönetilmesini de içerdiğinden aslında aynı zamanda bir örgütlenme ve yönetim şekli de olduğunu belirtmektedir.

Baştan (2008) devletin bürokratik sorunlardan korunarak daha sağlıklı bir işlerlik kazanabilmesi için devlet kurumlarının bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarını yoğun bir şekilde kullanması gerektiğini belirtmektedir. E-Devletle birlikte bürokrasinin tam anlamıyla ortadan kalktığını ifade etmek mümkün değildir. E-devlet ile birlikte bürokrasi de içinde bulunulan çağın ruhuna uygun davranarak dönüşmüş ve yeni bir bürokrasi anlayışı gelişerek e-bürokrasi adını almıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin devlet içerisindeki bir başka kullanım alanı da yönetsel karar alma süreçleri içerisinde kullanılmasıdır. Özellikle nüfusu fazla ve sınırları geniş ülkelerde kamu yönetiminin amaçlarına ulaşmasına olumlu katkı sunmaktadır (Bensghir, 2013). Aşgın (2011) yeni teknolojiler aracılığıyla kamusal alanda çabuk karar alabilme yeteneğinin geliştiğini, yeni teknolojilerin amacına uygun kullanılmasıyla birlikte de örgütün hedeflerine ulaşabilme başarısının stratejik bir hal aldığını belirtmektedir.

Görüldüğü üzere e-Devlet kavramı kendiliğinden ortaya çıkmamış, zaman içerisinde artan ihtiyaçlara cevap olarak, bilgi ve iletişim teknolojilerinin bir yansıması olarak kamu yönetimine işlevini kolaylaştırıcı bir araç olarak sunulmuştur (İnce, 2001).

E-Devletin Tanımı

E-Devlet; devletin vatandaşa ve vatandaşın da devlete karşı yükümlülüklerini yerine getirme noktasında bilişim teknolojilerinin güvenli ve kesintisiz olarak yürütülmesi anlamına gelmektedir (Türkiye Bilişim Derneği, 2002). OECD ise e-Devleti yönetimin çok daha iyi bir

hale getirilmesi için internet başta olmak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı olarak değerlendirmektedir (Delibaş ve Akgül 2010).

Emiroğlu (2003) e-Devleti, devletin vermesi gereken servis ve hizmetlerin uygun bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarıyla dijital ortama aktarılması olarak tanımlamaktadır. Akçakaya (2007) da e-Devletin paydaşlarına odaklanarak; vatandaş, özel sektör ve kamu kurumlarının elektronik ortamda birbirine bağlanmasıyla oluşan ve emek, zaman ve maddi tasarruf sağlayarak verimliliği ve etkililiği arttıran bir organizasyonel sistem olarak tanımlamıştır.

Bir başka tanımda e-Devlet, kamu hizmetlerine farklı yollar ile erişebilme imkanı sağlayan, hizmet talep edenlere odaklanmış, bütünleşik yapısı ile daha etkin ve daha etkili bir araçtır (DPT, 2009). Mutioğlu (2002) da vatandaşın daha etken bir konumda olduğu ve teknolojinin interaktif yapısını öne çıkaran bir tanım yaparak; vatandaşların kendileri hakkında olan bilgiyi hızlı ve kolay bir şekilde ilgili kamu birimlerine aktarabilmesini sağlayan yapıyı e-Devlet olarak tanımlamıştır.

Çukurçayır ve Ekşi (2001) ye göre e-Devlet kavramı; yönetimin yeniden yapılandırılması sürecinde önem kazanmış strateji, süreç, organizasyon ve teknolojinin bütünleşmiş halini ifade eder.

Tanımlar ve geleneksel devlet anlayışı göz önüne alındığında, önemli olan hususun geleneksel devletin işlevlerini yerine getirirken hangi bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarını kullanacağı ve bu işlevleri ne şekilde yerine getirileceğidir (İnce, 2001). Nitekim ifade etmek gerekir ki, e-Devlet yapılanmasını geleneksel devlet anlayışı ile rakip anlayışlar olarak değil, devlet hizmetlerinin sunuş şeklini değiştiren bir yapılanma veya bir yenilik olarak değerlendirmek gerekir (Baştan ve Gökbnar, 2004).

E-Devletin Önemi

Bürokrasinin egemen olduğu geleneksel devlet anlayışından bilgi toplumunun gereği olan bilgi temelli çağdaş devlet anlayışına giden yolda e-Devlet, devlet hizmetlerinin bir

sunum yöntemi olarak değerlendirilmekte ve e-Devletten birçok fayda beklenmektedir. Bu faydalar Şahin ve Örselli (2003) tarafından esas olarak vatandaşların yaşam standartlarını yükseltmek olarak ifade edilmektedir.

Bu faydalarla ilgili olarak detaylara girildiğinde Acar ve Kumaş (2008) kamu hizmetlerinin e-Devlet mekanizmaları ile daha hızlı ve daha ekonomik üretilmesi ve sunulması ile kamu kaynaklarında tasarruf yapılması beklendiğini belirtmektedir.

Gelişen yeni teknolojiler sayesinde kamusal hizmetlerin daha kaliteli bir şekilde sunulması mümkün olacağından, bireylerin bilgi ihtiyaçlarına da daha çabuk geri dönüş yapılabilecek olması, e-Devletten beklenen faydalardan bir diğeridir (Yıldırım, Kaplan, Çakmak ve Üstün, 2003).

Ayrıca kamu yönetiminin daha şeffaf ve hesap verebilir olma durumuna katkı yapması e-Devletin bir başka faydası olacaktır (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Karaca ve Özgüler (2012) dezavantajlı kesimlerin e-Devlete karşı tutumlarının olumlu olduğunu ifade ederek, e-Devlet hizmetlerinin toplumun tüm kesimlerini kapsayıcı nitelikte olmasının beklendiğini ifade etmekte, bireylere eşit erişim imkanı vermesinin önemli bir fayda sağlayacağını belirtmektedir.

Şahin'e (2014) göre e-Devlet kavramının özünü kamu hizmetlerinin vatandaşın sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması oluştursa da, başka bir boyutuyla e-Devletin, devletle etkileşimde bulunan tüm birimlerin devletle arasındaki etkileşim sürecinin daha güçlü kılmasını sağlamasını beklemektedir.

E-devletin topluma sağladığı faydalar birçok yazar tarafından kaleme alınmıştır. Bu faydalar: (Çarıkçı, 2009; Demirel, 2006; Maraş, 2011; Odabaş, 2004; Şahin ve Örselli, 2003; Şataf ve diğerleri, 2013; Uçkan, 2002).

- Devlet hizmetlerinin hızlı sunulması imkanı ve zamandan tasarruf sağlaması
- Bürokratik süreçleri azaltarak kırtasiyeden ve emekten tasarruf sağlaması

- Devlet açısından maliyetten tasarruf sağlaması.
- Etkililiği ve verimliliği arttırması.
- Hesap verebilirliği ve şeffaflığı sağlayarak vatandaş ile devlet arasındaki güven ortamına katkıda bulunması.
- Kamu hizmetlerinin 7/24 erişilebilir olmasını sağlaması olarak değerlendirilmektedir.

Sağlanan faydalar bağlamında inceleme yapıldıktan sonra bu noktada sunulan hizmetlerin talep edeni olarak vatandaşlara değinmek gerekmektedir. Devlet örgütlenmesi e-Devlet ile başka bir iş görme anlayışına sahip olurken burada dikkat çeken diğer bir husus bu hizmetlerin faydalanıcıları olarak vatandaşlardır.

Bilgi toplumunun vatandaşı bilgi toplumunun kurumları tarafından internet ortamında sağlanan hizmetlere ulaşabilme ve edindiği bu bilgiyi değerlendirebilme yeterliklerine sahip olan vatandaşdır (Bilgi Toplum Dairesi, 2005). Bu toplum yapısının çağdaş bireyleri devlet örgütlenmesini oluşturan kurumlardan daha farklı beklentilere sahiptir. İnce (2001) kurumların daha hızlı, daha şeffaf ve daha düşük maliyetli hizmet sunmalarının bu dönemde vatandaşların beklentileri olduğunu belirtmektedir.

Bireylerin vatandaşlık görev ve sorumluluklarını yerine getirirken bilgi ve iletişim teknolojilerinden yoğun şekilde faydalanmaları dijital vatandaşlık kavramını gündeme getirmiştir. Nitekim dijital vatandaş dijital ortamlar içerisinde bilgi üretebilen, iletebilen, paylaşabilen ve temin edebilen; eğitim alabilen ve alış veriş yapabilen; bu ortamlardaki haklarını ve yükümlülüklerini bilen kimse olarak değerlendirilmektedir (Fırat, 2017).

Dijital vatandaşların sahip olması gereken yeterliklerden bazıları; topluma elektronik olarak entegre olma, bilgi ihtiyacını elektronik ortamlarda giderebilme ve sayısal okuryazarlık becerisine sahip olma gibi yeterliklerdir (Ribble ve Bailey, 2007'den akt. Dursun, 2017).

Bu noktada da teknoloji okuryazarlığı kavramını karşımıza çıkmaktadır. Teknoloji okuryazarlığı verimliliği ve etkililiği sağlamak üzere bilgi ve iletişim teknolojilerini

kullanabilme kapasitesi olarak değerlendirilmektedir. Teknoloji okur yazarlığı ile başlayıp dijital vatandaşlığa giden yolda Senemoğlu (2007) e-Devlet uygulamalarının başarıya ulaşması için yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması kadar, e-Devletin kullanıcılarının belirli bir seviyede hazırbulunuşluğa sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Hazırbulunuşluk kavramı önceki öğrenmelerini, teknolojiye karşı tutumlarını, ilgi ve yeteneklerini de kapsamaktadır (Dursun, 2017).

E-devletin gerçek anlamda başarıya ulaşması için en gerekli durum vatandaş katılımının sağlanmasıdır. Bunun için vatandaşların bu uygulamaları kullanmaya teşvik edilmeleri elzemdir (Saylan, 2009). Katılımı sağlanan vatandaşın uygulamaları kullanmayı sürekli hale getirmesi de bir başka önemli husustur. Bu noktada da vatandaşın hizmetlerin elektronik ortamdaki sunumundan memnuniyeti ön plana çıkmaktadır. Çarıkçı (2009) bu husus ile ilgili yapılması gerekenleri şöyle ifade etmektedir:

- E-devletin kurumsal yapısının oluşumu için gerekli ilkelerin belirlenmesi
- Teknolojik altyapının kurulumu ve var olan altyapının geliştirilmesi ile devletin yeniden yapılandırılması
- Uygulamaya geçirilmek üzere e-Devlet uygulamalarının planlanması
- Toplumu oluşturan bireyler tarafından e-Devlet kültürünün benimsenmesi

E-Devlet ile ilgili bir başka boyut da e-Devletin teknik altyapısıdır. Bu yüzyılda teknoloji temelli dönüşümler gerçekleştirilirken teknoloji altyapısının da yapılandırılması gerekliliği vardır (Toplu, 2010). E-Devlet uygulamalarının sunum kanalı internet olmasından ötürü özellikle internet altyapısı ile ilgili gelişmeler e-Devlet için önem arz etmektedir (Fırat, 2017). Sağsan (2001) bu durumla ilgili olarak telekomünikasyon altyapısının e-Devletin işlerliği konusundaki önemine işaret etmektedir. E-Devlet uygulamaları temelde bilgi ve iletişim teknolojisi araçları üzerinden çalışan uygulamalardır. Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı araçlar sürekli olarak gelişim gösteren araçlardır ve e-Devlet altyapısının bu gelişen

araçlara süratle uyum sağlaması gerekmektedir (Şahin, 2008). Altyapı konusunda zorluklar yaşanmaması için gelişen teknolojiye sürekli olarak yatırım yapılması ve altyapıyı oluşturan donanım özelliklerinin güncel tutulması gerekmektedir (Karkın, 2003).

E-devlet anlayışının doğru bir şekilde yaygınlaşması için teknik altyapının yanı sıra yasal dayanağın da oluşturulması gerekmektedir. Odabaş'a (2009) göre düzenlenecek yasal mevzuatın e-Devlet aracılığıyla sunulacak hizmetlerin kesintisiz olarak sunulabilmesine olanak sağlaması özem arz etmektedir. Dursun (2017) e-Devlet uygulamaları ile ilgili olarak; politika üretme noktasında devlete, adapte olma noktasında kurumlara, kullanım alışkanlıkları ve yeterlikleri noktalarında da vatandaşlara görevler düştüğünü ifade etmektedir. Uçkan (2002) e-Devlete ait yasal altyapının oluşturulması sırasında bir takım ilkelere dikkat etmek gerektiğini belirterek, bu ilkelerin bireylerin temel hak ve özgürlüklerine saygılı bir hukuk devletinin sahip olduğu anayasal ilkeler olduğunu ifade etmektedir.

Dünyada ve Türkiye'de e-Devlet Uygulamaları

Ülkeler arasındaki sınırların küreselleşmeyle birlikte sanki yokmuş gibi bir hüviyete bürünmesi ve internetin yaşamın her alanında kullanımıyla birlikte toplumlar yapısal bir dönüşüm yaşamışlardır. Bu dönüşümün bir parçası olarak kamu yönetimlerinin e-Devlete yönelik çalışmaları 1990'lı yıllarda giderek hızlanmıştır (Paşaoğlu, 2017).

Güngör (2012) Dünya'daki birçok devletin bilgi ve iletişim teknolojileri kullanarak sundukları hizmetlerin kalitesini arttırmak ve bu hizmetler için hem kendisinin hem de vatandaşının karşı karşıya kaldığı maliyetleri düşürmek üzere e-Devlet uygulamaları kullandıklarını belirtmektedir.

Türkiye'de ise e-Devletle ilgili olarak atılan ilk adım MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) Projesi olarak değerlendirilmektedir. MERNİS Projesinin ilk adımları 1972 yılında atılmıştır ancak gerçek anlamda uygulamaya geçmesi 2002 yılının kasım ayını bulmuştur (Eroğlu, 2006). Geçen bu otuz yıllık süre sonunda MERNİS Projesi Türkiye'de uygulanan

diğer e-Devlet uygulamaları için çok önemli bir işlevi yerine getirmiş, her bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına birbirinden farklı kişiye özel birer kimlik numarası vermiştir. Proje ile bütün nüfus bilgileri veritabanlarına girilmiştir ve vatandaşlar kendilerine verilen bu özgül kimlik numaraları ile elektronik ortamda birçok işlemi kolaylıkla gerçekleştirebilmektedir. Farklı kamu kuruluşlarının elektronik veritabanlarındaki bilgilerin, vatandaşın ihtiyacı olduğunda kimlik numaraları ile kolayca ilişkilendirilebilmesi vatandaşların yaşamını önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır (Baştan ve Gökbunar, 2004).

Baştan ve Gökbunar (2004), 2000’li yılların başında Türkiye’deki e-Devlet oluşumunun temel karakterinin “dağınıklık” olduğunu belirtmektedir. Baştan ve Gökbunar (2004) bu duruma neden olarak o yıllarda her bir devlet kurumunun kendine ait bir web sitesi olduğunu ancak bu web sitelerinin tümleşik bir e-Devlet modeli sergilemediklerini ifade etmektedir. O dönemde genelde merkezi teşkilatı içindeki kimi kamu kurumlarının birbirinden bağımsız çabaları sonucu ortaya çıkan girişimlerdir (Köseçik ve Karkın, 2004). Nitekim e-Devlet, kamu kurumlarının birbirinden bağlantısız bir şekilde uygulamaya soktukları bilişim sistemlerinden çok daha fazlası olmakla beraber, bir ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişimine yeni kapılar açabilecek bir toplumsal hareket olarak değerlendirilmelidir.

Dikkat çeken bir diğer e-Devlet uygulaması VEDOP’dur (Vergi Daireleri Otomasyon Projesi). Bu projede Maliye Bakanlığı Gelirler İdaresi Genel Müdürlüğü kendi bünyesinde yer alan vergi daireleri arasında, verilen hizmetleri elektronik ortama taşıyacak bir ağ yapısının oluşturmuş, vatandaşların vergi dairelerinde iş ve işlemlerini elektronik ortamda yapabilmeleri amaçlanmıştır (Çukurçayır ve Çelebi, 2009).

Bunların dışında farklı kamu kurumlarının kendileriyle ilgili hizmetlerde kullanılmak üzere uygulamaya koyduğu e-Devlet uygulamaları da mevcuttur. Aktan (2014) bu e-Devlet uygulamalarını şöyle listelemektedir: Adalet Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan Ulusal

Yargı Ağı (UYAP), Polis teşkilatı tarafından uygulamaya konulan Polis Ağı Oluşturma Projesi (Pol-Net), Gümrük Müsteşarlığı'nın Gümrük Sistemleri Otomasyon Projesi (GMOP), e-maliye kapsamında yürütülen Bütçe Yönetim ve Enformasyon Sistemi (BYES), İçişleri Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan İl Envanteri Modernizasyonu Projesi (İLEMOP), Milli Emlak Otomasyon Projesi (MEOP) ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya konulan Tapu Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS).

Maliye Bakanlığı'nın işin özelliği gereği e-Devlet yapılanması adına faklı uygulamalar yürüttüğü de görülmektedir. Bu uygulamalar VEDOP1, VEDOP2, SAY2000i, e-Bütçe olarak isimlendirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı da iş ve işlemleri daha kolay kılmak adına YSİS, DISİS, BTSİS, İMİSİS, İLSİS, DNERSİS, SOİSİS gibi e-Devlet uygulamalarını faaliyete sokmuştur (Atmaca, 2009).

Kamu kurumlarının internet ortamında sundukları hizmetlerin çoğalması ile bu karmaşanın giderilmesi ve tek bir noktadan tüm hizmetlere ulaşabilme düşüncesi gelişmeye başlamıştır. Burada amaç tüm kamu kurumlarının web adreslerini tek bir URL çatısı altında toplamak değil; bu portalın bilgi toplaması, toplanan bilginin veritabanında ihtiyaca göre derlenmesi, ihtiyaca göre kamu kurumları arasında paylaşılması gibi eşgüdüm gerektiren işleyişleri yerine getirmesidir (Baştan ve Gökbunar, 2004). Bu amaçla Türkiye'de de 18 Aralık 2008 tarihinde "e-Devlet Kapısı" açılmıştır. Türkiye e-Devlet kapısı sürekli gelişen yapısı ile e-Devlet portallarına iyi bir örnek teşkil etmektedir. Birçok devlet kurumunun hizmetlerini bünyesinde barındıran e-Devlet kapısı portalı, tek bir noktadan evrimii hizmet sunumu amacı taşımaktadır (Fırat, 2017).

Devletin bilgi ve iletişim teknolojileri yardımıyla hizmet sunması sürecinde e-Devlet portalları işe koşulmaktadır. Arslan, Akıncı ve Karapınar (2007) burada iki faklı yapılandırma olduğunu belirtmektedir. Birinci yapılandırmada kamu kurumlarının web siteleri birbirinden bağımsız Şekilde yapılandırılmaktadır. Bu yapıda bilgi üstünlüğünün tek bir

yapıda toplanması mümkün olmamaktadır. İkinci yapılandırmada tüm kamu kuruluşlarının web siteleri tek bir portalda toplanmaktadır. Bu yapı kullanıcılarına büyük kolaylık sağlamaktadır. E-devlet kapısı ikinci yapılandırma içerisinde yer almakta ve gösterdiği gelişim ile iş görme hacmini de arttırmaktadır.

E-devlet kapısının 2019 yılı ocak ayı verilerine göre bünyesinde 41.210.534 kayıtlı kullanıcı, 4.145 hizmet, 1890 mobil hizmet ve 493 kuruma ait bilgi barındırılmaktadır (<http://www.turkiye.gov.tr>).

Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde E-Devlet Uygulamaları

Bilgisayarların eğitim süreçlerinde işe koşulması tarihi çok öncelerine dayanmaktadır ancak internet kapsamında hizmet sunumu gerçekleştiren e-Devlet uygulamalarının eğitimde kullanılması yeni sayılabilecek bir durumdur. Dursun (2017) bu kullanımın iki temel amaç üzerine odaklandığını ifade etmektedir: bilgi sorgulama ve geri bildirim sağlama. Bilgi sorgulama işleminden kasıt, diğer e-Devlet uygulamalarında olduğu gibi veritabanlarında bulunan bilgiye kişinin ya da kurum yetkilisinin ulaşabilmesi, sorgulama yapabilmesidir. Geri bildirim ile de sistemin yapılan sorgulama sonucunda kullanıcıya bir cevap dönmesi, bu şekilde bilgi ihtiyacını karşılayarak hizmet sunmasıdır. Örneğin okul öncesi eğitimi almakta olan öğrencinin ilkokulda hangi okulun kayıt alanında olacağını sorgulanması, sorgulama sonucunda sistemin adrese dayalı kayıt sistemi verilerini tarayarak bir cevap sunması gibi.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan e-Devlet uygulamaları incelendiğinde 1987 yılında uygulamaya konulan ve öğretmen ataması, planlaması, yer değiştirmelerle ilgili işlemlerin yapılması amaçlarıyla oluşturulmuş PERSİS ile karşılaşılar (Atmaca, 2009). Gelişen teknoloji ile artan imkanlar, insanların bilgiye olan artan ihtiyacı MEB bünyesinde yer alan e-Devlet uygulamalarının da günden güne artmasına neden olmuştur. 2019 yılı itibariyle MEB bünyesinde MEBBİS, e-Okul, TEFBİS, DYS, e-Müfredat, e-Kurs, e-Yaygın, e-Özel gibi birçok e-Devlet uygulaması kullanımdadır. Ayrıca MEB çalışanlarının mali

işlemleriyle ilgili olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın MYS ve KBS isimli e-Devlet uygulamalarından da MEB personeli yararlanmaktadır.

E-Okul. E-Okul sistemine giriş yapıldığında iki farklı kullanıcı rolü içeren bir karşılama ekranı ile karşılaşılmaktadır. Bu girişlerden biri öğrenci bilgilerini barındıran kısma giriş yapmayı sağlayan “Veli Bilgilendirme Sistemi” kısmına, diğeri de sisteme veri girişi yapılmasını sağlayan ve okul yöneticileri ile öğretmenlerin kullandığı “e-Okul Yönetimi Bilgi Sistemi” kısmına girişi sağlamaktadır. E-Okul sistemi okul yöneticileri açısından değerlendirildiğinde; öğrenci devam/devamsızlık bilgisi sisteme girilmekte ve devamsız öğrencilerin devamsızlık mektupları e-okul üzerinden alınmaktadır. Öğrencilere ait sınav notları dönem içerisinde öğretmenler tarafından girildikten sonra dönem sonlarında girilen notlarla ders kesim raporu alma ve karne basımı okul yöneticilerinin sorumluluğundadır. Öğrenci okula kayıt için geldiğinde okul yöneticisi öğrencinin okulun kayıt alanında olup olmadığı kontrolünü e-okul üzerinde yapmaktadır. Öğretmenlerin kullanıcı olarak tanımlamalarının yapılması, şubelerin ders programlarının girilmesi, şube rehber öğretmenlerinin tanımlanması, öğrenci nakil gönderme ve alma işlemlerinin yapılması, verilecek seçmeli derslerin belirlenmesi gibi birçok işlem okul yöneticileri tarafından e-okul üzerinde gerçekleştirilmektedir. E-Okulun sahip olduğu raporlama sistemi, içeriğindeki yüzlerce farklı rapor ile okul yöneticilerinin birçok bilgiye anlık olarak ulaşmasını sağlamaktadır (<http://e-okul.meb.gov.tr>). Sisteme giriş yapmak üzere anasayfaya açıldığında iki farklı sisteme giriş yapılmış hissi vermektedir. İki farklı sistem gibi görünmelerine karşın her iki yapı da aynı veritabanını kullanmakta, kullanıcı girişine göre sınırlandırılmış modüller aracılığıyla talep edilen bilgi sistem tarafından sunmaktadır (Günbayı ve Turan, 2013; Kuşçu, 2016).

MEBBİS. MEBBİS, MEB tarafından uygulamaya konulan diğer e-Devlet uygulamalarından daha karmaşık bir yapıya sahiptir ve çok daha fazla içerik barındırmaktadır. MEBBİS içeriği incelendiğinde öğretmeninden hizmetlisine tüm MEB personelinin özlük bilgilerinden, MEB'e bağlı okul ve kurumların bina bilgilerine kadar; personele yönelik anket hazırlamadan okutulacak ders kitaplarının seçimine kadar çok fazla bilgi ihtiva ettiği görülmektedir. Öğretmenler, okul yöneticileri, eğitim öğretim hizmetleri dışındaki personel ya da il/ilçe MEBBİS Yöneticileri, sisteme giriş yaptıklarında kendilerine verilen izinler ölçüsünde modüllere erişebilmekte ve kullanabilmektedirler. Okul yöneticileri açısından değerlendirildiğinde; okul yöneticileri MEBBİS üzerinden e-Personel modülü aracılığıyla personele ait bilgilere erişebilmekte, yönetici modülü aracılığıyla okul öğretmenlerinin kullanıcı işlemlerini yapabilmekte, onarım başvuru işlemleri modülü aracılığıyla okula ait onarım ihtiyaçlarını sisteme girebilmekte, ödenek takip modülü ile kurumlarına gelen faturaların girişini yaparak girilen faturalar için ödenek talep edebilmektedirler. Norm işlemleri modülü aracılığıyla okulda okutulan ders saatine göre öğretmen ihtiyacı ya da fazlalığına ilişkin bilgiler güncellenebilmekte, başvuru onay modülü aracılığıyla da öğretmenlerin farklı bir kuruma atanma gibi başvurularına onay verebilmektedirler. Bina bilgileri modülü ile okula ait binalarla ilgili fiziki şartlar girilebilmekte ya da takip edilebilmekte, meis modülü ile de öğrencilere, fiziki olarak okula, okuldaki teknolojik donanım ve okul kütüphanesine ait istatistiki bilgilere okul yöneticileri erişebilmektedir (<http://mebbis.meb.gov.tr>).

TEFBİS. Okul Aile Birliği'ne ait tüm gelir gider kayıtlarının tutulduğu ortamdır. Okul öncesi sınıflarına alınan özbakım ücretleri okul yöneticileri tarafından TEFBİS'e işlenmektedir. Diğer bağışlar, kantin kira gelirleri, işletme gelirleri, okul aile birliği etkinlik gelirleri okul aile birlikleri tarafından TEFBİS'e işlenmekte, TEFBİS aracılığıyla takip edilmektedir. TEFBİS iş ve işlemlerinin takibi okul müdürü tarafından görevlendirilen bir

müdür yardımcısı tarafından gerçekleştirilmektedir. Özetle harcama birimi olmayan temel eğitim kurumları harcama yaptıklarında faturaları, bağış aldıklarında makbuzları sisteme işleyerek okula ait gelir gider dengesini takip edebilmektedirler (<http://tefbis.meb.gov.tr>).

KBS. Okul yöneticileri açısından değerlendirildiğinde; okul yöneticileri öğretmenlere ve kendilerine ait ek ders bilgilerini bu sisteme girmektedir. Okul yönetimi tüm personele ait maaş bilgilerine bu sistem üzerinden ulaşabilmektedir. Taşınır kayıt ve yönetim işlemleri modülü ile okuldaki her türlü demirbaşın sisteme girilmesi, sayım dökümlerinin alınması, demirbaşların sistemden düşülmesi ya da başka bir kuruma devredilmesi bu sistem üzerinden gerçekleştirilebilmektedir. Okul yöneticileri okul öğretmenlerinin ek ders ücret çizelgelerini bu sistem üzerinden dökümlenebilmektedir. Bu konuda yetki sadece okul müdürüne verilmiştir (<http://www.kbs.gov.tr>).

DYS. DYS, Millî Eğitim Bakanlığının merkez teşkilatı ile taşra teşkilatındaki tüm okul ve kurumlar arasında resmi yazı alış verişinin sağlanması için MEB tarafından uygulamaya konulmuş internet tabanlı bir yazılımdır. E-devletleşme süreci ile birlikte resmi yazıların kağıttan dijital ortala aktarılması için 2004 yılından beri çalışmalar yürütülmektedir (Civelek ve Turan, 2010). DYS de bu çalışmaların Milli Eğitim Bakanlığına yansımalarıdır.

Kamu kurumlarında bürokrasi yüzünden zayi olan zaman ve emek, modern dünya kurumlarında bu sınırlılıkların önüne geçilmesi gerekliliğini doğurmuş, belgelerin bilgi teknolojileri aracılığıyla dijital ortama aktarılması kaçınılmaz olmuştur (Bülbül, 2013). Bu bağlamda DYS 2012 yılında Bakanlığın merkez teşkilatında kullanılmaya başlanmıştır. Sistemin geliştirilmesiyle birlikte kullanım ağı da genişlemiş, 2016 yılında pilot bölge olarak belirlenen Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Çankaya İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okul ve kurumlarda da kullanılmaya başlanmıştır. 23 Ocak 2017 tarihinde Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul ve kurumların da sisteme dahil olmasıyla süreç devam etmiştir. 1 Şubat 2017 tarihinde Ankara, Aksaray, Amasya, Denizli, Erzincan,

Kahramanmaraş, Niğde, Osmaniye, Sivas ve Sakarya’da bulunan okul ve kurumların sisteme dahil olmasıyla yaygınlığı daha da artmıştır. Bu genişlemeye 1 Mart 2017 tarihinde 15 il daha ilave olmuş, nihayet 15 Mayıs 2017 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okul ve kurumlar sisteme dahil olmuşlardır. Aynı şekilde Bakanlığın yurt dışında bulunan birimleri de sisteme dahil olmuşlardır. Böylece yurtdışına posta ile gönderilen yazılara gereklilik kalmamıştır. Yaygınlaşmasıyla birlikte posta işlemlerinin ortadan kalkmasının yanı sıra bürokrasinin hızlanmasını sağlamak, evrak üretiminden kaynaklanan kırtasiye masraflarını ortadan kaldırmak, hem zaman hem maddi anlamda tasarruf sağlamak gibi faydalar elde edilmesini sağlamıştır. MEB Bilgi İşlem Daire Başkanı Özgür Türk; MEB bünyesindeki yaklaşık elli bin kurumda bir milyon civarında personel çalıştığını ve yılda yaklaşık olarak onaltı milyon evrak üretimi gerçekleştirildiğini ifade etmiştir (<http://www.meb.gov.tr>).

DYS’nin uygulamaya girmesiyle birlikte okul yöneticilerinin ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinde çalışan personelin en çok kullandığı e-Devlet uygulamalarından biri haline gelmiştir. DYS esas olarak elektronik ortamda bilgi ve belge alış verişi sağlayan bir elektronik belge yönetim sistemidir. Bu noktada elektronik belge yönetimi sistemleri ve bu sistemler ile birlikte kullanılan e-imza üzerinde durmak gerekmektedir.

Resmi Yazışma ve Elektronik Belge Yönetim Sistemleri

Tüm resmi kurumlarda bilgi alış verişi ile resmi işlemler resmi yazı ile başlamaktadır. Resmi kurumlarda idari ortamlarda üretilen kayıtlar, kamu yönetiminde resmi yazı olarak adlandırılmaktadır. Resmi yazı adı ismi uzun yıllardır kullanılmaktadır ve kamu kurum ve kuruluşlarındaki üretilen ya da işlem gören belgeye karşılık gelmektedir. (Çiçek, 2003).

Resmi kurumlardaki bilgi çeşitli formlarda bulunan belgelerde ihtiva edilmektedir. Bu formlardan biri de belgelerin sayısallaştırılmasıdır. Sayısallaştırılarak muhafaza edilen belgelere hızlı erişimin sağlanması, bu belgelerin korunması, modern dünya kurumlarının arzu edilen esneklik ve çevikliğe kavuşmasını sağlamaktadır (Baransel ve Tabak, 2006).

Burada belge ve doküman kavramları arasındaki farka da değinmek gerekmektedir. Belge, kurum ya da birey bazında bir işlevin yerine getirilmesi için üretilmiş ya da alınmış, kanıt olarak değerlendirilebilecek kayıtlı bilgi olarak değerlendirilebilirken; doküman, resmi belge olarak değerlendirilemeyecek, kullanıcılarının bilgi amacıyla kullanabilecekleri kaynaklar olarak ifade edilebilir (Kandur, 2006). Aydın ve Özdemirci (2011) dijital ortamda yazılmış bir resmi yazının tüm onay işlemleri tamamlanana kadar elektronik doküman; tüm onay işlemleri tamamlanıp kurum amiri tarafından imzalandığında ise elektronik belge olarak nitelenmek gerektiğini ifade etmektedir.

Belge yönetimi Kandur (2011) tarafından türü ve amacı fark etmeksizin tüm kurum ve kuruluşlarda olması zaruri olan bir fonksiyon olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla elektronik belge yönetimi, var olan belgelerin dijital ortama aktarılması, sayısal belge üretilmesi, bu belgelerin düzenlenmesi ve arşivlenmesini içermektedir. DYS de anılan bu amaçlarla MEB tarafından uygulamaya konulmuştur.

DYS ve Bileşenleri

Okul yöneticileri DYS sistemine giriş yapmak istediklerine web tarayıcılarına <https://dys.meb.gov.tr> adresini yazarak sisteme giriş yapabilmektedirler. Adres web tarayıcının adres satırına yazıldığında Şekil 1’de görülen karşılama ekranı ile karşılaşmaktadır.

Kullanıcıların bu sistemi öğrenmeleri amacıyla ikinci bir adres de bulunmaktadır. Sistemi yeni öğrenmeye başlayan okul yöneticileri bu adresten giriş yaparak deneme amaçlı resmi yazılar yazabilir, gönderebilir ve alabilirler. Bunun için web tarayıcının adres kısmına <http://dysegitim.meb.gov.tr> adresi yazılmalıdır.

Karşılama ekranında okul yöneticilerinin sistem üzerinde yapılan güncellemelere dair bilgi sahibi olmaları için güncellemeler kısmı, sisteme dair haberler yer almaktadır. Kurulum ayarları kısmında okul yöneticilerinin DYS’yi bilgisayarlarına kurmaları için gerekli

yazılımlar bulunmaktadır. Okul yöneticileri eğitim bağlantısı ile DYS hakkındaki eğitimsel içeriklere ulaşılabilenkte, E-imza bağlantısı ile de E-imza ile ilgili içeriklere ulaşılabilir. Karşılama ekranındaki güncellemeler incelendiğinde 28/06/2018 tarihli güncellemede e-Devlet üzerinden DYS'ye giriş yapma imkânının tanındığı görülmektedir. Bir diğer önem arz eden kısım evrak sorgusudur. Bu alanda DYS üzerinden elektronik olarak oluşturulmuş evrakın sayısı girilerek doğrulama işlemi yapılabildiği gibi, herhangi bir vatandaşın MEB birimlerine verdiği dilekçelerin de takibi yapılabilmektedir. Benzer şekilde ticari/tüzel kişilikler KEP sorgulama ekranına buradan ulaşılabilir (http://dys.meb.gov.tr)

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Doküman Yönetim Sistemi

Haberler | Güncellemeler | Kurulum Ayarları | Eğitim | e-İmza | Giriş | e-Devlet Girişi

Güncellemeler + Tüm Güncellemeler

- Bir adet entegrasyon hizmeti faaliyete geçirildi.**
Otaban, REBUS ve HTS entegrasyonlarından sonra ilk defa DYS içerisinde otomatik olarak evrak üretmeye yönelik Askerlik Sevki Tehiri Şablonu devreye sokulmuştur. 26/12/2018
- "evraksorgu.meb.gov.tr" adresine "KEP Sorgulama" hizmeti eklenmiştir.**
* Evrak Sorgulama Servisi (evraksorgu.meb.gov.tr)'de çok sayıda güncelleme yapılmıştır. Ayrıntılar için tıklayınız. 06/12/2018
- Çeşitli güncellemeler yapılmıştır.**
* Sistem kapanma söresi bildirimi hakkında, * Dağıtım Listesi Oluşturma ekranlarında, * "Genelge" türü evrak oluşturma sürecinde, * "Personel Görevlendirme" ekranında. 27/07/2018

Haberler + Tüm Haberler

- Bakanlığımız kurumsal logosu güncellenmiştir.**
Bakanlığımız kurumsal logosunun güncellenmesi nedeniyle DYS'de oluşturulan evraklar üzerinde yer alan kurumsal logolar güncellenmiştir. 09/01/2019
- Dilekçe Sorgulama e-Devlet Kapsamında**
Dilekçe Sorgulama hizmeti 28/09/2018 tarihinden itibaren e-Devlet (https://www.turkiye.gov.tr) üzerinden sunulmaya başlanmıştır. Dilekçe Sorgula... 28/09/2018
- Evrak Doğrulama e-Devlet Kapsamında**
Evrak doğrulama hizmeti 17/05/2018 tarihinden itibaren e-Devlet (https://www.turkiye.gov.tr) üzerinden sunulmaya başlanmıştır... 22/05/2018

14. eTR (eTürkiye) Ödüllerinde EngelsizDYS Projesi Ödül Almıştır

Evrak Sorgu **DYS Eğitim** **Sıkça Sorulan Sorular** **Kılavuz** **İletişim**

Kurulum Ayarları

- 01.** Java (JRE) İndir
Dosyayı yüklemek için Lütfen Tıklayınız.
- 02.** Java Policy
Dosyayı yüklemek için Lütfen Tıklayınız.
- 03.** Tarayıcı DLL Dosyaları
Dosyayı yüklemek için Lütfen Tıklayınız.
- 04.** VPN Programı İndir
Dosyayı yüklemek için Lütfen Tıklayınız.
- 05.** DYS Editör (Sürüm V.3.5.15)
Dosyayı yüklemek için Lütfen Tıklayınız.

Program Eğitimi

- 01.** Kullanıcı Kılavuzu
DYS kullanım kılavuzu için lütfen tıklayınız.
- 02.** Gelen-Giden Evrak Kullanıcı Kılavuzu
DYS gelen-giden evrak kullanıcı kılavuzu için tıklayınız
- 03.** DYS Yönetici Kılavuzu
DYS yöneticileri için kullanım kılavuzu
- 04.** Eğitim Videoları
DYS Eğitim Videoları için Lütfen Tıklayınız.
- 05.** Klavye Kısayolları
DYS Klavye Kısayolları için Tıklayınız.

e-İmza İşlemleri

- 01.** e-İmza Başvurusu
e-İmza Başvurusu Yapmak için Tıklayınız.
- 02.** e-İmza Şifre İşlemleri
e-İmza Şifre İşlemleri için Lütfen Tıklayınız.
- 03.** e-İmza Şifre Kilit Çözme İşlemleri
e-İmza Şifre Kilit Çözme İşlemleri için Tıklayınız.
- 04.** e-İmzayı Kaybettim?
Elektronik İmzamı Kaybettim, Ne Yapmalıyım?

Şekil 1. DYS karşılama ekranı

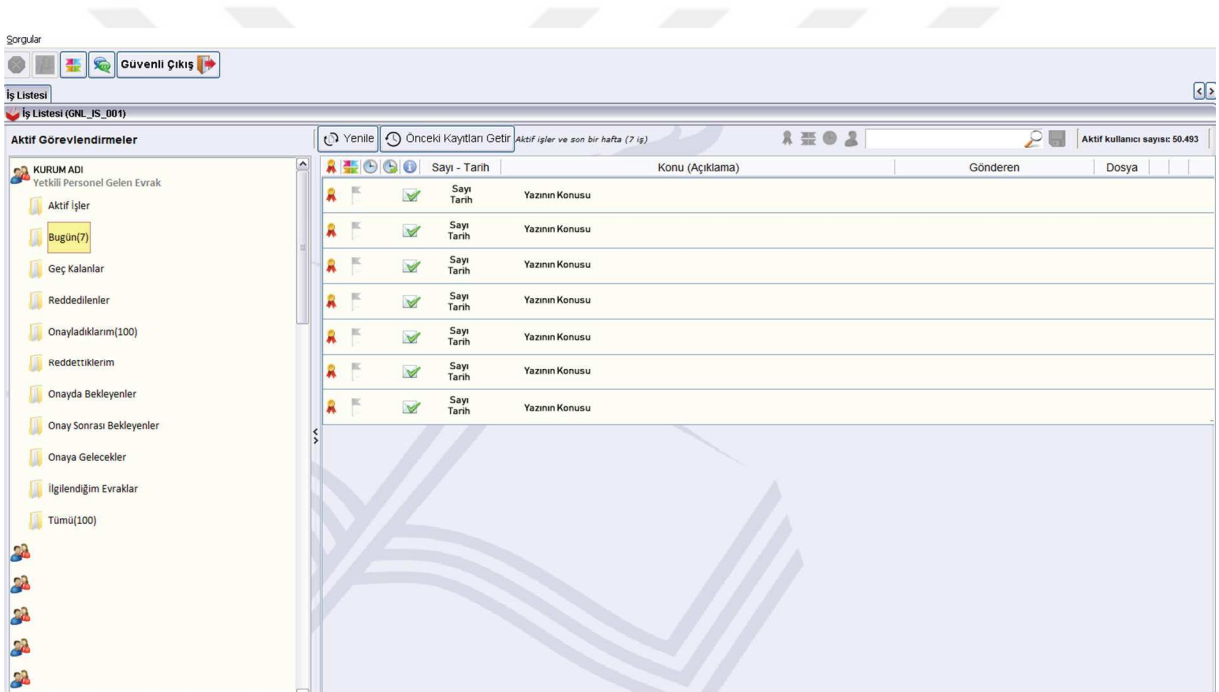
Karşılama ekranına ulaşıldıktan sonra “Giriş” butonuna tıklanarak sisteme giriş için gerekli bilgilerin girişi yapılır. Burada giriş, TC kimlik numarası, kişisel MEBBİS şifresi ve o anda üretilen güvenlik kodunun yazılması ile sağlanmaktadır (https://dys.meb.gov.tr).

Bilgiler girildikten ve girilen bilgilerin doğruluğu sistem tarafından kontrol edilip onaylandıktan sonra dört aşamalı bir sitem başlatma süreci başlamaktadır. Bu aşamalar Şekil 2’de görüldüğü gibi; MEBBİS şifresinin girilmesi, ilgili API’nin yüklenmesi, uygulamanın yüklenmesi ve DYS’nin başlatılması şeklindedir. İlgili API’nin yüklenmesinden kasıt web sitesi üzerinden JNLP uzantılı bir dosya bilgisayara indirilmekte, bu dosya aracılığıyla servis başlatılmaktadır.

Şekil 2. DYS yüklenme aşamaları

Sistemin yüklenme işleminin tamamlanmasından sonra DYS sistemi başlatılmakta Şekil 3’de yer alan ekran kullanıcıyı karşılamaktadır. Bu ekranda sol kısımda kişilerin rolleri ve sağ kısımda da “İş Listesi” yer almaktadır.

Şekil 3. DYS ana ekranı

Şekil 3’de yer alan ekran incelendiğinde “Aktif Görevlendirmeler” başlıklı sol menüde “insan” şeklindeki ikonlar dikkat çekmektedir. Bu ikonlar kullanıcının sahip olduğu rolleri simgelemektedir. Bu ikonlar ya da yanındaki yazıların üzerine çift tıklanarak ilgili role geçiş yapılabilir ve rolle ilgili işlemler gerçekleştirilebilmektedir. Burada okul yöneticisi; müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı, birim gelen evrak kayıt kullanıcısı, birim

giden evrak kayıt kullanıcısı ve yetkili personel gelen evrak rollerine sahip olabilmektedir. Her bir rol seçiminde o role özgü ekranlarla karşılaşılmakta, üst taraftaki menü o role göre değişmektedir. Örneğin “Birim Gelen Evrak Kayıt Kullanıcısı” rolünde üst menüde “Evrak İşlemleri” ve “Sorgular” menüleri, “Yetkili Personel Gelen Evrak” rolünde üst menüde sadece “Sorgular” menü seçeneği yer almaktadır.

“Kurum Adı” ve rol bilgisinin altında resmi yazıların kategorilere ayrıldığı alan bulunmaktadır. “Aktif İşler” kategorisi ile kişinin üzerinde işlem gerçekleştirmesi gereken resmi yazıların listelenmektedir. “Bugün” kategorisinde o gün gelen resmi yazılar listelenmektedir. Resmi yazının onaylayacak makama gönderilmesi sonrasında resmi yazılar “Onayda Bekleyenler” kategorisinde listelenmektedir. Okul yöneticisi kendisine ya da birimine gelen evrakların tamamını görebilmek için “Tümü” kategorisinde evrak listelemelidir.

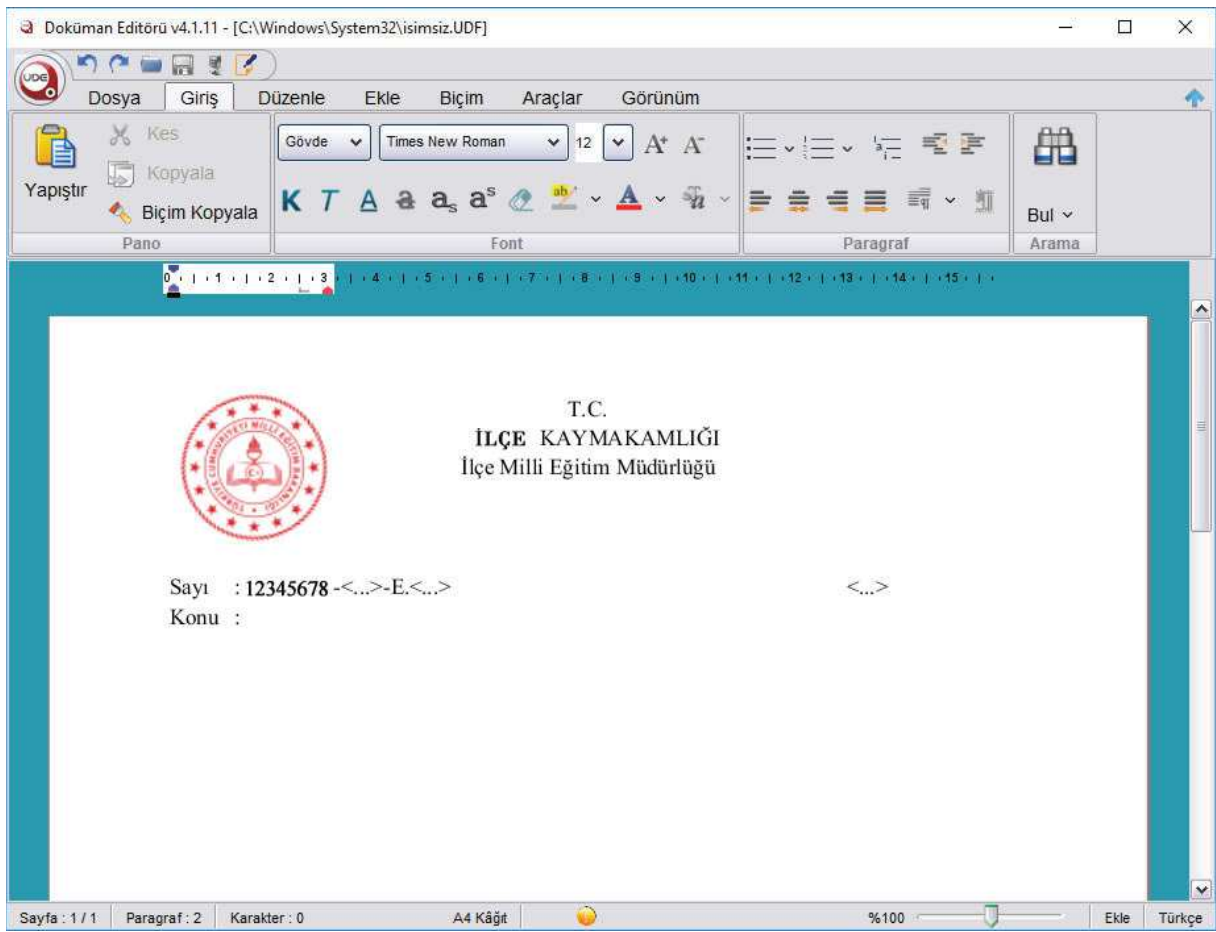
Şekil 3’de görüldüğü gibi ana ekranda ilgili kategoriye göre resmi yazılar listelenmektedir. “Önceki Kayıtları Getir” butonu ile o anda görülen evrakların dışında kalan evraklar listeye eklenmektedir. Bu butonun yanında hangi tarih aralığındaki evrakların gösterileceği ifade edilmektedir. Butonu kullanarak daha eski tarihli evrakları iş listesine dökmek mümkündür. Ekranın sağ üstünde bir arama kutusu yer almaktadır. Okul yöneticileri bu arama kutusu aracılığıyla evrakın konusuna göre arama yapılabilmektedirler. Arama kutusunun yanında o anda kaç DYS kullanıcısının sistem içerisinde online olduğunu belirten bir sayı bulunmaktadır. Ekranın sağ altında da kullanıcının ne kadar daha sistem içerisinde online kalabileceğini gösteren bir saat yer almakta, Bakanlık tarafından belirlenen süre olan iki saatten geri saymaktadır.

Giden Evrak Oluşturma İşlevi

DYS’de resmi evrak yazımı giden evrak oluşturma olarak adlandırılmaktadır. Bunun için “Giden Evrak oluşturma ve Akış Başlatma” modülü seçimi yapılmalı, yazılacak resmi yazı hazırlanmalı ve bu resmi yazıya ait özellikler bu modülde belirlenmelidir. Şekil 4’de görüleceği üzere evrakla ilgili özelliklerin belirleneceği alanlar bu ekrandadır. Evrak türü, evrak tipi, şablon seçimi, evrakla ilgili detay bilgiler ve evraka ait ek dosyalar bu ekranda eklenmektedir. “Dağıtım Listesi Hazırla” bölümü ile evrakın hangi kurumlara gideceği belirlenmekte, “Onay Listesi Düzenle” ile de evrakı onaylayacak kişilerin belirlenmesi sağlanmaktadır.

Şekil 4. DYS Giden evrak oluşturma ve akış başlatma ekranı

Bu ekran üzerinde ele alınması gereken en önemli unsur “Kelime İşlemciyi Aç” butonu ile erişilen ekrandır. Bu ekranda resmi yazı yazılmakta, resmi yazının içeriği bu ekranda oluşturulmaktadır. Resmi yazıyı hazırlayan yazıyı bu ekranda imzalamaktadır. Burada dikkat edilmesi gerek husus, bu ekrana gitmeden önce okul yöneticileri evrakın türünü seçmek durumundadır. Evrak türü, “resmi yazı” ya da “olur yazısı” olarak seçilebilmektedir. Editör açıldıktan sonra resmi yazı “Resmi Yazışma Kuralları Yönetmeliği” ne göre hazırlanmalıdır.

Şekil 5. Doküman editörü

Resmi yazı hazırlandıktan sonra e-imza ile imzalanmalıdır. Aydın ve Özdemirci (2011) dijital ortamda yazılmış bir resmi yazının tüm onay işlemleri tamamlanana kadar elektronik doküman; tüm onay işlemleri tamamlanıp kurum amiri tarafından imzalandığında ise elektronik belge olarak nitelenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

E-imza

Bülbül (2013) elektronik belge yönetim sistemlerinin gerçek anlamıyla kullanıma sunulmasının elektronik imza ile birlikte mümkün olacağını ifade etmektedir. Elektronik imza ispat hukuku açısından elzemdir. 5070 sayılı ‘‘Elektronik İmza Kanunu’’ ile e-imza kullanımının yasal altyapısı oluşturulmuştur. naan vd. (2012) elektronik imzanın istisnai örnekler dışında elle atılan ıslak imza ile aynı mesuliyeti ihtiva ettiğini belirtmektedir.

DYS’de doküman editöründe resmi yazı e-imza ile imzalandıktan sonra Şekil 6’da görüldüğü gibi bir ekranla karşılaşılır.

Şekil 6. E-imza ile imzalanmış evrak

Bu aşamadan sonra standart dosya planı eklenmelidir.

Standart Dosya Planı

Elektronik belge yönetim sistemleri kurumun yapısına göre bir dosya tasnif planını içinde barındırmalı, EBYS bu plan ile uyum içerisinde çalışmalıdır (Kandur, 2006). iek (2008) standart dosya planını, konu başlıklarının kodlar ile ilişkilendirilerek evrakların dosyalanması ve düzenlenmesinin ve daha sonra erişilebilmesinin daha basit hale getirilmesini sağlayan uygulama olarak değerlendirmektedir. zdemirci vd. (2009) bu konudaki organizasyonun 2005/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile yürürlüğe girdiğini belirtmektedir.

Dosya Arama

Dosya No

Açıklama

Dosya Tipi

Dosya No	Açıklama
10.01	Mevzuat İşleri -> Kanunlar
10.02	Mevzuat İşleri -> Tüzükler
10.03	Mevzuat İşleri -> Yönetmelikler
10.04	Mevzuat İşleri -> Yönergeler
10.05	Mevzuat İşleri -> Tebliğler
10.06.01	Mevzuat İşleri -> Genelgeler -> İç Genelgeler
10.06.02	Mevzuat İşleri -> Genelgeler -> Dış Genelgeler
10.07.01	Mevzuat İşleri -> Talimatlar, Duyurular, Sirkülerler -> Talimatlar
10.07.02	Mevzuat İşleri -> Talimatlar, Duyurular, Sirkülerler -> Duyurular
10.07.03	Mevzuat İşleri -> Talimatlar, Duyurular, Sirkülerler -> Sirkülerler
10.08	Mevzuat İşleri -> Rehber, Kılavuz

Şekil 7. DYS'de standart dosya planı

Bölüm III: Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada karma araştırma modeli kullanılmıştır.

Karma araştırma modeli uygulanmasının sebebi, araştırmanın konusunu oluşturan okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşlerini elde etmek ve bu görüşler ile okul yöneticilerinin bilgisayar kullanım yeterlikleri arasındaki bağıntıyı görebilmektir. Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma yeterliklerinin DYS ve benzeri e-Devlet uygulamalarını kullanım yeterliklerini doğrudan etkilediği ve okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşlerinin bu bağlamda olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenlerle okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma yeterliklerinin tespiti için nicel araştırma yöntemi, DYS hakkındaki görüşlerin incelenmesi için de nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Günümüz araştırma dünyasında nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanılmasını esas alan karma araştırma yöntemi Tashakkori ve Creswell (2007) tarafından, araştırmacının çalışması içerisinde nicel ve nitel yöntemleri kullanarak veri topladığı, topladığı bu verilerin analizini gerçekleştirdiği ve ortaya çıkan bulguları bir bütün haline getirerek bu bulgularla da ileriye dönük öngörülerde bulunduğu bir araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır. Johnson ve Christensen'e (2008) göre karma yöntem kullanılan araştırmalar, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin veya paradigmalarının birlikte kullanıldığı araştırmalardır. Creswell (2008) karma yöntem kullanılan araştırmalarda, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılması durumu ile bu yöntemlerin ayrı ayrı kullanılması durumundan araştırma probleminin daha iyi anlaşılmasını sağladığını ifade etmektedir.

Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılması, tek bir yöntemin barındırdığı eksikliklerin giderilmesini ve daha nitelikli araştırmalar yapılabilmesini sağlayan fırsatlar yaratmaktadır (Greene, 2005). Buna paralel olarak Fırat, Kabakçı ve Ersoy (2014) karma yöntem paradigmasını güçlü kılan noktanın nitel ve nicel yöntemlerin tabiatında var

olan ve tekil kullanıldıklarında ortaya çıkan sınırlılıkların, karma yöntem çatısı altında dengelendiğini ifade etmektedirler. Tunalı, Gözü ve Özen (2016) karma araştırma yönteminin kullanılmasının resmin bir bütün olarak görülmesini sağladığını, sözel ve sayısal verilerin birlikte kullanımı ile de anlam gücü artırılmış açıklamalar yapılabildiğini belirtmektedirler. Ayrıca karma yöntem araştırmalarının nitel ve nicel yöntemlerin basit bir birleşimi olmadığını, bu yöntemlerin güçlü yanlarının birbirini destekleyerek karma yöntem başlığı altında daha kapsamlı bir birleşim ortaya çıktığını ve iki araştırma modeli arasında bir köprü olduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmada da işte bu kapsamlı birleşimin gücünden faydalanmak üzere karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Karma araştırma modellemelerinden *Üçgenleme (Triangulation)* Baki ve Gökçek (2012) tarafından, nitel ve nicel verilerin aynı anda fakat bağımsız olarak kullanılması şeklinde ifade edilir. Burada birbirine yakın ya da tutarlı sonuçların varlığını test etme düşüncesi öne çıkmaktadır. Farklı tasarım ve yöntemler ile edinilen sonuçların birbirine yakınlığı veya birbirini desteklemesi araştırılır.

Bu çalışmada nicel araştırma ile elde edilen bilgisayar kullanım yeterliklerinin, nitel araştırma ile elde edilen okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri ile birbirine yakınlığı ve birbirini desteklemesi incelenmiştir.

Odabaşı'na göre (1999) bilimsel bir araştırmanın en önemli basamaklarından birisi de veri ve bilgi toplama yöntem ve aracının seçilmesidir. Sosyal konularda yapılan araştırma çalışmalarının veri kaynağı insandır ve insanlardan doğrudan bilgi alma yöntemlerinden biri de anket yöntemidir. Anket Karasar (2012) tarafından belli bir amaca ve plana göre tasarlanmış, önceden hazırlanmış bir soru listesi olarak tanımlanır. Büyük gruplara uygulanır ve elde edilen sonuçlar ile istatistiksel değerlendirmeler yapılabilir. Anket formu, Thomas (1998) tarafından da insanların tutumlarını, davranışlarını, inançlarını veya yaşam

koşullarını betimlemeye yönelik olarak tasarılan sorulardan oluşan bir araştırma materyali olarak tanımlamaktadır (Büyüköztürk, 2005).

Bu çalışmada okul yöneticilerinden doğrudan bilgi almanın yöntemlerinden biri olarak istatistiksel değerlendirmelerde bulunmak üzere anket yöntemi kullanılmıştır.

Odabaşı (1999) görüşmeyi amaçlı bir sohbet; Karasar (2012) ise sözlü iletişim aracılığıyla veri toplama tekniği olarak nitelendirmektedir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre görüşme nitel araştırmalar içerisinde yer alan ve nitel araştırma teknikleri arasında en çok kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir. Bu tekniği araştırmacı tarafından önceden hazırlanan soruların katılımcıya sorulduğu ve alınan cevapların da veri olarak kaydedildiği bir söyleşi olarak nitelendirmek de mümkündür. Katılımcı ile birebir iletişim kurulduğundan katılımcı ve düşünceleri hakkında birçok bilginin alınmasına yardımcı olmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı karşılaştırmalı veriler toplayabilmektedir (Odabaşı, 1999).

Bu çalışmada okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşlerini tespit etmek üzere, önceden hazırlanmış açık uçlu sorular yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile katılımcılara uygulanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın genel evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Çalışmanın hedef evreni Balıkesir ilinde görev yapan okul yöneticileridir. Araştırmanın örneklemini Balıkesir iline bağlı Bandırma, Gönen, Manyas ve Erdek ilçelerinde görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır.

Bu çalışmadaki örneklem seçim yöntemi, rassal (seçkisiz) olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı (amaçsal, kasti) örnekleme başlığı altında benzeşik örneklemedir.

Bayram (2015) amaçlı örnekleme yöntemini, araştırmacının açıkça tanımlanmış bir örneklem ile çalışmak istemesi durumunda kullandığı bir yöntem olarak belirtmektedir. Ural

ve Kılıç (2011) örneklemin kimlerden oluşacağı ve örnekleminin yapılacağı yer belirlenirken araştırmacının önceki bilgi, deneyim, gözlem ve yargılarından hareketle araştırmanın amacına uygun olarak belirlendiğini ifade eder. Araştırmacının bunu yaparken evrenin özellikleri hakkında fikir sahibi olması gerektiğini ifade etmektedir. Burada araştırmacı evrenin özelliklerini temsil ettiğini düşündüğü ve evrenin tipik bir örneği olduğunu varsaydığı bir gruba örneklem olarak belirler.

Bu bağlamda bu araştırmada araştırmanın örneklemini Bandırma, Gönen, Manyas ve Erdek ilçelerinde görev yapan 320 okul yöneticisi oluşturmaktadır. İlçelerde görev yapan okul yöneticisi sayısı ilçe bazında ve toplam sayı olarak Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü MEBBİS Bürosu aracılığıyla temin edilmiştir.

Anketler ve görüşme formları Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 09.05.2017 tarihinde anket uygulama izni alındıktan sonra Bandırma, Gönen, Erdek ve Manyas ilçelerinde elden dağıtılmış, görüşmeler yapılmış ve anket formları ile görüşme sorularına verilen cevaplar elden toplanmıştır. Kimi okul yöneticileri anketleri ve görüşme formlarını cevaplamak için zaman talep etmişlerdir. Bu ve benzeri şekillerde zaman talebinde bulunan okul yöneticilerinin anket ve görüşme formları ilçe milli eğitim müdürlükleri aracılığıyla toplanmıştır.

Cinsiyet, ilçe, unvan, kıdem yılı ve yaş değişkenlerine göre incelemeye alınan anket sayısı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışma Grubunu Oluşturan Okul Yöneticilerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	59	23.3
	Erkek	194	76.7
İlçe	Bandırma	131	51.8
	Gönen	54	21.3
	Erdek	34	13.4
Unvan	Manyas	34	13.4
	Müdür	98	38.7
	Müdür Baş Yardımcısı	3	1.20
	Müdür Yardımcısı	152	60.1
	1-5 Yıl	7	2.8
Kıdem Yılı	6-10 Yıl	38	15.0
	11-15 Yıl	38	15
	16-20 Yıl	58	22.9
	21-25 Yıl	46	18.2
	26-30 Yıl	40	15.8
	31-35 Yıl	17	6.7
	36-... Yıl	9	3.6
	20-25	0	0
	26-30	13	5.1
	31-35	40	15.8
Yaş	36-40	44	17.4
	41-45	59	23.3
	46-50	46	18.2
	51-55	29	11.5
	56-60	19	7.5
	61-...	3	1.2
Toplam		253	100

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmancının amaçları doğrultusunda “Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği” ve yarı yapılandırılmış görüşme uygulamak üzere açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır.

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada kullanılan “Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği”, Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından geliştirilen bir ölçektir. Yeşilyurt ve Gül bu çalışmalarını 2007 yılında “*Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*” ismi ile yayınlamışlardır. Yeşilyurt ve Gül (2007) çalışmalarının amacını öğretmen adaylarının bilgisayar kullanma becerilerini ve bilgisayara karşı tutumlarını belirlemeye yönelik bir tutum ölçeği geliştirmek olarak

belirtmişlerdir. Ölçek ilk olarak 53 ifade halinde hazırlanmış, daha sonra ölçekteki madde sayısı 26 ifadeye indirilerek ölçeğe son hali verilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin 2007 yılında yayınlanan ve 26 ifadeden ibaret olan bu nihai hali kullanılmıştır.

Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından hazırlanan ölçek beşli likert tipi bir derecelendirme ölçeğidir. Ölçekteki maddeler; Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Az Katılıyorum (3), Çok Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) şeklinde derecelendirilmiştir.

Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak için yapılan faktör analizinde Kaiser-MeyerOlkin (KMO) katsayısının 0.843 bulunduğu ve bulunan bu değer 0,50 üzerinde olduğundan KMO ölçütüne göre iyi bir değer olduğunu belirtmektedir. Değişkenlerin birbirleri ile korelasyon gösterip göstermediklerini sınavan Barlett Testi anlamlılık değeri ($p=0,000$) anlamlı olarak tespit edilmiştir. Barlett Testi Ki-Kare değeri 1666,32 olarak bulunmuş ve buna göre korelasyon matrisi için faktör analizi yapmanın uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Ölçeğin geçerlik çalışmaları ile ilgili olarak, faktör analizi yöntemiyle yapı geçerliğinin incelendiğini, temel bileşenler analizi yöntemiyle ölçeğin tek boyutlu olup olmadığının test edildiğini, analiz sonucunda eigen değeri 1 ve üzerinde 6 faktör elde edildiğini belirtmişlerdir. Yeşilyurt ve Gül (2007) bu nedenle maddelerin faktör yük değerleri 0,30'un altında olan ve birden fazla faktöre girip aralarındaki faktör yük değer farkları 0,10 ve daha az olup olmadığını da dikkate alarak, analizi 26 madde ile sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Yeşilyurt ve Gül (2007) ölçekteki maddelerin yapılan varimax rotasyonu sonucunda birinci faktörde 14, ikinci faktörde 7 ve üçüncü faktörde 5 madde bulunan üç faktör altında toplandığını ifade etmektedir. Birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0,827 ile 0,473 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0,718 ile 0,395 arasında ve üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0,859 ile 0,420 arasında değişmektedir.

Yeşilyurt ve Gül (2007) faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'den büyük olan 3 faktör ortaya çıktığını, bu üç faktörün birlikte toplam varyansın % 48,874'ini açıkladığını, faktörler tekil ele alındıklarında birinci faktörün varyansa katkısının % 23,713, ikinci faktörün varyansa katkısının % 14,126, üçüncü faktörün varyansa katkısının da % 11,035 olduğunu belirtmektedir.

Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından ölçeğe ait alt boyutların birbiriyle ve ölçeğin geneliyle olan etkileşimlerini görmek amacıyla boyutların korelasyonları hesaplanmış, tüm alt boyutlar arasındaki etkileşimin anlamlı olduğu görülmüştür. Hesaplanan korelasyonlar neticesinde bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutum ölçeğinin ölçmek istenilen özellikleri ölçmekte olduğu ifade edilebilir.

Yeşilyurt ve Gül (2007) birinci faktörü "*Mevcut Olanaklar*", ikinci faktörü "*Bilgisayar Kullanma Becerisi*", üçüncü faktörü de "*Okullardaki Kullanım Düzeyi*" olarak isimlendirmiştir.

Yeşilyurt ve Gül (2007) likert tipi bir tutum ölçeğinde güvenilirlik düzeyini saptamak için iç tutarlılığın bir ölçütü olan Cronbach-alpha güvenilirlik katsayısının kullanılmasının uygun olduğunu ifade ederek, bu ölçek için Cronbach-alpha değerini 0.912 olarak bulduklarını belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu değer için güvenilirlik katsayısı için oldukça iyi bir değer olarak nitelendirmiş, bu nedenle de ölçeğin oldukça güvenilir bir ölçek olduğunu ifade etmişlerdir. Yeşilyurt ve Gül (2007) çalışmalarında alt boyutların Cronbach-alpha güvenilirlik katsayılarını ise birinci faktör için 0,905; ikinci faktör için 0,788; üçüncü faktör için de 0,684 olarak bulmuşlardır.

Demografik değişkenleri belirlemek için kişisel bilgiler formu da ölçeğe eklenerek ölçek veri toplama aracı olarak bu çalışmada kullanılmak üzere son halini almıştır. Kişisel bilgiler formunda istenen demografik değişkenler cinsiyet, görev yapılan ilçe, kıdem yılı,

unvan ve yaşıdır. Ölçek kişisel bilgilerin de eklenmesiyle oluşan son haliyle çalışmanın ekinde sunulmuştur.

Verilerin Toplanması

Uzman görüşleri alınarak nihai hale getirilen ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin uygulanacağı görüşme formları için Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. İzin alınmasının ardından veri toplama araçları örneklem sayısı kadar çoğaltılarak örnekleme meydana getiren birimlere ulaştırılmıştır. 2017 yılının ekim, kasım ve aralık aylarında Gönen ve Manyas; mart, nisan ve mayıs aylarında da Bandırma ve Erdek ilçelerinde çalışma yürütülmüştür. Cevaplanan ölçek ve görüşme formları analiz edilmek üzere toplanmıştır. 262 ölçek toplanmış ve toplanan ölçeklerin 253 adeti istatistiksel değerlendirmelere tabi tutulmak üzere işleme alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışma nicel ve nitel araştırma olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Nicel kısımda Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından geliştirilen “Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği” Balıkesir ilinin 4 farklı ilçesinde görev yapan 262 okul yöneticisine uygulanmıştır.

Ölçeğe verilen cevapların SPSS 25 istatistik yazılımına girişleri yapılmıştır. Ölçekte ters ifade (kontrol ifadesi) olup olmadığı kontrolü yapılmış; ölçeğin 6 nolu ifadesine verilen cevaplar Recode işlemi ile transform edilmiştir.

26 ifadeden oluşan ölçeğe verilen cevaplar için SPSS 25 istatistik yazılımı ile Güvenirlik Testi uygulanmış ve ölçeğin güvenirlilik katsayısı $\alpha=0.823$ olarak bulunmuştur.

Lorcu (2015) güvenirlilik katsayısı ile ilgili olarak; katsayı 0 ile 0,40 arasında ise ölçeğin güvenilir olmadığını, 0,40 ile 0,60 arasında ise ölçeğin güvenirliliğinin düşük olduğunu, 0,60 ile 0,80 arasında ise ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ve 0,80 ile 1 arasında ise ölçeğin yüksek derece güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda ölçeğin $\alpha=0.823$

güvenirlilik katsayısı ile yüksek güvenirlikli olduğu ifade edilebilir. Yapılan güvenirlilik testinde, ölçeği geliştiren Yeşilyurt ve Gül (2007)'ün geçerlik ve güvenirlilik çalışmasında bulunan güvenirlilik katsayısından daha düşük bir güvenirlilik elde edilmiştir.

Ölçeği oluşturan alt boyutlara bakıldığında Yeşilyurt ve Gül (2007) ölçeğin 3 boyuttan oluştuğunu ve bu boyutların “*mevcut olanaklar*”, “*bilgisayar kullanma becerisi*” ve “*okullardaki kullanım düzeyi*” şeklinde isimlendirildiğini ifade etmektedir. Ölçeğin ilk 14 ifadesi mevcut olanaklar boyutunu ölçmeye yöneliktir ve boyutun güvenirlilik katsayısı bu çalışmada $\alpha=0,677$ olarak bulunmuş, oldukça güvenilir olarak değerlendirilmiştir. 7 ifadeden oluşan bilgisayar kullanma becerisi boyutunun güvenirlilik katsayısı $\alpha=0,798$ olarak hesaplanmış ve oldukça güvenilir olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Okullardaki kullanım düzeyi boyutunun güvenirlilik katsayısı da $\alpha=0,603$ olarak bulunmuş, bu sonuçla da oldukça güvenilir olarak nitelendirilmiştir.

Tablo 2

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği Güvenirlilik Analizi

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of items	N
,823	,818	26	253

Güvenirlilik katsayısının hesaplanmasından sonra ölçeğe ait betimsel istatistiklerin alınması için ölçeğin ve alt boyutlarının ortalamaları alınmıştır.

Bu çalışma nicel ve nitel araştırmalardan oluşmaktadır. Nitel araştırma kapsamında uzman görüşleri alınarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları oluşturulmuş, 233 okul yöneticisine görüşme soruları yneltirmiştir. Bu görüşme sorularına verilen cevaplar ayrı ayrı değerlendirilerek frekans tabloları oluşturulmuştur. Yapılan analizlerle okul yöneticilerin DYS hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir.

Nitel araştırma kapsamında katılımcılara aşağıdaki sorular yneltirmiştir:

- Soru 1: DYS size ne ifade ediyor?
- Soru 2: DYS nin olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?
- Soru 3: DYS nin olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?
- Soru 4: DYS uygulamasının hangi özelliklerini ne düzeyde etkili kullandığınızı düşünüyorsunuz?
- Soru 5 : DYS Uygulamasının sizce önemi nedir?
- Soru 6: Sizce bilgisayar kullanma becerisi ile DYS kullanma arasında ne derecede bir bağlantı vardır?
- Soru 7: Bilgisayar kullanma beceriniz hakkında ne söyleyebilirsiniz?
- Soru 8: Bir DYS bileşeni olarak E-İmza'nın olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?
- Soru 9: Bir DYS bileşeni olarak E-İmza'nın olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Bölüm IV: Bulgular

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin

Bulgular

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği ile elde edilen verilere ilişkin ortalama değer ve standart sapma oranları SPSS 25 yazılımı aracılığı ile hesaplanmış ve Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeğine Ait Betimsel İstatistik

Boyutlar	Katılımcı Sayısı (N)	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (SS)
Mevcut Olanaklar	253	3,21	0,52
Bilgisayar Kullanma Becerisi	253	3,94	0,70
Okullardaki Kullanım Düzeyi	253	1,79	0,72
Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği Genel Sonuç	253	3,13	0,49

Okul yöneticilerinin bilgisayara ulaşabilme olanakları ne düzeydedir?

Tablo 3’de yer alan veriler incelendiğinde mevcut olanaklar boyutunun orta düzeyde yeterli olduğu (\bar{X} : 3,21; ss: 0,52) görülmektedir. Bu bulgular neticesinde okul yöneticilerinin okullarda sahip olduğu bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarına ulaşabilme olanaklarının yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerisi ne düzeydedir?

Ölçeğin ikinci alt boyutu, 7 ifadeden oluşan bilgisayar kullanma becerisi boyutudur. Tablo 3’deki veriler incelendiğinde okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerisi ile ilgili olarak ortalamanın üzerinde bir yeterlik olduğu söylenebilir (\bar{X} : 3,94; ss:0,70).

Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanımları ne düzeydedir?

Ölçeğin üçüncü alt boyutu okullardaki kullanım düzeyi boyutudur ve Tablo 3’de okullardaki kullanım düzeyi ile ilgili veriler incelendiğinde, okullardaki kullanım düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (\bar{X} : 1,79; ss: 0,72).

Okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanım becerileri ne düzeydedir?

Tablo 3’de ölçeğin geneline ait veriler incelendiğinde ise okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayarlara yönelik tutumlarının ortalamasının biraz daha üzerinde olumlu olduğu söylenebilir (\bar{X} : 3,13 ss: 0,49).

Elde edilen demografik verilerden ilçe, cinsiyet, kıdem yılı ve unvan değişkenlerine göre normallik testleri yapılmış, bu testlerin sonuçlarına ve diğer analizlere göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Genel ortalamanın ilçe değişkenine göre yapılan normallik testinde Bandırma ve Erdek ilçelerinin normal dağılım ($p < 0,05$) göstermediği görülmüştür.

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunun ilçe değişkenine göre normallik testinde Bandırma, Erdek ve Manyas ilçelerinin normal dağılım göstermediği, okullardaki kullanım düzeyi boyutunun ise araştırmanın yapıldığı 4 ilçede de normal dağılım göstermediği belirlenmiştir.

Okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanım becerileri ilçe değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Karşılaşılan bu durum neticesinde ilçe değişkenine ait veriler Kruskal Wallis testine tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, İlçe Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	İlçe	N	Sıra Ortalaması	H	P
Mevcut Olanaklar	Bandırma	131	117,77	6,47	0,09
	Gönen	54	135,11		
	Erdek	34	125,56		
	Manyas	34	151,12		
Bilgisayar Kullanma Becerisi	Bandırma	131	125,89	3,00	0,39
	Gönen	54	121,39		
	Erdek	34	120,78		
	Manyas	34	146,41		
Okullardaki Kullanım Düzeyi	Bandırma	131	129,16	0,67	0,88
	Gönen	54	126,56		
	Erdek	34	128,50		
	Manyas	34	117,87		
Genel Ortalamalar	Bandırma	131	122,12	2,88	0,41
	Gönen	54	129,62		
	Erdek	34	123,28		
	Manyas	34	145,35		

Mevcut olanaklar boyutunda, ilçe değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve mevcut olanaklar boyutunda ilçe değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (H=6,466, sd=3, p>0,05).

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, ilçe değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve bilgisayar kullanma becerisi boyutunda ilçe değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (H=3,000, sd=3, p>0,05).

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda ilçe değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve

okullardaki kullanım düzeyi boyutunda ilçe değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=0,670$, $sd=3$, $p>0,05$).

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, ilçe değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve genel ortalamada, ilçe değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=2,880$, $sd=3$, $p>0,05$).

Okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanım becerileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Cinsiyet değişkeni için yapılan normallik testinde Genel ortalamanın kadınlarda normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği görülmüştür. Alt boyutlarda cinsiyet değişkenine göre yapılan normallik testinde hem okullardaki kullanım düzeyi hem de bilgisayar kullanma becerisi boyutlarında, verinin cinsiyet değişkenine göre normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği görülmüştür. Karşılaşılan bu durum neticesinde cinsiyet değişkenine ait veriler Mann Whitney U testine tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Mevcut Olanaklar	Kadın	59	113,99	6725,50	4955,500	,119
	Erkek	194	130,96	25405,50		
Bilgisayar Kullanma Becerisi	Kadın	59	126,69	7475,00	5705,000	,971
	Erkek	194	127,09	24656,00		
Okullardaki Kullanım Düzeyi	Kadın	59	107,98	6371,00	4601,000	,022
	Erkek	194	132,78	25760,00		
Genel Ortalamalar	Kadın	59	115,01	6785,50	5015,500	,150
	Erkek	194	130,65	25345,50		

Mevcut olanaklar boyutunda katılımcıların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve test sonucunda

kadın yöneticiler ($\bar{X}=113,99$) ile erkek yöneticiler ($\bar{X}=130,96$) arasında mevcut olanaklar boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($U=4955,500$, $p>0,05$, $z=-1,561$).

Bilgisayar Kullanma Becerileri boyutunda katılımcıların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve test sonucunda kadın yöneticiler ($\bar{X}=126,69$) ile erkek yöneticiler ($\bar{X}=127,09$) arasında mevcut olanaklar boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($U=5705,000$, $p>0,05$, $z=-0,037$).

Okullardaki Kullanım Düzeyi boyutunda katılımcıların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve test sonucunda kadın yöneticiler ($\bar{X}=107,98$) ile erkek yöneticiler ($\bar{X}=132,78$) arasında mevcut olanaklar boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($U=4601,000$, $p<0,05$, $z=-2,298$).

Ölçeğimize ait genel ortalama katılımcıların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve test sonucunda kadın yöneticiler ($\bar{X}=115,01$) ile erkek yöneticiler ($\bar{X}=130,65$) arasında ölçeğin genel ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=5015,500$, $p>0,05$, $z=-1,438$).

Okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanım becerileri kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Kıdem değişkenine göre yapılan normallik testinde okullardaki kullanım düzeyi boyutunda 6-10, 11-15, 16-20, 21-25, 26-30, 36 ve daha yüksek yıllarda kıdeme sahip olanlar arasında verinin normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği görülmüştür. Karşılaşılan bu durum neticesinde ilçe değişkenine ait veriler Kruskal Wallis testine tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Kıdem Değişkenine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	Kıdem	N	Sıra Ortalaması	H	P
Mevcut Olanaklar	1-5 Yıl	7	145,64	5,715	,573
	6-10 Yıl	38	126,26		
	11-15 Yıl	38	150,53		
	16-20 Yıl	58	122,41		
	21-25 Yıl	46	123,11		
	26-30 Yıl	40	119,05		
	31-35 Yıl	17	121,29		
	36-36+ Yıl	9	111,89		
Bilgisayar Kullanma Becerisi	1-5 Yıl	7	146,71	3,786	,804
	6-10 Yıl	38	121,42		
	11-15 Yıl	38	142,00		
	16-20 Yıl	58	130,16		
	21-25 Yıl	46	124,64		
	26-30 Yıl	40	122,09		
	31-35 Yıl	17	109,26		
	36-36+ Yıl	9	118,94		
Okullardaki Kullanım Düzeyi	1-5 Yıl	7	148,00	9,639	,210
	6-10 Yıl	38	131,78		
	11-15 Yıl	38	142,97		
	16-20 Yıl	58	117,82		
	21-25 Yıl	46	123,57		
	26-30 Yıl	40	136,79		
	31-35 Yıl	17	118,35		
	36-36+ Yıl	9	72,61		
Genel Ortalamalar	1-5 Yıl	7	150,43	6,147	,523
	6-10 Yıl	38	125,36		
	11-15 Yıl	38	148,55		
	16-20 Yıl	58	122,96		
	21-25 Yıl	46	124,18		
	26-30 Yıl	40	124,94		
	31-35 Yıl	17	113,65		
	36-36+ Yıl	9	99,56		

Mevcut olanaklar boyutunda, kıdem yılı değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve mevcut olanaklar boyutunda kıdem yılı değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=5,715$, $sd=7$, $p>0,05$).

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, kıdem yılı değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve bilgisayar kullanma becerisi boyutunda kıdem yılı değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=3,786$, $sd=7$, $p>0,05$).

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda kıdem yılı değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve okullardaki kullanım düzeyi boyutunda kıdem yılı değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=9,639$, $sd=7$, $p>0,05$).

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, kıdem yılı değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve genel ortalamada, kıdem yılı değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=6,147$, $sd=7$, $p>0,05$).

Okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanım becerileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yaş değişkenine göre yapılan normallik testinde ölçeğin genel ortalamasının 36-40 yaş arasında normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği görülmüştür. Mevcut olanaklar boyutunda 41-43 yaş aralığında, bilgisayar kullanma becerisi boyutunda 36-40, 41-45 ve 46-50 aralığında ve kullanım düzeyi boyutunun tüm yaş aralıklarında normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği görülmüştür.

Karşılaşılan bu durum neticesinde yaş değişkenine ait veriler Kruskal Wallis testine tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Yaş Değişkenine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ortalaması	H	P
Mevcut Olanaklar	26-30	13	162,58	9,488	,219
	31-35	40	133,70		
	36-40	44	127,85		
	41-45	59	125,59		
	46-50	46	134,14		
	51-55	29	106,29		
	56-60	19	116,61		
	61-...	3	55,17		
Bilgisayar Kullanma Becerisi	26-30	13	156,19	9,488	,219
	31-35	40	128,96		
	36-40	44	127,41		
	41-45	59	139,74		
	46-50	46	126,35		
	51-55	29	104,69		
	56-60	19	98,66		
	61-...	3	123,00		
Okullardaki Kullanım Düzeyi	26-30	13	116,77	10,628	,156
	31-35	40	138,04		
	36-40	44	140,52		
	41-45	59	115,25		
	46-50	46	140,75		
	51-55	29	122,91		
	56-60	19	92,05		
	61-...	3	107,00		
Genel Ortalamalar	26-30	13	160,81	10,288	,173
	31-35	40	133,86		
	36-40	44	126,90		
	41-45	59	129,86		
	46-50	46	135,61		
	51-55	29	106,50		
56-60	19	99,03			
61-...	3	77,50			

Mevcut olanaklar boyutunda, yaş değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve mevcut olanaklar boyutunda yaş değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=9,488$, $sd=7$, $p>0,05$). Tablo 7’de sunulan veriler ışığında, okul yöneticilerinin yaşlarının mevcut olanaklara erişimde herhangi bir farklılık oluşturmadığı ifade edilebilir.

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, yaş değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve bilgisayar kullanma becerisi boyutunda yaş değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=9,488$, $sd=7$, $p>0,05$).

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda yaş değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve okullardaki kullanım düzeyi boyutunda yaş değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=10,628$, $sd=7$, $p>0,05$).

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, yaş değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve genel ortalama puanında, yaş değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=10,288$, $sd=7$, $p>0,05$).

Okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanım becerileri unvan değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Unvan değişkenine göre yapılan normallik testinde ölçeğin genel ortalamasının müdür yardımcılarında normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği, mevcut olanaklar boyutunda müdür yardımcılarında normal dağılım ($p<0,05$) göstermediği görülmüştür. Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda ve kullanım düzeyi boyutu tüm unvanlarda normal dağılım ($p<0,05$) göstermemiştir.

Karşılaşılan bu durum neticesinde yaş değişkenine ait veriler Kruskal Wallis testine tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Unvan Değişkenine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	Unvan	N	Sıra Ortalaması	H	P
Mevcut Olanaklar	Okul/Kurum Müdürü	98	125,57	5,380	,068
	Müdür Baş Yardımcısı	3	31,50		
	Müdür Yardımcısı	152	129,81		
Bilgisayar Kullanma Becerisi	Okul/Kurum Müdürü	98	127,78	,081	,960
	Müdür Baş Yardımcısı	3	137,00		
	Müdür Yardımcısı	152	126,30		
Okullardaki Kullanım Düzeyi	Okul/Kurum Müdürü	98	129,22	2,352	,309
	Müdür Baş Yardımcısı	3	64,00		
	Müdür Yardımcısı	152	126,81		
Genel Ortalamalar	Okul/Kurum Müdürü	98	126,90	2,874	,238
	Müdür Baş Yardımcısı	3	56,17		
	Müdür Yardımcısı	152	128,46		

Mevcut olanaklar boyutunda, unvan değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve mevcut olanaklar boyutunda unvan değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (H=5,380, sd=2, p>0,05).

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, unvan değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve bilgisayar kullanma becerisi boyutunda unvan değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (H=,081, sd=2, p>0,05).

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda unvan değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve okullardaki kullanım düzeyi boyutunda unvan değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (H=2,352, sd=2, p>0,05).

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, unvan değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmış ve genel ortalamada, unvan değişkeninin birimleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($H=2,874$, $sd=2$, $p>0,05$).

Okul Yöneticilerinin DYS Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu çalışma daha önce ifade edildiği üzere nicel ve nitel araştırmadan oluşmaktadır. Bu bölümde nitel araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışmaya 233 okul yöneticisi katılmış, bu 233 katılımcıya daha önce hazırlanan 9 adet soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar ayrı ayrı değerlendirilerek frekans tabloları oluşturulmuştur. Katılımcılar demografik özelliklerine göre incelendiklerinde katılımcı grubunun 188 erkek, 45 bayan yöneticiden oluştuğu görülmektedir. İlçelere göre dağılım incelendiğinde Bandırma ilçesinden 127, Gönen ilçesinden 50, Erdek ilçesinden 35, Manyas ilçesinden 21 katılımcı çalışmaya katılmıştır. Unvana göre 95 okul müdürü, 5 müdür başyardımcısı, 133 müdür yardımcısının çalışma grubunu oluşturmuştur.

Soru 1: DYS size ne ifade ediyor?

Tablo 9

Doküman Yönetim Sistemi (DYS) Okul Yöneticileri Açısından Anlamı

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Elektronik ortamda resmi yazı gönderme/alma	85
2	Güvenlik	37
3	Kurumlar arası hızlı iletişim	29
4	Kağıt israfının önüne geçilmesi	23
5	Hızlı yazışma	21
6	Resmi yazıların saklandığı/arşivlendiği sistem	18
7	Düzenli, kontrollü, takip edilebilir resmi yazışma	17
8	Kolaylık	16
9	İş ve işlemlerin hızlı yürütülmesini sağlayan yazılım	15
10	Doküman Yönetim Sistemi (DYS'nin açılımı)	11
11	Zaman kaybını azaltan yazılım	10
12	Evrak takip etmekten işlerin aksamasına neden olan sistem	5
13	Karışık bir dosyalama sistemi	4
14	Elden evrak işinin ortadan kaldıran sistem	3

Tablo 9’da yer almayan ifadeler incelendiğinde; iki katılımcı etkililik ve verimlilik, bir katılımcı gereği ve havale, bir katılımcı pratiklik, bir katılımcı iş, bir katılımcı da gizlilik kavramını anladıklarını ifade etmişlerdir. Bir yönetici avantajları ve dezavantajlarından fazla olan bir uygulama olarak değerlendirmiştir. Bir yönetici de bu sistemin çok daha önceden başlaması gereken bir sistem olduğu şeklinde düşüncesini paylaşmıştır. Bir yönetici DYS’yi üst kurumlar için veri toplanan ve toplanan verilerin üst kurumlara aktarıldığı bir sistem olarak gördüğünü, bir yönetici de memurun yapması gereken işlerin okul yöneticileri tarafından yapılmasına neden olan bir sistem olarak gördüğünü ifade etmiştir. İki yönetici bilgi, belge ve dökümanların organizasyonu olarak tanımlamıştır. Bir yönetici evrak kayıt sisteminin doğru yöne ilerlediği şeklinde bir yorum yapmıştır. İki yönetici DYS’yi sistem dışından gelen evrakın kayıt edildiği yer olarak betimlemiştir. DYS’nin geliştirilmesi gereken bir sistem olduğu da belirtilen görüşler arasındadır. Bir yönetici idarecilik görevine yeni başladığını bu nedenle konu hakkında bir fikri olmadığını beyan etmiştir.

Bu soruyu katılımcı1: *“Resmi kurumlarca yazılmış olan resmi yazıların saklandığı ve kurumlar arası iletişim amaçlı hazırlanmış bilgisayar modülü.”* şeklinde cevaplamıştır. Katılımcı2’nin bu soruya verdiği cevap: *“Hazırladığımız dökümanları ilgili mercilere kolaylıkla göndermemizi sağlayan bir program.”* şeklinde olmuştur. Katılımcı22 ise *“işlemlerin hızlı yürütülmesini ve kağıt israfının önüne geçilmesini ifade etmektedir.”* Katılımcı24: *“Güven, Zaman, Tasarruf”* şeklinde üç kelimeyle görüşlerini özetlemiştir. Katılımcı57’nin yorumu ise şu şekildedir: *“Belgelerin dökümanların sayısal ortamda arşivlendiği işlemlerin hızlı bir şekilde yapıldığı elektronik yönetim sistemi.”* Katılımcı197 ise soruya şu cevabı vermiştir: *“Kurumlar arasında yazışmaların gerçekleştirildiği aynı zamanda kurumumuza iletilen dilekçelerin yüklenerek dilekçe sahibi tarafından takip edilebildiği bir program.”* Katılımcı128 soruyu şöyle cevaplamıştır: *“Milli Eğitim Bakanlığına bağlı alt birimler ile merkez teşkilatı, il/ilçe milli eğitim müdürlükleri arasındaki bilgi/belge akışını*

sağlayan, web tabanlı bir yazılımdır.”. Katılımcı222 ise şöyle bir söylemde bulunmuştur: “Kurumlar arası resmi nitelikli yazışmaların, hızlı, güvenilir ve uygun şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan program.” Katılımcı 232’nin ise görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulmuş, kendi kurumları/birimleri arasında bilgi alış verişini sağlayan, kağıt israfını önleyen, güvenilir, resmi yazı gönderme ve arşivleme sistemidir. İçinde bulunduğumuz çağın bir gereğidir. MEB okulları bu programlara para vermekten kurtardı.” Katılımcı167’nin bu soruya verdiği cevap ise: “Doküman yönetim sistemini ifade ediyor. Sayısal ortamdaki bilgi, belge ve dokümanların organizasyonu ve yönetimi için geliştirilmiş güvenilir bir uygulamadır.” Katılımcı16’nın görüşleri ise şöyledir: “Resmi kurumlar arasında güvenlik ve gizliliği esas olan, elden evrak işini ortadan kaldıran yazışma sistemi.” Katılımcı220 ise görüşlerini şöyle ifade etmektedir: “Eskiden elde, bilgisayar ortamında yazılarak hazırlanan ve dosyalanan evrakların, elektronik ortamda daha kısa sürede hazırlanıp gerekli yerlere iletip, saklanabileceği bir sistem”

Okul yöneticilerinin DYS’ye dair olumsuz düşüncelerine dair şu iki örnek dikkat çekmektedir. Katılımcı12 *“Memurun yapması gereken işlerin tüm idarecilerce yapılacak olmasını... Evrak takip etmekten, evrak koşturmaktan eğitim ve öğretimin aksayacağı bir sistem.”. Katılımcı101: “Pratik olmayan, karışık bir dosyalama sistemi” Katılımcı205 ise: “İşlemlerin uzaması...” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.*

Sonuç olarak DYS Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanarak okul yöneticilerinin kullanımına sunulmuş web tabanlı bir yazılımdır. Bu yazılım ile okul yöneticileri resmi yazılarını yazabilmekte, gelen resmi yazıya cevap verebilmektedir. DYS kurumlar arasında resmi yazı aracılığıyla çalışan bir iletişim sistemi gibi görev yapmakta, üst-alt birimler arasında bilgi alış verişi sağlamaktadır. Öncesinde bu hizmeti veren yazılımlar okullar ve il/ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından satın alınırken ve bu yazılımlara aylık/yıllık ücret ödenirken, MEB sunduğu bu hizmet ile okulları bir harcama kaleminden kurtarmıştır. Aynı

zamanda kağıt tüketimi de büyük düşüş göstermiştir. Kağıt tasarrufu sağlayan etkenlerden biri de DYS ile birlikte resmi yazı arşivinin kağıt olarak dosyalarda değil, dijital ortamda tutuluyor olmasıdır.

Soru 2: Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Tablo 10

Okul Yöneticilerine Göre Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Olumlu Yanları

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Güvenlik	64
2	Kağıt ve kırtasiye tasarrufu	55
3	Hızlı evrak akışı	48
4	Geçmişe dönük evraka ulaşabilme imkanı	36
5	Arşivleme ve dosyalama kolaylığı	35
6	Zaman tasarrufu	34
7	Kolaylık	26
8	İşlerin hızlı yürümesi	25
9	Evrak takibinin mümkün olması	20
10	Kullanışlılık	12
11	Evrakın kaybolma ihtimali olmaması	11
12	Evrakın işlem kaydının tutulması	11
13	İş yükünü azaltıyor	8
14	Elden evrak takibini ortadan kaldırması	7
15	Arayüzü kolay/anlaşılır	4
16	Hata yapmaya karşı uyarı vermesi	3
17	Evrakın silsileyi takip etmesi	3
18	Gizlilik	3
19	Gelen/Giden Evrak Defterine gerek kalmaması	3

Tablo 10'da yer almayan ifadeler incelendiğinde; iki katılımcı DYS'nin her yönünü olumlu bulduğunu ifade etmiştir. İki katılımcı uygulamanın MEB tarafından geliştirilmiş olmasını olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı otomatik sayı vermesinin olumlu olduğunu söylemiştir. İki katılımcı da yedek almaya gerek kalmadığını belirtmiştir. Bir yönetici olurların ve onayların artık daha kolay alınabildiğini ifade etmiştir. İki yönetici de

okula verilen ve sisteme girişi yapılan bir dilekçenin, dilekçeyi veren vatandaş tarafından internet ortamında takip edilebildiğine dikkat çekmiştir. Bir yönetici ilgili evrak kısmının çok kullanışlı olduğunu ifade etmektedir. Bir yönetici de sistemin internet tabanlı olması nedeniyle, okul yöneticisinin kullandığı bilgisayar çökse bile evrak arşivinin zarar görmeyeceğini ifade etmiştir. Bir yönetici de sistemin sürekli olarak güncellenmekte olduğunu, bu nedenle sisteme yeni özellikleri eklendiğini, bu durumu çok olumlu bulduğunu belirtmiştir. Bir yönetici evrakların hangi birimden, ne zaman, hangi şube müdürü tarafından imzalandığının, hangi şef ya da hangi memur tarafından oluşturulduğu bilgisinin DYS üzerinde görülebiliyor olmasını çok olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Bir yönetici de sistemin bakanlık merkez teşkilatı tarafından organize edilerek tüm okullara sunulduğunu, bu nedenle ücretsiz olduğunu, daha önce bu işi yapan yazılımlar için ücret ödemek zorunda kaldıklarını beyan etmiştir. Bir yönetici de okula gelen resmi evrakın okul müdürü tarafından karşılandıktan sonra ilgili müdür yardımcısına ya da memura havale edilmesi durumunu, işin organizasyonu açısından olumlu olarak değerlendirmiştir. Bir yönetici de henüz yeni bir kullanıcı olduğunu, bu nedenle fikir beyan etmesinin doğru olmadığını belirtmiştir. Altı katılımcı bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Katılımcı168 bu soruya cevap olarak: “*MEB tarafından geliştirilmesi, gizliliği ön plana alması, evrak kayıt ve depolamada kolaylık sağlaması*” durumunu olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Katılımcı214: “*Kişisel imza ile güvenli ortam sağlamaktadır. Evrakı kağıda dökme işlemini ortadan kaldırması, birimler arasında onaylama işlemlerinin yürütülmesi, otomatik sayı vermesi, desimal kod vb. arama butonlarının bulunması*” şeklinde olumlu özelliklerini sıralamıştır. Katılımcı220 soruya şu cevabı vermiştir: “*İş ve işlemlerin hızlı ve düzenli ilerlemesi.*” Katılımcı222 ise olumlu bulduğu yönleri “*Çalışan için zaman israfını ve gereksiz kağıt tüketimini önleme, acil günlük yazılara kısa zamanda cevap verebilmeyi sağlama, evrakın kaybolma ihtimalini ortadan kaldırma*” şeklinde sıralamıştır.

Katılımcı197'nin bu soruya cevabı: *“Evrak yönetimi ve takip edilebilirlik açısından olumludur.”* olmuştur. Katılımcı128 uygulamanın alıştıktan sonra kullanımı kolay ve zevkli bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı129 ise *“Aranan belgeye arama motoru sayesinde hızlı ve kolay bir ulaşım sağlar. Bu da zaman tasarrufu demektir. Belgeleri yıllarca kâğıtlarda saklamak yerine var olan kayıt sisteminde saklayarak kâğıt tasarrufu da sağlayacağız. Tanımlı olan kişiler belli olduğundan güvenlik açısından ve düzeltme, değiştirme açısından kim tarafından değişikliğin yapıldığı belli ve gayet güvenlidir.”* Katılımcı141 ise görüşünü şöyle beyan etmiştir: *“Düzen sağlıyor. İlgili evrak eklemesi çok faydalı. Basamak basamak takip edilebilmesi çok güzel.”* Katılımcı151 ise soruya şöyle cevap vermiştir: *“Gelen giden evrak tasnifi, dosyalama işi azaldı.”* Katılımcı159'un bu soruya verdiği cevap ise *“Evrak kayıt, evrak gönderim, evrak tarama, geriye dönük evrak hafızası ve evrak bulma kolaylığı, evrak yükleme hacmi, gelen evrak-giden evrak kaydı, iş gücünden tasarruf”* şeklindedir. Katılımcı167 ise soruyu şöyle cevaplamıştır: *“Kağıt üzerinde aranan evrakların sayısal veriler üzerinde daha kısa sürede hazırlanması, bulunması ve ilgili birimlere ulaştırılması. Zamandan tasarruf sağlanması. Bilgisayar çökse bile verilerin korunabiliyor olması.”*

Sonuç olarak ifade edilebilir ki; MEB tarafından oluşturulmuş olan sistem, resmi yazışmalar için daha önce kullanılan sistemlere göre çok daha fazla güvenlik ve hızlı evrak akışı sağlamaktadır. Geçmiş tarihli evraklara ulaşabilme imkanı yöneticiler tarafından olumlu bulunmaktadır. Sistem kağıt tasarrufunun yanı sıra zamandan da tasarruf sağlamakta, ayrıca iş kolaylığı, pratiklik ve düzen getirmektedir. E-imza ile güvenliği artırılan yazışmalara ulaşabilmenin kişisel şifreler ile gerçekleşmesi gizliliği de sağlamıştır. Elden evrak getirip götürmenin ortadan kalkması da iş kolaylığı sağlamış, okul yöneticilerinin iş yükünü bir nebze de olsa azaltmıştır.

Soru 3: Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Tablo 11

Okul Yöneticilerine Göre Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Olumsuz Yanları

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Sisteme giriş uzun sürüyor	29
2	İşlem basamağı sayısı fazla	29
3	İşlem basamakları karışık	28
4	Geçmişe dönük yazı arama çok zor	19
5	Arayüzü karışık	19
6	Sadece MEB hattında kullanılabilmesi	19
7	Kısıtlanmış sürenin sonunda dışarı atma	14
8	İnternet mecburiyeti	13
9	Öğretmenlere sistemden duyuru yapılamaması	11
10	Milli Eğitim dışı kurumlara yazı göndermek zor	11
11	Bağlantının sık kopması	10
12	Sayı verme işleminin zaman alması	8
13	Ofis yazılımları ile tam entegrasyon yok	8
14	Çok sık güncelleme yapılıyor	7
15	Giden yazıda çok fazla onay var	7
16	Yazılımsal sorunlar	7
17	Yazı ekinde dosya boyutu sınırı	5
18	Gelen yazı için alternatif uyarılar olmalı	5
19	Giden yazı bir ekranda listelenmeli	5
20	Rol değişiklikleri zaman kaybına neden oluyor	4
21	Öğrenilmesi zor	4
22	E-imzadan kaynaklanan sıkıntılar	4
23	Evrak sayı aldıktan sonra düzeltme izni yok	4

Tablo 11’de yer almayan ifadelere değinmek gerekirse üç yönetici iş yükünü artırıyor demiştir. Bir yönetici de bilgisayar bilgisi gerektirmesinin sistemin olumsuz yönü olduğunu ifade etmiştir. Bu soruya yirmi dört yönetici cevap vermemiştir. Yirmi yönetici de “yok” şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcı128 bu soruyu şöyle cevaplamıştır: “İnternet tabanlı olmasına rağmen her yerden ulaşılamıyor. Açılması çok uzun sürüyor. Öğrenci belgesi verirken ya da öğretmene izin yazarken sayı alma işlemi çok uzun sürüyor. Bu işlemler çok daha basit ve hızlı olmalı.”

Katılımcı 129'un ise bu soruya cevabı şu şekildedir: *“Bazen çok fazla detay istediğini düşünüyorum. Sistem bazı zamanlarda çok fazla yavaş oluyor. Nedenini bilmiyorum. Mailim akıllı telefonumda yüklü. Bütün işlemleri gerçekleştirmiş olsam da e-postamın gelen kutumda DYS de başlayan iş olduğu gözüküyor.”* Katılımcı131 ise *“Müdür rolünde aktif kullanıcı değiliz. Bu nedenle müdür yardımcısının görevde olmadığı dönemde resmi yazı akışı başlatma ve sonuçlandırmada sıkıntı yaşıyoruz. Arayüzü daha sade olabilir.”* şeklinde düşüncesini paylaşmıştır. Katılımcı144 şöyle cevap vermiştir: *“Resmi yazı yazıldıktan sonra yazının müdür onayına gitmesi sonrasında yazı tekrar müdür yardımcısına dönüyor. Bu aktarma zaman kaybına sebep oluyor. Bence müdür onayladıktan sonra yazı gideceği yere gitmeli. Tekrar müdür yardımcısına gelmemeli.”* Katılımcı19 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Sistemin sadece MEB hattı olan internette çalışması problem. Örneğin haftasonu olduğunda şöyle bir girip evrak kontrolü yapamıyorum. Evim okuluma 25 km. uzaklıkta. Bir okula gidip bakayım da diyemem.”* Katılımcı146'nın düşünceleri de şu şekildedir: *“Gelen yazılar müdür yardımcısına havale edilmedikçe müdür yardımcısının yazıdan haberi olmuyor. Halbuki gelen yazıları tüm okul idaresi görebilmeli ve herkes gelen yazıların tamamından haberdar olmalı.”*

Katılımcı164: *“DYS dışında gelen evrakların kaydı çok meşakkatli. Kaydedilmiş geriye dönük evrak bulmak da çok zor.”* olarak değerlendirmiştir. Katılımcı165: *“MEB'e tam entegrasyon sağlanmadığı için E-okul ya da MEBBİS'den verilen evraklara sayı almak için gereksiz vakit harcıyoruz. Bu yüzden işlemler daha pratik hale getirilmeli. Bilgisayara kurulumu hiç pratik değil. Sistemden kaynaklı çok fazla problem yaşanıyor. Aksaklıklar oluyor.”* şeklinde düşüncesini paylaşmıştır.

Okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde sisteme dair olumsuz görüşlerdeki çeşitliliğin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Şunu ifade etmek gerekir ki, MEB tarafından geliştirilerek okul yöneticilerinin kullanımına sunulan bu yazılım oldukça yenidir ve kullanıcıların hizmetine sunulan tüm yeni yazılımlar gibi eksiklikleri vardır. Bu çalışmada

tespit edilen olumsuzlukların zamanla yazılımı geliştirenler tarafından zaman içerisinde giderilmesiyle okul yöneticilerin daha sağlıklı bir şekilde kullanımına sunulması beklenmektedir. Olumsuz bulunan görüşler incelendiğinde teknik sorunların başı çektiği görülmektedir. Burada en önemli sorun olarak sistemin yavaş açıldığı okul yöneticileri tarafından dile getirilmektedir. Benzer şekilde açılış sırasında başka ek yazılımlara ihtiyaç duyması, bahsi geçen bu yazılımlarla ilgili uyum sorunlarının sistemin başlangıcını yavaşlatması ile kullanıcılarda oluşan yılgınlık hissi ile gelen yazı kontrolü okul yöneticileri için zor bir sürece dönüşmektedir. Bu nedenle okul yöneticileri bu soruya cevap olarak birçok defa gelen evrak bildirimini geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. DYS ile ilgili sorunlarla ilgili ikinci bir boyut sistemin açıldıktan sonra okul yöneticilerinin karmaşık bir arayüzle karşı karşıya kalmaları, aynı şekilde evrak gönderimi sırasında da karmaşık bir yapının olması, resmi yazı gönderiminde işlem basamağı sayısının oldukça fazla olmasıdır. Sistem içi süreçlerle ilgili olarak öğretmenlerin sistem dışında olması sebebi ile öğretmene duyurulacak yazılar okul yöneticileri için artık bir iş olarak okul yöneticisinin karşısına çıkmaktadır. Bu noktada daha pratik bir çözüme ihtiyaç duyulduğu okul müdürleri tarafından dile getirilmektedir. Okul yöneticileri daha önce gelen ve üzerinden zaman geçmiş yazılara ulaşmada sıkıntı çektiklerini, bununla ilgili sorgulama ekranlarının oldukça karışık olduğu ve beklenen, istenen sonuçları vermediğini ifade etmişlerdir. Üçüncü boyut da sistemin internet tabanlı olması ve sadece MEB hattı üzerinde çalışması ile ilgili olumsuzluklardan oluşmaktadır. İnternetin okullarda sık kopması, sistemin sık sık internet kesintileri nedeni ile dışarı atması ya da süre kısıtlaması nedeni ile dışarı atması işleri yavaşlatan durumlardır. Aynı şekilde sistemin sadece MEB hattı üzerinde çalışması da okul yöneticilerinin her an her yerden yazı takibini olanaksız duruma getirmiştir. DYS'nin açılışının yavaş olması, mobil cihazlardan takip fırsatı sunmaması, sadece okulda iken takip edilebilmesi resmi yazılara zamanında cevap vermede sıkıntılar yaşatmaktadır.

Soru 4: DYS uygulamasının hangi özelliklerini ne düzeyde etkili kullandığınızı düşünüyorsunuz?

Tablo 12

Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Özelliklerinin Okul Yöneticileri Tarafından Hangi Düzeyde Etkin Kullanıldığı

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Evrak kayıt – DYS içi	42
2	Tüm özelliklerini etkin kullanıyorum	39
3	Kelime işlemciyi normal seviyede kullanıyorum	36
4	Tüm özelliklerini normal seviyede kullanıyorum	29
5	Gelen yazı inceleme – Yazı eklerini görüntüleme	24
6	Evrak kayıt – Dışarıdan gelen	20
7	Tüm özelliklerini yeterli seviyede kullanıyorum	17
8	Havale etme	13
9	Onay verme	12
10	İş akışı başlatma	10
11	Evrak arama	10
12	Evrak takibi	9
13	Kelime işlemciyi etkin seviyede kullanıyorum	9
14	Arama kısmı hariç tüm özelliklerini kullanıyorum	4
15	İlgili evrak bölümü kullanıyorum	3

Tablo 12’de yer almayan ifadelere değinmek gerekirse; 2 katılımcı okul müdürü olduklarını ve doğru yazılmayan resmi yazıları yazana iade etme özelliğini sıkça kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bir yönetici de gelen yazıları e-posta hesabı üzerinden takip ettiğini, en etkin kullandığı özelliğin e-posta hesabına gönderilen elektronik posta ile yazı bildirimleri olduğunu belirtmiştir. İki yönetici de DYS’de yer almayan kurumlara evrak gönderme özelliğini sıkça kullandığını belirtmiştir. İki katılımcı “göreve yeni başladığımdan ötürü tam olarak bilemiyorum” demiştir. Bir katılımcı da şu an şube müdür olarak görev

yaptığını, görevi gereği sadece ilgili memurlara iade, yönlendirme ya da reddetme özelliklerini kullandığını ifade etmiştir. Toplam 14 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

Katılımcı178 bu soruyu şöyle cevaplamıştır: *“Evrak oluşturma ve akış başlatma özelliğini aktif şekilde kullanıyorum”* Katılımcı182’nin cevabı ise şu şekildedir: *“Kayıt altına almayı etkili bir şekilde yaptığımı düşünüyorum.”* Katılımcı195: *“Evrak görüntüleme, havale etme, yazdırma, eklerini görüntüleme, kaydetme, onaylama ve geriye dönük evraklara göz atma”* şeklinde etkin kullandığı özellikleri sıralamıştır. Katılımcı164 bu soruya: *“Gelen evrak kayıt, üst yazı gönderme, DYS dışı gelen ve giden evraklarla ilgili işlemleri orta düzeyde kullanıyorum. Ancak bazı durumlarda (sık yapılmayan işlemlerde)kendimce bulduğum çözümlerin doğruluğundan emin değilim.”* cevabını vererek görüşlerini paylaşmıştır. Katılımcı169 ise bu soruyu şöyle cevaplamıştır: *“DYS’de geriye dönük yazı arama yapılırken çok fazla bilgi istemesi sebebiyle, arama hariç bütün özelliklerine hakim olduğumu düşünüyorum.”* Katılımcı 225 ise *“Tüm özelliklerini etkili kullanabildiğimi düşünüyorum.”* diyerek görüşlerini paylaşmıştır. Katılımcı33 bu soruyu *“Sadece ilgilendiğim evraklar kısmını etkin kullanıyorum”* şeklinde cevaplamıştır. Katılımcı221 ise *“Kelime işlemcinin tüm özelliklerini kullanıyorum”* demiştir. Katılımcı90 bu soruyu *“Müdür yardımcısı olduğum için ilgili rol gereği gelen giden evrak takibini etkin bir şekilde kullanıyorum”* diyerek cevaplamıştır.

Okul yöneticilerinin etkin kullandıkları bölümler incelendiğinde kendileriyle doğrudan ilişkili bölümlerin okul yöneticileri tarafından daha etkin kullanıldıkları görülmektedir. Okul müdürlerinin onay, havale, evrak takibi ve geçmişe dönük evrak arama bölümlerini daha çok kullandıkları; okul müdür yardımcılarının da evrak yazmak için kullanılan kelime işlemci editörünü, DYS içi evrak kayıt kısmını ve dışarıdan gelen evrak kayıt özelliklerini etkin şekilde kullandıkları görülmektedir. Bu soruda tüm özelliklerini etkin şekilde kullanabildiğini

ifade eden okul yöneticisi sayısı, tüm özelliklerini normal seviyede kullanıyorum diyen okul yöneticisi sayısından daha fazladır.

Soru 5: DYS uygulamasının sizce önemi nedir?

Tablo 13

Okul Yöneticileri Açısından Doküman Yönetim Sisteminin (DYS) Önemi

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Güvenlik	72
2	Hızlı evrak akışı	30
3	Kağıt tasarrufu	21
4	Arşivleme ve dosyalama kolaylığı	21
5	Geriye dönük evraklara ulaşma imkanı sunması	21
6	Zaman kaybı önlemesi	16
7	Birlik ve beraberlik	11
8	Kolaylık	10
9	Evrak takibi	10
10	Gizlilik	10
11	Evrakların kayıt altına alınması	10
12	Hızlı iletişim	9
13	Yazışmaların sağlıklı yürümesi	5
14	Düşük maliyet	5
15	Kurumlar arası bilgi paylaşımı	5
16	Sağlıklı iletişim	4
17	İş yoğunluğunu azaltması	3
18	İşleri hızlandırması	3
19	Pratiklik	3

Tablo 13’de yer almayan ifadeler incelendiğinde; iki yönetici bu soruya verimlilik kavramı ile iki yönetici de işbölümü kavramı ile cevap vermiştir. Bir yönetici de posta giderinin önemli ölçüde azaldığını ifade etmiştir. Bir yönetici de gelen giden evrak defteri tutmanın hala bir gereklilik olduğunu dile getirmiştir. Bir yönetici de DYS’nin önemli olmadığını, pekala başka bir yazılımla da bu işlerin yapılabileceğini belirtmiştir. İki yönetici de evrakta sahteciliğin önüne geçilmesini sağlamasından ötürü önemli olduğu şeklinde

düşüncesini paylaşmıştır. Bir yönetici de sistemin tam olarak oturmadığını, tam olarak işlerlik kazandığında çok daha başarılı olacağına inandığını ifade etmiştir. Bir katılımcı müdür yardımcılığı görevine yeni başladığını, bu yüzden fikir beyan etmesinin doğru olmayacağını belirtmiştir. Onsekiz katılımcının bu soruya cevap vermediği görülmüştür.

Katılımcı90 bu soruya şu şekilde cevap vermiştir: *“Doküman yönetim sistemleri ile gelen giden evrakları, faksları, dilekçe ve formları sistemde tutarak aranan bilgi ve belgeye zamanında ulaşmak.”* Katılımcı223 ise bu soruya şu cevabı vermiştir: *“İşi hızlandırıyor. Kayıt altına alıyor. Bütün ülke tek çatı altında buluşuyor.”* Katılımcı222 de cevabında yazışmaların kurallara uygun gerçekleşmesine vurgu yaparak: *“Uygulama ile resmi yazışmaların çabuk, güvenli ve kurallara uygun şekilde gerçekleştirilebilmesi sağlanmaktadır.”* şeklinde cevap vermiştir. Katılımcı167 cevabında *“E-imza ile dokümanlara belge statüsü kazandırılmıştır. Artık elektronik dokümanlar için de ıslak imzalı belgeler gibi arşivler oluşturulabilmektedir.”* diyerek düşüncelerini paylaşmıştır. Katılımcı164 ise bu soruya şu cevabı vermiştir: *“Islak imzanın kalkmış olmasıyla yazışmalarda pratiklik sağlandı. İlçe içindeki yazışmalarda birlik sağlandı. Zamanla MEBBİS, E-Okul vb. diğer Bakanlık uygulamaları ile entegrasyon sağlanırsa DYS'nin kullanımı çok daha rahat olacak ve zaman kaybı önlenecektir.”*

İfadelerden yola çıkarak söylenebilir ki; DYS uygulaması resmi yazılara sağladığı güvenlik ve yazı trafiğini hızlandırmış olması uygulamanın öneminin işaretidir. Bununla birlikte dosyalamanın ve arşivlemenin kağıt sarfiyatı yaparak yer tutacak şekilde yapılmasının önüne geçilmesi de okul yöneticileri tarafından önemli bir katkı olarak değerlendirilmiştir. Bir diğer önemli bulunan noktası geçmişe dönük evrak araması yapılabilmesi ve evraklara hızlı bir şekilde ulaşılması ile zaman tasarrufu ve iş kolaylığı sağlamasıdır. Evrakın kayıt altına alınması ve kayıt altına alınmış evrakın takibinin mümkün kılınması okul yöneticilerinin önem atfettiği bir başka noktadır. Bir diğer nokta da yazılımın

ülke çapında tüm okullara yaygınlaştırılması ile evrak işlerinde birlik ve beraberlik sağlanmış olmasındır.

Soru 6: Sizce bilgisayar kullanma becerisi ile DYS kullanma arasında ne derecede bir bağlantı vardır?

Tablo 14

Okul Yöneticilerine Göre Bilgisayar Kullanma Becerisi ile DYS Kullanma Becerisi

Arasındaki İlişki

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Doğru orantılı	40
2	Bilgisayarı ne kadar iyi kullanırsa DYS'yi o kadar iyi kullanır	32
3	Üst seviyede bağlantı var	22
4	Temel seviyede bilgisayar bilgisi yeterli	20
5	Bilgisayar kullanmayı bilmeyen DYS'yi kullanamaz	16
6	Önemli bir bağlantı yok	12
7	Bilgisayar kullanma becerisi olmayan DYS'de zorlanır	11
8	Orta seviyede bilgisayar kullanma becerisi gerektirir	10
9	Ofis yazılımlarını kullanan herkes kullanır	10
10	Bilgisayar kullanmayı bilmeye gerek yoktur	9
11	DYS iyi seviyede bilgisayar becerisi gerektirir	6
12	DYS ayrı bir beceri gerektirir	4
13	İleri seviye bilgisayar bilgisi gerektirir	3
14	Birbirini tamamlayıcı unsurlardır	3
15	Yaşanan problemleri çözebilecek bilgi yeterlidir	3

Tablo 14'de yer almayan ifadelerle değinmek gerekirse; bir yönetici bağlantısı olduğu kesin ancak derecesini bilmiyorum, bir yönetici yüzde altmış, bir yönetici de sonuçta DYS'yi pc'de kullanıyoruz, bir yönetici de bu konuyla ilgili bir bilgim yok şeklinde cevap vermiştir. Toplam onbeş katılımcı bu soruyu boş bırakmıştır.

Bu soruya Katılımcı173'ün cevabı şöyle olmuştur: *“İyi bir kullanıcı sonuçları bilerek sistemde iş yapar. Bizler her değişik işlemde deneme yanılma yoluyla hareket ediyoruz.”*

Katılımcı166'nın cevabı da şu şekildedir: *“Herhangi bir sorun oluştuğunda bilgisayar*

bilmeyen kişi fikir yürütüp, müdahalede bulunmaz. Mutlaka bağlantılı.” Katılımcı164 de: “Orta düzeyde bilgisayar kullanan biri sistemi rahatlıkla kullanabilir. Kurulum aşamasında ve e-imzanın tanıtılmasında yaşanan aksaklıklarda bilgisayar kullanma becerisi gerekebilir.” Şeklinde cevap vermiştir. Bir diğer katılımcı bu soruyu şöyle yorumlamıştır: “Doğru orantılı bağ var. İki de sürekli kullanıldıkça ve pratik yapıldıkça kolaylaşıyor.” Katılımcı149’un cevabı ise “Çok bağlantılıdır. Temel bilgisayar becerisi ve ofis, adobe vb. programları kullanmayı bilmeyen DYS de başarısız olur” biçiminde olmuştur. Katılımcı133 bu soruyu cevaplarırken: “Bilgisayar kullanma becerisi zayıf olan bireyler, bu çalışmayı (DYS) kullanmakta sıkıntı çekeceğini ve zorlanacağını, hedefine uygun kullanamayacağını düşünüyorum.” demiştir. Katılımcı233 ise soruya şu cevabı vermiştir: “DYS de bir bilgisayar uygulaması olduğundan elbette bir bilgisayar bilgisi ister. Sonuçta DYS’nin beraber çalıştığı başka bilgisayar programları var. Bunları kullanmak, doğru yönetmek, sıkça karşılaşılan sorunları çözmek için bilgisayar bilgisi gerekli.”

Katılımcıların cevapları incelendiğinde DYS kullanım becerisinin bilgisayar kullanma becerisi ile büyük oranda paralellik gösterdiği görülmektedir. DYS kendi başına çalışan stabil bir yazılım değildir. Java ve UYAP kelime işlemci editörü benzeri ek yazılımlarla birlikte çalışmaktadır. Sadece Bakanlığın internet hattında çalışması için kullanıldığı bilgisayarın işletim sisteminde bazı ayarlar yapılmaktadır. Bu ek yazılımlarla birlikte çalışma durumu ve ek ayarlar çoğu zaman sistemin hata vermesine neden olmakta, kullanıcılarının bir çok kez sistemi yeniden kurmasına neden olmaktadır. Bu durum bilgisayar kullanımı ile ilgili olarak temel seviyede de olsa bilgisayar kullanma becerisi gerektirmektedir. Eklerin gönderimi sırasında belli boyutların altına çekmek, dışarıdan gelen evrakı sisteme almak için evrakı tarayarak bilgisayara aktarmak, öğretmenlere duyurulması gereken yazıları çıktı alıp imzaya açmak gibi birçok işlem temel bilgisayar bilgisi gerektirmektedir. Benzer şekilde resmi yazı

yazmak için kullanılan UYAP Editör de ofis yazılımlarına benzeyen arayüzü ile temel seviyede de olsa ofis yazılımları kullanma becerisine sahip olmayı gerektirmektedir.

Soru 7: Bilgisayar kullanma beceriniz hakkında ne söylersiniz?

Tablo 15

Okul Yöneticilerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri Hakkındaki Görüşleri

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Orta	66
2	İyi	58
3	Kendi işimi yapabilecek yeterlilikteyim	48
4	İleri Seviye	19
5	Temel Seviye	16
6	Ofis uygulamalarını kullanabilecek kadar	9

Bu soruya onyediyedi katılımcının cevap vermediği görülmüştür.

Katılımcı16 bu soruya şu cevabı vermiştir: *“Günlük ihtiyaçları ve idarecilikte yapmamız gereken işlemleri karşılayacak düzeyde kullanırım bilgisayarı. Yeni uygulamalara adaptasyonum hızlıdır.”* Katılımcı1 ise şöyle cevaplamıştır: *“Kişisel olarak teknolojiye olan ilgim nedeniyle, bilgisayar kullanma becerimin iyi olduğu söyleyebilirim.”* Katılımcı2'nin değerlendirmesi de şu şekildedir: *“Çocukluğumdan itibaren PC parçalarıyla ve programlarıyla hazır nazır olarak büyüdüğümünden bir BT formatör öğretmeni kadar olmasa da alanım gereği iyi kullanırım diyebilirim.”* Katılımcı153'ün bu soruya cevabı: *“Alt düzey kullanıcı. Teknik konuda yetersiz. Arıza ve hata verirse açıp-kapatarak çözüm arayan kullanıcı grubundanım.”* Katılımcı149 ise *“Her türlü yazılım ve donanımı hakkında bilgi edinmeyi seviyorum. Bilgisayar kullanmayı sevdiğim için kendimi geliştirmem kolaylaşıyor. İleri düzeyde bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.”* diyerek soruyu cevaplamıştır.

Okul yöneticilerinin ifadeleri değerlendirildiğinde okul yöneticilerinin bilgisayar bilgileri ile ilgili olarak çoğunlukla orta ve ortanın üzerinde bilgi ve tecrübeye sahip oldukları değerlendirilmesini yaptıkları görülmektedir.

Soru 8: Bir DYS bileşeni olarak E-imzanın olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Tablo 16

Okul Yöneticilerine Göre Elektronik İmzanın Olumlu Yanları

Sıra	Katılımcı Görüşleri	f
1	Güvenlik	79
2	Kişiye özel olması	39
3	Kolaylık	17
4	İşlemlerin kayıt altına alınmasını sağlaması	17
5	Pratiklik	13
6	Hızlılık	10
7	Sahte evrak üretiminin önüne geçmesi	8
8	Gizlilik	7
9	Zaman tasarrufu	7
10	Teyit edilebilirlik	6
11	Islak imzanın yerini alması	5
12	Evrakların onaysız gönderilememesi	2

Tablo 16’da yer almayan ifadelerle değinildiğinde bir yönetici tüm belgelerin elektronik ortamda imzalanmasıyla kağıt israfının önüne geçildiğini, bir yönetici e-imza ile yazının elektronik ortamdan çıkmadan tamamlandığını, bir yönetici çağın bir gereğinin uygulamaya konmuş olduğunu, bir yönetici de teknolojinin devlet kurumlarında kullanılması olarak gördüğünü belirtmiştir. Üç okul yöneticisi henüz e-imzalarının bulunmadığını belirtmişlerdir. İki katılımcı “Yok” cevabını vermiştir. Yirmi iki katılımcı bu soruyu boş bırakmıştır.

Katılımcı94 soruyu şöyle cevaplamıştır: “*Bu sayede evrak çıktısı alıp imzalayıp yeniden evrakı taratarak bilgisayara aktarma işinden kurtulduk.*” Benzer şekilde Katılımcı91

de “Kağıtları yazdırıp imzalayıp, tekrar taratıp göndermemize gerek yok. Bir tuşla imzalıyoruz. Büyük kolaylık.” demiştir. Katılımcı28: ”Yazışmaların ilgili birimlere ulaşma süresini kısalttığı için olumlu buluyorum.” Katılımcı2: “Sizin yerinize bir yazıyı kimse gönderemez. Yöneticilere üst düzey bir sorumluluk bilinci getirdiği aşikar. E-imzanın pc virüslerinden etkilenmiyor oluşu da bence olumlu.” Katılımcı1 ise güvenlik sağlaması boyutuna başka bir bakış açısı getirerek: “Tek merkezden üretiliyor olması, güvenilirlik açısından olumludur.” değerlendirmesinde bulunmuştur. Katılımcı124 soruya şu cevabı vermiştir: “İmza taklit edilebilir olduğundan şifre gayet olumlu.” Katılımcı55 ise “E-imzada sizin haricinde kimsenin imza yetkisinin olmaması güvenlik ve gizlilik açısından oldukça olumlu.” Katılımcı123 soruya şu cevabı vermiştir: “Bilgi dışında evrak akışının gerçekleşmemesini sağlar. Kişiyeye özel oluşunu olumlu bulmaktayım.” Katılımcı137’nin cevabı ise şu şekildedir: “İnternet üzerinde evrak imzalayabilme kolaylığı sağlaması” Katılımcı193 de “Yazışmaları kolaylaştırmış ve hızlandırmıştır.” diyerek soruyu cevaplamıştır. Katılımcı223: “Örneğin bir evrağın resmîyeti ıslak imzalı olduğu için (numara dahi olsa) kimi zaman kim durumda gerçekliliği sorgulanmakta ve aslı istenilmekteydi. Şimdi fotokopisi dahi olsa başka bir kurum evrağın gerçekliğini internetten sorgulayabilirim.” değerlendirmesinde bulunmuştur. Katılımcı81 ise görüşlerini “Evrak takibini kolaylaştırıyor. Sahte imzanın önüne geçiyor. Zaman kaybının önüne geçiyor.” şeklinde listelemiştir.

Elektronik imza TÜBİTAK tarafından üretilmekte ve güvenilir bir kimlik doğrulama yapısı sunmaktadır. Kişiyeye özel e-imzaların kullanılmaya başlanmasıyla resmi yazılarda güvenlik arttırılmıştır. E-imza ile imzalanan yazılarda yazının kim tarafından ve ne zaman imzalandığı bilgileri kayıt altında tutulduğundan resmi yazıyı takip etmek daha kolay hale gelmiştir. Oluşturulan resmi yazı okul müdürünün onayı olmadan okul dışına çıkmamaktadır. E-imza ile artık resmi evrak yazma, onaylama ve gönderme işlemleri daha kolay, daha pratik ve daha kısa zamanda gerçekleşmektedir. E-imzalı belgenin doğruluğunun kontrol edilebilir

olması, E-imzanın önemli olumlu yanlarından birisidir. E-imza ile imzalanan resmi evrak, DYS üzerinde silsile yoluyla hareket ederken ilgilisi olmayan kimse tarafından görüntülenememektedir. Bu da evrakın gizliliğin korunmasını sağlamaktadır.

Soru 9: Bir DYS bileşeni olarak E-imzanın olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Tablo 17

Okul Yöneticilerine Göre Elektronik İmzanın Olumsuz Yanları

Sıra	Katılımcı Görüşleri	F
1	Bilgisayar e-imzayı tanımıyor	17
2	Kaybolma riski	13
3	USB belek tipinde olması	10
4	Çok sık hata vermesi	9
5	Cihazın başkasının eline geçmesi riski	9
6	İmzalayacak kişi yerinde değilse işler duruyor	8
7	Kolay bozulabiliyor	7
8	Kaybedildiğinde yenisini edinmek maliyetli	6
9	Şifresinin başkasının eline geçmesi	6
10	Cihaz yanınızda değilse imza atamıyorsunuz	5
11	Akılda tutmak gereken bir şifre daha	4
12	USB cihaz yerine mobil uygulama olsaydı	3
13	Her bilgisayarda sürücüsü kurulu değil	2
14	Hala ıslak imzalı belge isteyen kurumlar var	2

Tablo 17’de yer almayan ifadelerle değinildiğinde bir yönetici ıslak imza gibi hukuki sonuçları olmasını olumsuz yönü olarak değerlendirmiştir. Bir yönetici dolandırıcılıkta kullanılmasından endişe ettiğini belirtmiştir. Sisteme üç kez yanlış şifre girildiğinde e-imzanın bloke olması da belirtilen olumsuz görüşler arasındadır. Bir yönetici e-imza içindeki sim kartın arızalanabildiği değerlendirmesini yapmıştır. Üç katılımcı okul yöneticiliği görevine yeni başladığından “Yok” yazarak soruyla ilgili fikir sahibi olmadığını belirtmiştir. Otuz iki katılımcı olumsuz bir yanı olmadığını ifade etmiş, altmış sekiz katılımcının bu soruyu boş bıraktığı görülmüştür.

Katılımcı94 soruyu şöyle cevaplamıştır: *“Herkes sırayla bakmak zorunda olduğu için bazen şifresini diğer çalışanlara bırakmak zorunda kalabiliyor.”* Katılımcı104 ise şu cevabı vermiştir: *“Sistemde gereksiz imza hiyerarşisi bulunmaktadır.”* Katılımcı138’in cevabı da şöyledir: *“Kişinin imzasını göremiyoruz. İmzalayan kişiler listelenmiyor.”* Katılımcı151 ise soruyu cevaplarken *“DYS ve E-imzanın sadece meb internette çalışması. Güvenli internetin olduğu her yerde kullanılabilmelidir.”* tespitinde bulunmuştur. Katılımcı107 ise *“Zaman kaybı yaratan bir silsile takibi sistemi var.”* Bu soruya cevap olarak Katılımcı183: *“Çok arıza vermesi. İmza atmak bazen çok zamanımızı alıyor. Bilgisayar tarafından bulunmadığı zaman. Daha önce kullandığımız yazılımlardan güvenilir fakat onlar kadar basit ve hızlı değil.”* Katılımcı164 görüşlerini şöyle dile getirmiştir: *“Bilgisayarlar bazen e-imzayı tanımıyor. Hatta aynı bilgisayarın usb girişlerinden biri imzayı tanırken diğeri tanımıyor. Böyle bir sıkıntı yaşandığında işlemler aksıyor. DYS kurulurken gereken programlar birbirini desteklemediğinden kurulum aşamasında çok aksaklıklara sebep oluyor.”* Katılımcı193’in bu soruya verdiği cevap: *“Kolay ulaşılabilir olması, başka kişilerin eline geçerse sonucu vahim olaylar yaşanabilir.”* şeklinde olmuştur. Katılımcı17: *“Taşıma mecburiyeti olması. Eğer yanınızda bulundurmazsanız kendi kurumunuz dışında kullanma şansınız yok.”* diyerek görüşlerini paylaşmıştır.

Elektronik imza ile ilgili olumsuz yorumlara sebep olan durumlar incelendiğinde, bu durumların çoğunlukla bilgisayar ve e-imza cihazı ile ilgili teknik sorunlardan oluştuğu görülmektedir. Okul yöneticileri e-imzaların bilgisayar tarafından tanınmasında zorluklar yaşadıklarını yoğun şekilde ifade etmektedirler. Cihazın usb bellek tipinde olması kullanımı zorlaştırdığı gibi kaybolmalara da sebep olabilmektedir. Kaybolması ya da arızalanması durumunda yenisinin temin edilmesi hem zaman almakta hem de maliyet oluşturmaktadır. İmzalayacak personelin o an okulda olmaması ya da personelin yanında cihazı bulundurmaması iş ve işlemlerin aksamasına neden olmaktadır. Birçok okul yöneticisi böyle

bir cihaz kullanmak yerine mobil imza benzeri bir çözümün daha etkili olacağını ifade etmektedir. Elektronik imza kullanımı yaygınlaşıyor olsa da hala ıslak imzalı resmi yazı isteyen kurumlar da bulunmaktadır.

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma

Günümüz okul yöneticileri iş ve işlemlerini gerçekleştirirken bilgi ve iletişim teknolojilerinden yoğun şekilde faydalanmaktadır. Kullanılan bilgi ve iletişim araçlarında ilk sırayı bilgisayarlar almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı kimi zaman okul yöneticilerinin işlerini kolaylaştırmak kimi zaman da yapılan iş ve işlemleri hızlandırmak için internetin gücünden ve anlık işlem yapma kabiliyetinden faydalanmaktadır. Bu amaçlarla e-Okul, MEBBİS, TEFBİS, e-Müfredat, e-Yaygın, e-Taşıma gibi birçok internet tabanlı servisi okul yöneticilerinin kullanımına sunmuştur.

Okul yöneticileri gerek kurumlar arası bilgi alış verişini, gerekse üst birimler ile alt birimler arasındaki emir-talep irtibatını resmi yazılar aracılığı ile sağlamaktadırlar. Daha önce bu alış veriş el ile yazılan yazıların elden getirilip götürülmesi şeklinde gerçekleşirken, resmi yazı yazımı önceleri daktilo, daha sonra bilgisayar ile gerçekleştirmeye başlamıştır. İnternetin insan hayatına girmesiyle de resmi yazıların internet ortamı üzerinden alınması ve iletilmesi gündeme gelmiştir.

Önceleri okullar her ilde ve hatta her ilçede kendi çözümlerini uygulamışlardır. İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri kimi zaman resmi yazıların dağıtımını ilçe web siteleri üzerinden yapmış, kimi zaman da satın aldıkları yazılımlar aracılığıyla daha sağlıklı bir yapı kurmaya çalışmışlardır. Bu durum yapılan satın almalar sebebi ile okullara maddi külfet olarak yansımış, aynı yazılımı kullanmayan iller hatta aynı ilin ilçeleri arasında dahi aynı dili konuşmuyormuş gibi bir farklılık oluşmasına, dolayısıyla iş kolaylığından uzaklaşılmasına neden olmuştur. Kullanılan yazılımların güvenlik konusunda ne kadar tatmin edici çözümler sunduğu ise bir başka önemli soru işaretidir. Bakanlık sayılan bu ve benzeri durumların önüne geçmek üzere kendi çözümünü üretme yoluna gitmiş, Doküman Yönetim Sistemi (DYS) adını

verdiği web tabanlı bir yazılım üretmiştir. Bu noktadan itibaren DYS'nin okul yöneticileri tarafından ne denli etkin kullanıldığı sorusu karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırma okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri üzerine kurulmuştur. Okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri değerlendirilirken, elde edilen görüşler okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumları ile açıklanmaya çalışılmış, bunun için bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumları ile DYS kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu çalışma okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve halk eğitimi merkezi ve mesleki eğitim merkezi gibi yaygın eğitim kurumlarında okul yöneticiliği görevini üstlenen kişilerin bilgisayara yönelik tutumları ile bilgisayar kullanma becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak suretiyle çeşitli değişkenlere göre birbirlerini yordama düzeylerini ortaya koymuştur.

Bu çalışmanın alt problemlerini çözümlenmek üzere okul yöneticilerine anket uygulanmış, uygulanan anketin demografik bilgiler kısmı cinsiyet, görev yapılan ilçe, görev unvanı, kıdem yılı ve yaş bilgilerinden oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri “Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği” ve yarı yapılandırılmış görüşme uygulamak üzere oluşturulan ve açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu ile toplanmıştır. “Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği” üç alt boyuttan ve 26 ifadeden oluşmaktadır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır.

Birinci alt problem

Çalışmanın ilk alt problemi okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerilerini tespit etmeye yöneliktir. Bu amaçla 3 alt boyutta sonuçlar değerlendirilmiştir. Birinci boyut olan mevcut olanaklar boyutunda ortalamanın üzerinde bir sonuçla karşılaşılmıştır. Bu bulgu neticesinde okul yöneticilerinin okullarda sahip olduğu bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarına ulaşabilme olanaklarının yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen FATİH (Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme

Hareketi) Projesi gibi projeler aracılığıyla, başış yoluyla ya da okulların kendi imkânları ile temin ettikleri bilgi ve iletişim teknolojisi araçları ile okullardaki teknolojik altyapı günden güne gelişmekte, kullanılan teknoloji tabanlı araçlar çeşitlenmektedir. Buna paralel olarak okul yöneticilerinin bu araçlara ulaşabilme olanakları da artmaktadır.

İkinci boyut okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerisini tespit etmeye yöneliktir. Bilgisayar kullanma becerileri boyutunda ortalamanın oldukça üzerinde bir sonuç elde edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul yöneticilerinin hizmetine sunulan E-Okul, E-Müfredat, E-Kurs, MEBBİS, TEFBİS, MEB Kurumsal E-posta, MEB Panel, DYS vb. bilgi sistemlerinin kullanımı için temel düzeyde bilgisayar kullanma yeterliği gerekmektedir. Elde edilen sonuçlar ışığında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda yöneticilik görevi yürüten personelin bu yeterliğe sahip olduğu görülmektedir.

Üçüncü boyut bilgisayarların okullarda ne düzeyde kullanıldığını tespit etmeye yöneliktir. Okullardaki kullanım düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç araştırmanın beklenmedik sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ankette bu boyuta ait ifadeler incelendiğinde, okul yöneticilerinin web sayfası geliştirme gibi nispeten daha ileri seviye bilgisayar bilgisi gerektiren konularda yeterliklerinin oldukça düşük olduğu söylenebilir. Hemen hemen tüm okul yöneticilerinin kişisel ya da kurumsal kullanımları için bir bilgisayar ellerinin altında olmasına rağmen bilgisayar başında geçirilen zamanın bilgisayar becerisini geliştirmeye yönelik kullanılmadığı söylenebilir. Çalışma zamanı içerisinde bilgisayar başında geçen süreleri, bilgisayar becerisini geliştirmeye yönelik olarak kullanan okul yöneticilerinin, bu alana özel ilgisi olan yöneticilerden oluştuğu ifade edilebilir.

Ölçeğe ait genel ortalama incelendiğinde ise okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayarlara yönelik tutumlarının, ortalamanın biraz daha üzerinde olumlu olduğu söylenebilir. Okul yöneticileri ileri seviye yeterliklere sahip olmasalar da ya da bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili olarak ortaya çıkan sorunlarda kendi kendilerine çözüm

bulmada yeterli olmasalar da Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetim bilişim sistemleri uygulamalarını kullanılabilecek yeterliklere sahiptirler.

Benzer bir çalışma 2016 yılında Kuşçu tarafından bir yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Kuşçu'nun (2016) çalışmasındaki sonuçlarla karşılaştırıldığında tüm alt boyutlarda Kuşçu'nun çalışmasında daha yüksek ortalamalar elde edildiği görülmüştür. Aynı durum ölçeğin genel ortalaması için de geçerlidir. Bulunan değerler bir alt boyut dışında birbirine yakındır. Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda ise birbirine yakın olmayan sonuçlar ile karşılaşılmıştır. Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda bu çalışmada, Kuşçu'nun (2016) çalışmasına göre çok daha düşük bir ortalama tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Cantürk ve Günbayı'nın 2011 yılında gerçekleştirdikleri "Bilgisayar Teknolojisinin Okul Yönetiminde Kullanımında Okul Yöneticilerinin Bilgisayar Teknolojisine Karşı Tutumları" başlıklı çalışmada da okul yöneticilerinin okul yönetiminde bilgisayar kullanımına karşı tutumlarının olumlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Karataş ve Sözcü (2013) de çalışmalarında okul yöneticilerinin teknolojiye karşı ortalama bir tutuma sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

İkinci alt problem

Çalışmanın ikinci alt problemi okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri arasında demografik verilere göre farklılıklar olup olmadığını tespit etmeye yöneliktir. Bu amaçla 3 alt boyutta sonuçlar değerlendirilmiştir.

Mevcut olanaklar boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu veri ışığında okul yöneticilerinin iş ortamlarında bilgisayara ulaşabilme olanakları kadın ve erkek okul yöneticileri için farklılık göstermemektedir sonucuna varılabilir. Mevcut olanakların cinsiyet farkı gözetmediği ifade edilebilir.

Bilgisayar kullanma becerileri boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Okul yöneticilerinin öngörülenin aksine cinsiyete göre farklılık göstermeden benzer kullanım becerilerine sahip olduğu ifade edilebilir. Kuşçu'nun (2016) çalışmasında ise bu anlamda farklı bir veri ve saptama ile karşılaşmıştır. Kuşçu'nun (2016) araştırmasında bilgisayar kullanma becerileri boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuş, erkek okul yöneticilerinin kadın okul yöneticilerine göre bilgisayarı daha etkili kullandığı sonucuna varılmıştır.

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Kadın okul yöneticilerinin erkek okul yöneticilerine göre ortalamalar itibariyle daha düşük düzeyde bilgisayar kullanımına yöneldikleri değerlendirilebilir. Toplum nezdinde yaştan bağımsız olarak erkeklerin kadınlara göre bilgisayarlarla daha fazla zaman geçirdiği bilinmektedir. Elde edilen bu bulgu, toplum geneline ait bu intibayı doğrular niteliktedir.

Ölçeğe ait genel ortalamada cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ölçeğe ait genel ortalamalar ve istatistiki işlemler sonucunda elde edilen veriler ışığında Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeğinde kadın okul yöneticileri ile erkek okul yöneticilerinin bilgisayara karşı tutumlarının benzer olduğu sonucuna varılabilir.

Mevcut olanaklar boyutunda, kıdem yılına göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 6'da sunulan veriler ışığında, okul yöneticilerinin kıdem yıllarının mevcut olanaklara erişimde herhangi bir farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, kıdem yılına göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Okul yöneticileri öğrenim hayatlarında birbirine benzer bilgisayar kullanım eğitimi aldıklarından ya da bilgisayarla ilgili olarak benzer hizmet içi eğitimlere tabi tutulduklarından kıdem yılından bağımsız olarak bilgisayar kullanım becerisi konusunda birbirlerine yakın yeterlikler sergilemektedir.

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda kıdem yılına göre manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Okullarda yöneticilerin yaptıkları iş ve işlemler birbirine benzerdir. Bilgisayar başında gerçekleştirilen iş ve işlemlerde de kıdem yılı faktörü ayırıcı bir unsur değildir.

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, kıdem yılına göre manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buradan kıdem yılının bilgisayara yönelik tutumlar konusunda ayırıcı bir unsur olmadığı sonucuna varılabilir.

Mevcut olanaklar boyutunda, yaşa göre manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 7’de sunulan veriler ışığında, okul yöneticilerinin yaşlarının mevcut olanaklara erişimde herhangi bir farklılık oluşturmadığı ifade edilebilir. Bakanlık tarafından sunulan bilgi ve iletişim teknolojisi olanakları ya da okulların temin ettikleri olanaklar yaştan bağımsız olarak okul yöneticilerinin hizmetine sunulmaktadır.

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, yaş değişkenini oluşturan birimler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Benzer bilgisayar kullanım eğitimlerini alan okul yöneticilerinin, bilgisayar kullanımı konusunda birbirlerine yakın yeterlikler sergilemesi olağandır denebilir.

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda yaşa göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Okullarda yöneticilerin yaptıkları iş ve işlemler birbirine benzerdir. Bilgisayar başında gerçekleştirilen iş ve işlemlerde de yaş faktörü ayırıcı bir unsur değildir. Toplum genelinde genellikle alt yaş gruplarının üst yaş gruplarına göre bilgisayara yönelik tutumlarının daha olumlu olacağı yönünde bir intiba vardır. Araştırmada elde edilen bulgular bu intibayı yanlışlar niteliktedir. Bu çalışmanın verileri, okullardaki kullanım düzeyinin yaştan bağımsız olduğu yönünde bulgular sunmaktadır.

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, yaşa göre genel ortalama anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak okul yöneticilerinin

bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara karşı tutumlarının cinsiyet farkı gözetmediği söylenebilir.

Mevcut olanaklar boyutunda, unvana göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 8’de sunulan veriler ışığında, okul yöneticilerinin sahip olduğu teknolojik imkanların unvan farkı olmaksızın birbirlerine yakın olduğu ifade edilebilir. Okullardaki teknoloji imkanları unvandan bağımsız olarak okul yöneticilerinin hizmetine sunulmuştur.

Bilgisayar kullanma becerisi boyutunda, unvan değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Öğrenim çağlarında benzer eğitimleri alan okul yöneticilerinin bilgisayar konusunda da birbirlerine yakın eğitimler aldığı ve iş ortamında bilgisayara dair benzer tecrübeler edindiği söylenebilir. Bu nedenle bilgisayar kullanım yeterlikleri de unvan bazında değişiklik göstermemekte, birbirlerine yakın olmaktadır.

Okullardaki kullanım düzeyi boyutunda unvan değişkenine göre manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Okul yöneticileri iş yaşamlarında bilgisayar üzerinde gerçekleştirilen iş ve işlemlerde birbirine benzer işler yürütmektedirler. Unvan burada ayırıcı bir faktör değildir. Okul müdürü de, müdür yardımcısı da ya da müdür başyardımcısı da e-okul, MEBBİS ya da DYS gibi e-Devlet uygulamalarını iş amaçlı kullanmaktadır.

Çalışma sonunda elde edilen genel ortalama puanında, unvana göre manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. İstatistiki işlemler sonucunda elde edilen veriler ışığında Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeğinde okul/kurum yöneticileri arasında müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarının bilgisayara karşı tutumlarının benzer olduğu sonucuna varılabilir.

Üçüncü Alt Problem

Çalışmanın üçüncü alt problemi okul yöneticilerinin DYS’yi ne derece etkin kullandıkları ile ilgilidir. Bu amaçla nitel araştırma deseni uygulanmış ve açık uçlu sorular ile veriler elde edilmiştir.

Sonuç olarak okul yöneticilerinin önemli bir çoğunluğu tüm özelliklerini etkin kullanıyorum cevabını vererek okul yöneticilerinin genelinin DYS'yi etkin bir şekilde kullandıkları bilgisine ulaşmamızı sağlamışlardır. Bu duruma neden olarak DYS kullanılmaya başlanmadan önce tüm okul yöneticilerinin gruplar halinde DYS konulu eğitimlere alınması ve Bakanlık tarafından DYS denemeleri yapılabilmesi için açılan, okul yöneticilerinin deneyim kazanmasını sağlayan dysegitim.meb.gov.tr adresinin kullanıma açılması sıralanabilir. Etkin kullanılmayan bölümler listelendiğinde ise okul yöneticilerinin tüm bölümlerin farkında ve tüm bölümler hakkında bilgi sahibi oldukları ancak kullanım sıklığının düşük olması nedeniyle ilgili bölümleri etkin kullanmadıkları görülmektedir.

Dördüncü Alt Problem

Dördüncü alt problem okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ile DYS'yi etkili kullanmaları arasındaki ilişki ile ilgilidir.

Çalışmanın birinci kısmında nicel araştırma ile okul yöneticilerinin bilgisayara karşı tutumları ve bilgisayar kullanım yeterlikleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular okul yöneticilerinin orta seviyede yeterliğe sahip olduğuna ve bilgisayara karşı tutumlarının da orta düzeyde olduğu yönündedir. Okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşlerini incelemek için gerçekleştirilen nitel araştırmada okul yöneticilerine sorulan açık uçlu sorulardan biri de okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerisi ile DYS arasındaki ilişkidir. Araştırma sonucu elde edilen bulgular değerlendirildiğinde okul yöneticilerinin büyük bir kısmının bu iki bilgiyi birbiriyle doğru orantılı buldukları görülmektedir. Okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri orta seviyede tespit edilmiş olsa da, okul yöneticilerine göre bilgisayar kullanma becerileri ile DYS'yi etkili kullanma becerisi doğru orantılıdır. Okul yöneticisi temel bilgisayar becerilerine ne kadar hakim ise DYS'ye de o oranda hakim olacaktır. Bilgisayar kullanma becerisi arttıkça, DYS kullanma becerisi de artacaktır.

Sonuç

Bu araştırma okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri üzerine kurulmuştur. Okul yöneticilerinin DYS hakkındaki görüşleri değerlendirilirken, elde edilen görüşler okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumları ile açıklanmaya çalışılmış, bunun için bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumları ile DYS kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara dair sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Araştırma neticesinde okul yöneticilerinin okullarda sahip olduğu bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarına ulaşabilme olanaklarının yeterli düzeyde olduğu ifade edilebilir.
- Bilgisayar kullanma becerileri hususunda elde edilen sonuçlar neticesinde okullarda yöneticilik görevi yürüten personelin bu yeterliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
- Okullardaki bilgisayar kullanım düzeyinin ise oldukça düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç araştırmanın beklenmedik sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Araştırmada okul yöneticilerinin web sayfası geliştirme gibi nispeten daha ileri seviye bilgisayar bilgisi gerektiren konularda yeterliklerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Okul yöneticilerinin çok büyük bir kısmının kişisel ya da kurumsal kullanımları için bir bilgisayarı olmasına rağmen bilgisayar başında geçirilen zamanın bilgisayar becerisini geliştirmeye yönelik olarak kullanılmadığı söylenebilir.
- Okul yöneticileri ileri seviye yeterliklere sahip olmasalar da ya da bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili olarak ortaya çıkan sorunlarda kendi kendilerine çözüm bulmada yeterli olmasalar da, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetim bilişim sistemleri uygulamalarını kullanılabilecek yeterliklere sahip oldukları değerlendirilmektedir.

- Bilgisayar kullanma becerileri ile ilgili olarak okul yöneticilerinin öngörülenin aksine cinsiyete göre farklılık göstermeden benzer bilgisayar kullanım becerilerine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
- Okullardaki bilgisayar kullanımı ile ilgili olarak kadın okul yöneticilerinin erkek okul yöneticilerine göre daha düşük düzeyde bilgisayar kullanımına yöneldikleri tespit edilmiştir.
- Elde edilen veriler ışığında kadın okul yöneticileri ile erkek okul yöneticilerinin bilgisayara karşı tutumlarının benzer olduğu sonucuna varılabilir.
- Okul yöneticileri birbirine benzer bilgisayar kullanım eğitimi aldıklarından, bilgisayarla ilgili olarak benzer hizmet içi eğitimlere tabi tutulduklarından ya da iş ortamında bilgisayara dair benzer tecrübeler edindiğinden kıdem yılından, cinsiyet ve unvandan bağımsız olarak bilgisayar kullanım becerisi konusunda birbirlerine yakın yeterlikler sergilemektedir.
- Okullarda yöneticilerin yaptıkları iş ve işlemler birbirine benzerdir. Bilgisayar başında gerçekleştirilen iş ve işlemlerde de kıdem yılı, yaş, unvan ayırt edici bir unsur değildir.
- Okul yöneticilerinin büyük bir kısmının DYS'yi etkin şekilde kullandıkları tespit edilmiştir.
- Araştırma sonucu elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, okul yöneticilerinin büyük bir kısmının bu iki kullanım bilgi ve becerisini birbirleri ile doğru orantılı buldukları görülmektedir.

Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, veriler üzerinde yapılan analizler ve analizler sonucunda yapılan çıkarımlar neticesinde bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılar ve uygulamanın muhatabı kişiler için bazı öneriler geliştirilmiş ve aşağıda maddeler halinde sunulmuştur.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Bu çalışmada okul yöneticilerinin bilgisayar kullanım becerileri orta seviye olarak tespit edilmiştir. Okul yöneticilerinin birçok işi bilgisayar başında gerçekleştirmesinden ve artık bilgisayarın okul yöneticisinin iş yaşamının ayrılmaz bir parçası olmasından hareketle, okul yöneticilerinin bilgisayar kullanma becerilerini arttırmaya yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmelidir. Hizmet içi eğitimler görev yapılan il ya da ilçelerde gerçekleştirilebilecekleri gibi uzaktan eğitim yoluyla zaman ve mekandan bağımsız bir şekilde de gerçekleştirilebilir.

Okul yöneticileri ile gerçekleştirilen görüşmelerde DYS uygulamasının olumlu bulunduğu ancak eksikliklerinin olduğu, hem DYS hem de E-imza ile ilgili sıkıntılar yaşandığı tespit edilmiştir. Bir DYS bileşeni olarak E-imzanın bilgisayarlar tarafından tanınmasında sıkıntılar yaşanması durumu, okul yöneticilerinin sisteme dair olumsuz görüşlerinden biridir. Bu durumla ilgili yazılımsal geliştirmeler, sistemin tasarlayıcısı ve hizmet sağlayıcısı olan TÜBİTAK tarafından gerçekleştirilmeli ve okul yöneticilerinin kullanımına sunulmalıdır.

Okul yöneticileri E-imzanın usb bellek şeklinde olmasından ötürü kaybolma riski ihtiva ettiğini, kötü niyetli kişiler tarafından çok rahat alınıp götürülebileceğini ve kolaylıkla bir başkasının eline geçebileceğini ifade etmektedirler. Bu duruma binaen ayrı bir usb cihaz edinmek yerine mobil cihazlar ile veya mobil imza ile evrak imzalamanın mümkün kılınması

birçok olumsuzluğun önüne geçebilecektir. Bakanlık bu amaçla bir yazılım geliştirebilir ya da TÜBİTAK gibi kurumlardan temin yoluna gidebilir.

DYS ile ilgili yönetici görüşleri incelendiğinde sistemin çok yavaş açılmasının, sık sık hata vermesinin ve sistem dışına atmasının okul yöneticilerinin çalışma verimini ve performansını düşürdüğü okul yöneticileri tarafından beyan edilmiştir. Bu ve benzeri durumların önüne geçilmesi için Bakanlığın DYS yazılımını geliştiren ilgili birimlerinin bu sorunları çözecek yazılım güncellemeleri yapmaları okul yöneticilerinin bilgisayar başında geçirdiği zamanı azaltacağı gibi verimlerini de arttıracaktır.

Okul yöneticileri tarafından dile getirilen bir başka husus resmi yazı gönderme sırasında işlem basamaklarının sayısının fazla olmasıdır. Benzer şekilde işlem basamaklarının karışık olduğu da okul yöneticilerinin ifadeleri arasındadır. Yöneticilerin beyan ettikleri bu sorunlar, arayüzün yeniden tasarlanması ve işlem basamaklarının sıralı hale getirilmesi ile çözülebilecektir. Bu amaçla DYS yazılımı üzerinde çalışan ekibe arayüz tasarımı konusunda tecrübe edinmiş bir görsel tasarım uzmanı katılabilir.

DYS hakkında görüş bildiren okul yöneticileri öğretmenlere duyurusu yapılacak resmi yazıların kağıt israfına yol açmaya devam ettiğini ve zaman kaybına yol açtığını ifade etmişlerdir. Bunun yerine DYS'nin MEBBİS ile entegre bir yapı haline kavuşturularak, öğretmenlerin kendilerini ilgilendiren resmi yazıları on-line olarak takip edebilecekleri bir yapının hizmete sunulması uygun olacaktır. Böyle bir yapının cep telefonlarına sms göndererek gelen resmi yazılar hakkında ile ilgili bildirimde bulunması büyük bir zaman tasarrufu ve kağıt tasarrufu sağlayacaktır.

Okul yöneticileri DYS kullanmayan kurumlara resmi yazı yazdıklarında evraka sayı alma işleminin zor olduğunu belirtmişlerdir. Evraka sayı alma işlemi için DYS'den bağımsız olarak internet tabanlı bir servis kullanıcıların hizmetine sunulabilir ya da MEBBİS'e bir

modül olarak eklenebilir. Bu şekildeki bir yapı okul yöneticileri için önemli bir iş kolaylığı sağlayacaktır.

Okul yöneticileri DYS ile ilgili olumsuz görüşlerini ifade ederken başat olarak geçmişe dönük resmi yazı arama işleminin zorluklarından bahsetmiştir. Durum incelendiğinde resmi yazı arama işleminin süre sınırlamasına tabi tutulduğu görülmektedir. Bu işlemi daha kolay bir hale getirmek için süre sınırlaması kaldırılmalı, anahtar kelime ile arama imkanı verilmeli, arama arayüzü çok daha basit hale getirilmelidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu çalışma gerçekleştirilirken araştırma okul yöneticileri ile sınırlı tutulmuştur. Ancak çalışma sırasında il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görev yapan il/ilçe milli eğitim müdürü, müdür yardımcısı ve şube müdürlerinin ve hatta şef ve memurların da görüşleri alınarak daha geniş kapsamlı bir çalışma yapılabilir. Böylece DYS'nin geliştirilmesine yönelik daha fazla katkı elde edilebilir.

Okul yöneticileri günlük iş rutinleri içerisinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak birçok e-Devlet uygulamasını kullanmak durumunda kalmaktadır. MEBBİS, TEFBİS, E-Okul, E-Müfredat, E-yaygın gibi sayıları her geçen gün artan bu uygulamalara ilişkin yönetici görüşlerinin alındığı araştırmalar yapılmalı, bu araştırmaların yol göstericiliği ile bu uygulamalar daha kullanışlı hale getirilmelidir.

Bu çalışma öncesi alanyazın incelendiğinde e-Devlet ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın e-Devletle ilgili alanyazına katkı sağlamasının yanı sıra, ileriki zamanlarda e-Devletle ilgili yapılacak çalışmaları özendirici nitelikte olması beklenmektedir. Benzer şekilde DYS ile ilgili olarak alanyazın incelendiğinde başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın benzer çalışmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada okul yöneticilerinin bilgisayara yönelik tutumları ve bilgisayar kullanma becerileri üzerinde durulmuştur. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler sırasında okul yöneticilerinin hem DYS ve benzeri yazılımlar kullanırken, hem de okullarındaki birçok teknolojik donanımın sorunlarına çözüm ararken teknolojik yeterliliklerini sorguladıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle okul yöneticilerinin teknolojik yeterliklerinin incelendiği bir araştırma alanyazına katkı sağlayacaktır.

Okul yöneticilerinin teknolojiye karşı tutumlarının irdelendiği bir araştırma yapılabilir. Okul yöneticilerinin teknolojiye yönelik tutumlarını ölçmek için bir ölçek geliştirilebilir. Bu bağlamda geliştirilecek ölçek sadece bilgisayar kullanımına dair tutumlardan ibaret olmayıp, örneğin FATİH Projesi ile arttırılan okul donanımı ile ilgili sorunlara yönelik tutumları da içermelidir.

Araştırmanın konusunu okul yöneticilerinin kullandığı bir yazılım olan DYS oluşturmaktadır. Yazılımlar sürekli olarak bir gelişme içerisindedirler. Geliştiriciler yazılımların eksik yönlerini tespit ettiklerinde güncellemeler ile yazılımlarını daha iyi hale getirmeye çalışırlar. Ancak şu da bir gerçektir ki, gelişme süreci devam ederken dahi yeni gelişmeler için bu çalışmaya benzer araştırmalara gerek vardır. En son güncellemede dahi eksiklikler olacaktır ve eksiklikler araştırmalar ile tespit edilmelidir. Bu bağlamda bu çalışma ve benzeri çalışmaların tekrarlanması bir gerekliliktir.

En iyiye giden yolda farklı kurum ve kuruluşların bilgi birikiminden ve tecrübesinden faydalanma gereği öne çıkmaktadır. Bu amaçla elektronik belge yönetimi ile ilgili çalışmalar yapan, teknokentlerinde elektronik imzaya alternatif olabilecek çözümler geliştiren firmalar barındıran üniversiteler ile işbirliğine gidilmelidir.

Kaynakça

- Acar, M. ve Kumaş, E. (2008). Türkiye'nin dönüşüm sürecinde anahtar bir mekanizma olarak e-devlet, e-dönüşüm ve entegrasyon standartları. 2. *Ulusal İktisat Kongresi*, İzmir.
- Ahıska, M. (2002). Bilginin araçsallaşması ve gündelik hayatın bilgisi. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. Irzık, A. İnam (Yay. Haz.), *Bilgi toplumuna geçiş: Sorunsallar, görüşler, yorumlar, eleştiriler ve tartışmalar* içinde (ss. 112-123). Ankara: TÜBA.
- Akçakaya, M. (2017). E-devlet anlayışı ve Türk kamu yönetiminde e-devlet uygulamaları. *Yüzüncüyıl Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2017, 3, 8-31.
- Akman, E. ve Argun, Ç. (2011). Türk kamu yönetiminde e-devlet ve m-devletin etik açıdan bir değerlendirilmesi. O. E. Aslan, N. S. Akdoğan, B. Tangör, H. M. Özgen ve A. Altunoğlu (Ed.), *Kamu Yönetimi ve Teknoloji VIII. Kamu Yönetimi Forumu* içinde (s. 281-291). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Alakuş, M. (1991). *Bilgi toplumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Aktan, C. C. ve Tunç, M. (1998). Bilgi toplumu ve eğitim. *Yeni Türkiye Dergisi*, 21. Yüzyıl Özel Sayısı, 4(19), 118-133.
- Atmaca, K. (2009). E-devlet'ten olgun devlet'e ya da e-devlet'in olgunlaştırılması, http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/Sayi33/e_devlettenOlgunDevlete.pdf (Erişim Tarihi: 01.03.2018)
- Anameriç, H. ve Fatih R. (2004). Bilgi toplumu ve toplumun bilgilenmesinde kütüphanelerin rolü. S. Arslantekin ve F. Özdemirci (Yay. Haz.). *Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu Bildiriler 21-24 Ekim 2004* içinde (s. 330-338). Ankara: Ankara Üniversitesi D.T.C.F.
- Arslan, M., Akıncı, S. K., Karapınar, P.B. (2007). *E-iş, e-devlet, e-etik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aşgın, S. (2011). Valilerin karar alma süreçlerinde bilgi işlem teknolojilerinin etkin kullanımı. O. E. Aslan, N. S. Akdoğan, B. Tangör, H. M. Özgen ve A. Altunoğlu (Ed.), *Kamu yönetimi ve teknoloji VIII. Kamu Yönetimi Forumu* içinde (s. 281-291). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Aydın, C. ve Özdemirci, F. (2011). Elektronik belgelerin arşivlenmesinde gerçekliğin bütünlüğün korunması. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 105-127.
- Aydın, T. (1997). *Bilgi toplumu ve demokrasi*. Trabzon: Efor Yayıncılık.
- Aykaç, B. (1997). *Kamu bürokrasisi ve Türk kamu personel yönetiminde bürokratik eğilimler*. Ankara: YÖK Matbaası.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. (37)2. 61-82.

- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Baransel, A. E. ve Tabak, İ. İ. (2006). E-dönüşüme giden yolda belge yönetim ve iş akış sistemleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 20, 89-100.
- Basım, H. N., Şeşen, H., Çetin, F. (2009). Değişim ve örgütler. A. K. Varoğlu ve H. N. Basım (Ed.), *Örgütlerde değişim ve öğrenme* içinde (ss. 13-43). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Baştan, S. (2008). E-devlet yapılanması ekseninde kamusal enformasyon ve iletişim teknoloji projelerinin önündeki itici ve kısıtlayıcı etkenler, *KMU İİBF Dergisi*, 14.
- Baştan, S. ve Gökbnar, R. (2004). Kamu hizmetlerinin sunumunda e-devletle ilgili yeni gelişmeler: Tümlleşik e-devlet sistemlerine doğru, *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(1), 71-89.
- Bayram, H. (2010). *Bilgi toplumu ve bilgi yönetimi*. İstanbul: Etap Yayınevi.
- Bayram, N. (2015). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi* (5. Basım). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Belek, İ. (1999). *Postkapitalist paradigmlar*. İstanbul: Sorun Yayınları.
- Bensghir, T. K. (2013). E-devlet ve Türkiye’de uygulamalar. E. G. İsbir (Ed.), *Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar* içinde (ss. 112-149). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Berberler, R. (2010). *Bilgi toplumuna geçiş sürecinde Türkiye: Bir kamu kurumunda bilgi teknolojileri kullanımına ilişkin bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Bozkurt, A. (2014). Ağ toplumu ve bilgi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 28(4). 510-525.
- Bozkurt, V. (2005). *Endüstriyel ve post-endüstriyel dönüşüm bilgi, ekonomi ve kültür*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Bozkurt, V. (1996). *Enformasyon toplumu ve Türkiye: İşin örgütlenmesinde ve işgücünde yapısal değişimler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bülbül, A. (2013). *E-devlet uygulamalarının bilgi ve belge yönetimi açısından analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.
- Bülbül, T. (2010). Yenilik yönetimi. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.), *Yönetimde yeni yaklaşımlar* içinde (ss. 31-51). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Civelek, D. ve Turan, H. (2010). Kurumlar arası e-yazışma çalışma raporu.
- Çağtürk, A.T. (2006). *Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde e-yaşam olanakları, e-devletin gerekliliği üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

- Çalık, D. ve Çınar, Ö.P. (2009). *Geçmişten günümüze bilgi yaklaşımları, bilgi toplumu ve internet* (XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı, 12–13 Aralık 2009). Bilgi Üniversitesi, İstanbul. Erişim: <http://inet-tr.org.tr/inetconf14/bildiri/72.pdf> Erişim Tarihi: 01.03.2018
- Çapraz, B. (2014). Örgütsel yapı ve değişim. B. Çapraz (Ed.), *Değişim kitabı* içinde (ss.141-169). Ankara: Nobel Akademi.
- Çarıkçı, O. (2009). *Türkiye’de kamu hizmetlerinin sunumu ve e-devlet uygulamaları: Isparta ili örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Isparta.
- Çarıkçı, O. (2010). Türkiye’de e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 95-122.
- Çelik, M. (2004). *Bilgi ve hikmet, enformasyon toplumunun belleği*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çevikbaş, R. (2014). Bürokrasi kuramı ve yönetsel işlevi. *Muğla Üniversitesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 75-102.
- Çiçek, N. (2003). *Kamu yönetiminde üretilen belgelerin form özelliklerinin incelenmesi ve arşivcilik açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Çoban, H. (1997). *Bilgi toplumuna planlı geçiş*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Çukurçayır, A. M. ve Çelebi, E. (2009). Bilgi toplumu ve e-devletleşme sürecinde Türkiye. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 59-82.
- Çukurçayır, A. M. ve Ekşi, H. (2001). Kamu hizmeti sunumunda yeni yöntemler. *S.Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Yıl:1 Sayı:1-2.
- Delibaş, K. ve Akgül, A.E. (2010). Dünya’da ve Türkiye’de e-devlet uygulamaları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 100-144.
- Demirel, D. (2006). E-devlet ve Dünya Örnekleri, *Sayıştay Dergisi*, 61, 83-118.
- Dura, C. (1990). *Bilgi toplumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Dura, C. ve Atik, H. (2002). *Bilgi toplumu, bilgi ekonomisi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Dursun, D. (1998). Küreselleşme ve toplumun inşasında bilginin artan önemi, *Yeni Türkiye Dergisi*, 4(19), 154-160.
- Dursun, Ö. Ö. (2017). E-devlet uygulamalarının kamuya entegrasyonu. Y. Güney ve M. R. Okur (Ed.), *Bilgi toplumu ve e-devlet* içinde (ss. 135-156). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

- Dursun, Ö. Ö. (2017). E-devletin sorunları ve geleceği. Y. Güney ve M. R. Okur (Ed.), *Bilgi toplumu ve e-devlet* içinde (ss. 163-183). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Enç, K. (1974). *Ruhbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Emiroğlu, B. G. (2007). Türkiye ve Dünyada bilgi toplumu ekonomisi: Süreçler ve değişimler. XII. *Türkiye 'de İnternet Konferansı*, 8-10 Kasım 2007, Ankara.
- Eren, H. (2010). *E-dönüşüm sürecinde idari işlemler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Erkan, H. (1994). *Bilgi toplumu ve ekonomik gelişme* (2. Basım). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2015). *Kamu yönetimi: Düşünceler, yapılar, fonksiyonlar, politikalar* (8. Basım). Kocaeli: Umurtepe Yayınları.
- Erzan, A. (2002). Temel bilimler-bilgi ilişkisi üzerine. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. İrzık, A. İnam (Yay. Haz.). *Bilgi Toplumuna Geçiş: Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar* içinde (ss. 287-310). Ankara: TÜBA.
- Fındıkçı, İ. (1996). *Bilgi toplumunda yöneticilerde kendini geliştirme*. İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları
- Fırat, M. (2017). E-devlet altyapı ve teknolojileri. Y. Güney ve M. R. Okur (Ed.), *Bilgi toplumu ve e-devlet* içinde (s. 49-63). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Fırat, M., Kabakçı, I., Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 64-85.
- Genç, S. Z. (2017). Bilgi toplumu ve eğitim. S.Z. Genç (Ed.). *Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması* içinde (s. 2-20). Ankara: Pegem Akademi.
- Geray, H. (2003). *İletişim ve teknoloji*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Görgülü, D. (2013). *Bilgi toplumuna geçiş sürecinde okul yöneticilerinin teknolojik liderlik yeterlilikleri açısından incelenmesi: Konya ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gülmezler, A., Afacan, E. Özkalkan, G. Aydın, R. (2018). *Ortaöğretim bilgi kuramı öğretmen kılavuz kitabı*. İstanbul: Ada Matbaacılık.
- Gültan, S. (2003). Bilgi toplumu sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye. Ankara: Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Günbayı, İ. ve Turan, F. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı bilişim sisteminin bir alt sistemi olarak e-okul uygulamasına ilişkin ilköğretim okullarındaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri: Bir durum çalışması. *İlköğretim Online*, 12(1), 1-22.
- Güneş, H. (2015). *Eğitim bilimleri terimleri sözlüğü*. Ankara: Ütopya Kitabevi.

- Hançerlioğlu, O. (1981). *Ekonomi sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hira, İ. (2002). Bilgi toplumu bağlamında toplumsalın yapısal dönüşümü ve Türkiye gerçeği. *I. Ulusal bilgi, ekonomi ve yönetim kongresi: bildiriler kitabı* içinde (ss. 75-87). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- İrzık, G. (2002). Bilgi toplumu mu, enformasyon toplumu mu? Analitik-eleştirel bir yaklaşım. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. İrzık, A. İnam (Yay. Haz.). *Bilgi Toplumuna Geçiş: Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar* içinde (ss. 53-62). Ankara: TÜBA.
- İnce, N.M. (2001). Elektronik devlet: Kamu hizmetlerinin sunulmasında yeni imkanlar. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/Murat_Ince_E-Devlet.pdf (Erişim Tarihi: 01/03/2018).
- İzci, F. (2001). *Bilişim teknolojisinin kamu örgütleri üzerindeki etkileri ve Sağlık Bakanlığı örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Kandur, H. (2006). *Elektronik belge yönetim sistem kriterleri referans modeli* (v. 2.0). Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kandur, H. (2011). Türkiye’de kamu kurumlarında elektronik belge yönetimi: Mevcut durumun analizi ve farkındalığın artırılması çalışmaları. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 2-12.
- Karabulut, B. (2015). Bilgi toplumu çağında dijital yerliler, göçmenler ve melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 11-23.
- Karataş, İ. H. ve Sözcü, Ö. F. (2013). Okul yöneticilerinin fatih projesine ilişkin farkındalıkları, tutumları ve beklentileri: bir durum analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 41-62.
- Kesici, İ. (1993). Bilgi toplumunun özellikleri. *Bilişim*, 62. Sayı.
- Keyman, F. (2002). Bilgi, toplum ve demokrasi. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. İrzık, A. İnam (Yay. Haz.). *Bilgi Toplumuna Geçiş: Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar* içinde (ss. 106-111). Ankara: TÜBA.
- Kocacık, F. (2003). Bilgi toplumu ve Türkiye. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 27(1). 1-10.
- Kongar, E. (2001). *Küresel terör ve Türkiye* (5. Basım). İstanbul: Remzi kitabevi.
- Kuşçu, M. (2015). *Yöneticiler açısından Milli Eğitim’de MEBBİS uygulamasının rolü ve önemi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kuşçu, M. ve Arslan, H. (2016). Virtual leadership at distance education teams. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 17(3), 136-156. <https://doi.org/10.17718/tojde.79230>
- Kutlu, E. ve Taban, S. (2007). *Bilgi toplumu ve Türkiye*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.

- Maraş, G. (2011). Kamu yönetiminde e-devlet ve e-demokrasi ilişkisi. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 37, 121-144.
- Meder, M. (2001). Bilgi toplumu ve toplumsal değişme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 9, 72-81.
- Mutioğlu, H. (2002). Küreselleşme ve e(tik) devlet. *I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, K.Ü., İ.İ.B.F. Yayını*, İzmit, ss. 937-963.
- Nalbantoğlu, H. Ü. (2002). Enformasyon kölesi tüketici, bilgiyle özgür yurttaş. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. Irzık, A. İnam (Yay. Haz.). *Bilgi Toplumuna Geçiş: Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar* içinde (ss. 63-71). Ankara: TÜBA.
- Naralan, A. (2008). E-devlete etki eden faktörler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 457-468.
- Oğuzkan, F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi çağında yönetim* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Önaçan, M. B. K., Medeni T. D., Özkanlı, Ö. (2012). Elektronik belge yönetim sistemi faydaları ve kurum bünyesinde EBYS yapılandırmaya yönelik yol haritası. *Sayıştay Dergisi*, 85.
- Öz, Z. O. (1997). *Toplumsal değişme sürecinde halk kütüphanelerinin yeri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, S. (2013). *Eğitimde örgütsel yenileşme* (7. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Özer, M. A. (2013). Yeni kamu yönetimi. E.G. İsbir (Ed.), *Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar* içinde (ss. 1-28). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Özlüer, F. (2016). *Bilgi edinme hakkı rehberi*. İstanbul: Ekolojij Kolektifi.
- Özsağır, A. (2013). *Bilgi ekonomisi* (2. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özsoylu, A. F. (2006). *Türkiye 'de kamu sektörü*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Sadıklar, C. T. (1995). *2000'li yıllar. Dünya ve Türkiye*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Sağsan, M. (2001). E-devlet toplumların yeni umut ışığı mı?, *Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Stratejik Analiz Dergisi*, 2(19), 89-97.
- Saylan, İ. (2009). İnternet: Demokrasiye açılan kapı Türkiye ve İtalya örnekleri çerçevesinde e-devlet uygulamaları. *Amme İdaresi Dergisi*, 42(3), 141-162.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Songür, N. (2011). Kamu yönetiminde değişim ve stratejik planlama, F. Kartal (Ed.), *Türkiye 'de kamu yönetimi ve kamu politikaları* içinde (ss. 191-220). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

- Sözer, Ö. (2014). *Felsefenin abc'si* (5. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Şahin, A. ve Örselli, E. (2003). E-Devlet anlayışı sürecinde Türkiye. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 343-356.
- Şataf, C., Çiçek, H. G. ve Dikmen, S. (2013). Kamu hizmetlerinin sunulmasında e-devlet uygulamalarının toplumsal algı düzeyi üzerine ampirik bir çalışma. *11. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildirileri*, 27-30 Kasım, Valetta, Malta.
- Şen, A. ve Koç, O. (2002). Bilgi toplumun taşıdığı risk unsurları. *I. Ulusal bilgi, ekonomi ve yönetim kongresi: bildiriler kitabı* içinde (ss. 926-938). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Tağrıyev, R. (2005). *E-ticaret ve internet üzerinden pazarlama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tekeli, İ. (2002). Bilgi toplumuna geçerken farklılaşan bilgiye ilişkin kavram alanı üzerinde bazı saptamalar. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. Irzık, A. İnam (Yay. Haz.). *Bilgi Toplumuna Geçiş: Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar* içinde (ss. 15-46). Ankara: TÜBA.
- Toffler, A. (1981). *Üçüncü dalga* (Çev. A. Seden). İstanbul: Altın Kitaplar.
- Toplu, M. (2010). Elektronik dönüşüm ve gelişmelerin bilgi yönetimine etkileri. M. Sağsan (Ed.), *Bilgi yönetimi disiplini ve uygulamaları. (Kamu kurumlarından örneklerle)* içinde (ss. 52-76). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Törenli, N. (2004). *Gelişmekte olan ülkeler açısından enformasyon toplumu kavramının değişen anlamı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tunalı, S. B., Gözü, Ö., Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması. Karma Araştırma Yöntemi. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24(2), 106-112.
- Turkcebilgi. (2018). *Sanayi devrimi*. Erişim https://www.turkcebilgi.com/sanayi_devrimi
- Turkcebilgi. (2006). *İkinci ve üçüncü sanayi devrimleri*. Erişim https://www.turkcebilgi.com/ikinci_ve_üçüncü_sanayi_devrimleri
- Türkcan, E. (2002). Bilgi, bilim ve teknoloji. İ. Tekeli, S. Ç. Özoğlu, B. Akşit, G. Irzık, A. İnam (Yay. Haz.). *Bilgi Toplumuna Geçiş: Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar* içinde (ss. 206-221). Ankara: TÜBA.
- Tonta, Y. (1999). Bilgi toplumu ve bilgi teknolojisi. *Türk Kütüphaneciliği*. 13(4). 363-375.
- Uçkan, Ö. (2002). E-devlet, e-demokrasi ve e-yönetişim modeli: Bir ilkesel öncelik olarak bilgiye erişim özgürlüğü, *VIII. Türkiye'de İnternet Konferansı*, İstanbul.
- Uçkan, Ö. (2003). *E-devlet, e-demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi* (3. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Ünal, Y. (2009). Bilgi toplumunun tarihçesi. *Tarih Okulu*. Sayı V, 123-144.
- Yenilmez, E. H. (1993). *Bilgi toplumu olgusu ve Türkiye: Hedef 2000 yılı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşilyurt, S. ve Gül, S. (2007). Bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutum ölçeği (BKBBYTÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 79-88.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, H., Kaplan, V. Çakmak, T. Üstün, Üstün, C. C. (2003). *Her şeyi e-leştirdik* (2. Basım). Ankara: Macar Yayıncılık.
- Yıldırım, H. ve Karakurt, E. (2004). E-devlet ve uygulamaları. *İş Güç Dergisi*, 6(1).
- Yıldız, M. (2011). Bilgi toplumu ve kamu yönetimi: E-devlet. TÜBA Açık Ders Malzemeleri. <http://www.acikders.org.tr/course/view.php?id=67> (Erişim Tarihi: 12.10.2018)
- Yücel, İ. H. (1997). Bilim-teknoloji politikaları ve 21. Yüzyılın toplumu. <http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/yucel.pdf> (Erişim Tarihi: 01/03/2018).
- Yücel, İ. H. (2002). Bilim ve teknoloji politikaları. *21. Yüzyıl ve Planlama Dergisi*. DPT'nin kuruluşunun 42. Yılı Özel Sayısı, 139-144.
- Zaim, H. (2005). *Bilginin artan önemi ve bilgi yönetimi*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- <http://www.meb.gov.tr/dys-butun-ulkede-yayginlasiyor/haber/12869/tr>

Ekler

Ek A

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği

Anket Formu

- 1- Görev Yaptığımız İlçe :
- 2- Okulunuzun/Kurumunuzun Adı :
- 3- Kıdem Yılıınız :
1-5 Yıl	:()	21-25 Yıl	:()
6-10 Yıl	:()	26-30 Yıl	:()
11-15 Yıl	:()	31-35 Yıl	:()
16-20 Yıl	:()	36-... Yıl	:()
- 4- Yaşınız :
20-25	:()	46-50	:()
26-30	:()	51-55	:()
31-35	:()	56-60	:()
36-40	:()	61-...	:()
41-45	:()		
- 5- Cinsiyetiniz :
Bayan	:()
Bay	:()
- 6- Ünvanınız :
Okul Müdürü	:()
Müdür Baş Yardımcısı	:()
Müdür Yardımcısı	:()

Değerli Kurum Yöneticisi;

Bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumları ölçme amacıyla hazırlanan bu ankette sorulara samimiyetle cevap vereceğinize inanıyorum. Lütfen soruları boş bırakmayınız. Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği						
		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	İşletim Sistemi ve işleyişi konusunda bilgim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Bilgisayarın işletim sistemi çökünce tekrar çalışır hale getirebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Herhangi bir tablolama ve grafik programını (Excel vb.) kullanabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Herhangi bir bilgisayar kursuna gittim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Bilgisayar kurslarında derslerin teorik kısmı bilgisayar laboratuvarının dışında sınıfta anlatılabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

6	Bilgisayar kullanmak bir zaman kaybıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Bilgisayarla çalışma esnasında dış dünya ile bağlantım kesilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Fakültede alınan bilgisayar ders saatleri temel bilgisayar bilgilerinin öğrenilmesi için yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Kurslarda bilgisayar laboratuvarında öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Grup sayısının fazla olduğu bilgisayar laboratuvarı derslerinin işlenişinde tek bir öğretmen yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Okulda istenilen zamanda serbest çalışabileceğimiz bilgisayarlar bulunmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Kurslarda bilgisayar dersleri güncel temel programlarla işlenmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Ortaöğretim sıralarında öğretmenlerimiz bizi bilgisayar kullanmaya teşvik etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Üniversite sıralarında öğretmenlerimiz bizi bilgisayar kullanmaya teşvik etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Bulduğum çevrede bilgisayar sıklıkla kullanılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Evimizde bilgisayar bulunmakta ve kullanabilmekteyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Alanımla ilgili herhangi bir derste bilgisayar ortamında paket programlarla hazırlanmış (slayt, VCD, animasyon, interaktif eğitim vs) sunulara yer verildi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Alanımla ilgili paket programlar hakkında bilgim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Alanımla ilgili herhangi bir paket programı kullandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Bilgisayarın öğrenme-öğretme sürecindeki yeri ve önemi hakkında yeterli bilgiye sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Ders yazılımlarının (paket programlar vs.) taşınması gereken özellikler hakkında ön bilgim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Kendi hazırladığım bir web sayfasına sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Zaman harcasam bir web sayfası hazırlayacak ön bilgiye sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	İnternet kafelerde bilgisayar kullanmaktaki amacım bilgisayarla ilgili temel bilgilerimi pekiştirmektir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	İnternet kafeleri oyun amaçlı kullanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	İnternet kullanırken çoğunlukla amacımın dışına çıkıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Not: “*Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği*” Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir.

Ayırdığımız zaman ve verdiğiniz cevaplar için sonsuz teşekkürlerimle...

İsmail ALTINTAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek B

Görüşme Soruları

Görev Yaptığınız İlçe	:	
Okulunuzun/Kurumunuzun Adı	:	
Yöneticilikte Görev Süreniz (Yıl Olarak)	:	
Yaşınız	:	
Cinsiyetiniz	:	
Unvanınız	:	☐ Okul Müdürü ☐ Müdür Başyardımcısı ☐ Müdür Yardımcısı
Branşınız	:	

Değerli Katılımcılar;

DYS Uygulaması ile ilgili olarak hazırlanan bu görüşmede sorulara samimiyetle cevap vereceğinize inanıyorum. Görüşmeye katıldığınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Soru 1: DYS size ne ifade ediyor?

--

Soru 2: DYS'nin olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

--

Soru 3: DYS'nin olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

--

Soru 4: DYS uygulamasının hangi özelliklerini ne düzeyde etkili kullandığınızı düşünüyorsunuz?

--

Soru 5: DYS Uygulamasının sizce önemi nedir?

Soru 6: Sizce bilgisayar kullanma becerisi ile DYS kullanma arasında ne derecede bir bağlantı vardır?

Soru 7: Bilgisayar kullanma beceriniz hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Soru 8: Bir DYS bileşeni olarak E-İmza'nın olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Soru 9: Bir DYS bileşeni olarak E-İmza'nın olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

İsmail ALTINTAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek C

Re: Ölçek için izin talebi

ŞG Seyda Gül <seydagul@atauni.edu.tr>
14.02.2019 Per 11:06
Siz

İsmail bey merhaba,
Ölçeği elbette kullanabilirsiniz. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Kimden: "ismail altıntaş" <maxicoder@outlook.com>
Kime: "seydagul" <seydagul@atauni.edu.tr>
Gönderilenler: 14 Şubat Perşembe 2019 9:57:33
Konu: Ölçek için izin talebi

Hocam Merhabalar...

Ben Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisiyim.

Yüksek lisans tez çalışmam içerisinde, geliştirmiş olduğunuz "Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği" ni kullanmak için izninizi rica ediyorum.

Saygılarımla...

İsmail ALTINTAŞ
Gönen İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Gönen / Balıkesir
Tel : 0 505 300 80 31

Re: Ölçek için izin

SY Selami Yeşilyurt <selamiy@atauni.edu.tr>
14.02.2019 Per 12:14
Siz

Merhaba; Kaynak belirtmek şartıyla ölçeği kullanmanızda bir sakınca yoktur. İyi çalışmalar dilerim. Selami Yeşilyurt

Kimden: "ismail altıntaş" <maxicoder@outlook.com>
Kime: selamiy@atauni.edu.tr
Gönderilenler: 14 Şubat Perşembe 2019 9:49:09
Konu: Ölçek için izin

Hocam Merhabalar...

Ben Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisiyim.

Yüksek lisans tez çalışmam içerisinde, geliştirmiş olduğunuz "Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayarlara Yönelik Tutum Ölçeği" ni kullanmak için izninizi rica ediyorum.

Saygılarımla...

İsmail ALTINTAŞ
Gönen İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Gönen / Balıkesir
Tel : 0 505 300 80 31

Ek D

T.C.
BALIKESİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99191664-605.01-E.6573713
Konu : Araştırma İzni

09.05.2017

VALİLİK MAKAMINA
BALIKESİR

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarih ve 2012/13 sayılı genelgesi
b) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 27/04/2017 tarihli ve 63130991-044-E.51671 Sayılı yazısı.

Başvuru Sahibinin Adı Soyadı	İsmail ALTINTAŞ		
Danışmanı	Prof.Dr.Hasan ARSLAN		
Kurumu/Üniversite/Görev Yeri	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi		
Alan/Bölüm	Eğitim Bilimleri / Eğitim Yönetimi ve Denetimi		
Tez,Araştırma veya Anketin Konusu	Okul Yöneticileri Açısından Bir E-Devlet Uygulaması olarak DYS : Önemi, Etkililiği ve Sınırlılıklar		
Başvuru Tarihi	04/05/2017	Başvuru Sayısı	6285157
Çalışma Başlama Tarihi	10/05/2017		
Çalışma Bitiş Tarihi	15/10/2017		
Veri Toplama Araçları	Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği, Görüşme Soruları		
Araştırma Türü	Yüksek Lisans Tezi		Araştırma

ÇALIŞMA YAPILACAK EĞİTİM KURUMLARININ LİSTESİ			
S. No	Okulun Adı	S. No	Okulun Adı
1	Gönen İlçesindeki tüm Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul,Liseler		
2	Bandırma İlçesindeki tüm Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul, Liseler		
3	Manyas İlçesindeki tüm Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul,Liseler		
4	Erdek İlçesindeki tüm Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul,Liseler		

Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlarda yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik izinleri ilgi (a) genelge gereğince yukarıdaki bilgileri belirtilen çalışmanın, eğitim kurumlarında, okul/kurum müdürlüklerinin denetiminde, öğrenci ve velilerin kişisel bilgilerinin alınmaması/verilmemesi kaydı ile yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Yusuf YALÇIN
Müdür a.
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
09.05.2017
Mustafa URAS
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdür V.

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Sayı : 93130991-044-E.51671
Konu : Anket-İsmail ALTINTAŞ

27.04.2017

BALIKESİR VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 25.04.2017 tarihli ve 33813216-044-E.50194 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı yüksek lisans programı 15290101026 numaralı öğrencisi İsmail ALTINTAŞ'ın "Okul Yöneticileri Açısından Bir E-Devlet Uygulaması Olarak DYS: Önemi, Etkinliği ve Sınırlıklar" başlıklı tez çalışması kapsamında Balıkesir İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Balıkesir Merkez ve İlçelerdeki yazı ekinde belirtilen okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise okullarında görev yapan okul yöneticilerine anket uygulamak istemektedir.

Gerekli iznin verilmesi hususunu müsaadelerinize arz ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Yücel ACER
Rektör

Ek : Dosya (28 sayfa)

23686
Millî Eğitim Müd.
Vali Y.
02 Mayıs 2017

Not: 5070 sayılı elektronik imza kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Doğrulama Kodu : NVWNYZVTQPQCHYYLPEvrak Takip Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/comu-ebys>
Terzioğlu Yerleşkesi Rektörlük Binası B Blok Zemin Kat
2862180018

Bilgi için:Hülya ULAŞ
Bilgisayar İşletmeni
Telefon No:(286) 218 00 18-1073

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği

Anket Formu

- 1- Görev Yaptığınız İlçe :
- 2- Okulunuzun/Kurumunuzun Adı :
- 3- Kıdem Yılıınız :
- 1-5 Yıl : () 21-25 Yıl : ()
 6-10 Yıl : () 26-30 Yıl : ()
 11-15 Yıl : () 31-35 Yıl : ()
 16-20 Yıl : () 36-... Yıl : ()
- 4- Yaşınız :
- 20-25 : () 46-50 : ()
 26-30 : () 51-55 : ()
 31-35 : () 56-60 : ()
 36-40 : () 61-... : ()
 41-45 : ()
- 5- Cinsiyetiniz :
- Bayan : ()
 Bay : ()
- 6- Ünvanınız :
- Okul Müdürü : ()
 Müdür Baş Yardımcısı : ()
 Müdür Yardımcısı : ()

Değerli Kurum Yöneticisi;

Bilgisayar kullanma becerileri ve bilgisayara yönelik tutumları ölçme amacıyla hazırlanan bu ankette sorulara samimiyetle cevap vereceğinize inanıyorum. Lütfen soruları boş bırakmayınız. Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği						
		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	İşletim Sistemi ve işleyişi konusunda bilgim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Bilgisayarın işletim sistemi çöktünce tekrar çalışır hale getirebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Herhangi bir tablolama ve grafik programını (Excel vb.) kullanabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Herhangi bir bilgisayar kursuna gittim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Bilgisayar kurslarında derslerin teorik kısmı bilgisayar laboratuvarının dışında sınıfta anlatılabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Bilgisayar kullanmak bir zaman kaybıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Bilgisayarla çalışma esnasında dış dünya ile bağlantım kesilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Fakültede alınan bilgisayar ders saatleri temel bilgisayar bilgilerinin öğrenilmesi için yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Kurslarda bilgisayar laboratuvarında öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Grup sayısının fazla olduğu bilgisayar laboratuvarı derslerinin işlenişinde tek bir öğretmen yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

11	Okulda istenilen zamanda serbest çalışabileceğimiz bilgisayarlar bulunmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Kurslarda bilgisayar dersleri güncel temel programlarla işlenmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Ortaöğretim sıralarında öğretmenlerimiz bizi bilgisayar kullanmaya teşvik etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Üniversite sıralarında öğretmenlerimiz bizi bilgisayar kullanmaya teşvik etti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Bulduğum çevrede bilgisayar sıklıkla kullanılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Evimde bilgisayar bulunmakta ve kullanabilmekteyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Alanımla ilgili herhangi bir derste bilgisayar ortamında paket programlarla hazırlanmış (slayt, VCD, animasyon, interaktif eğitim vs) sunulara yer verildi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Alanımla ilgili paket programlar hakkında bilgim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Alanımla ilgili herhangi bir paket programı kullandım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Bilgisayarın öğrenme-öğretme sürecindeki yeri ve önemi hakkında yeterli bilgiye sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Ders yazılımlarının (paket programlar vs.) taşınması gereken özellikler hakkında ön bilgim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Kendi hazırladığım bir web sayfasına sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Zaman harcasam bir web sayfası hazırlayacak ön bilgiye sahibim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	İnternet kafelerde bilgisayar kullanmaktaki amacım bilgisayarla ilgili temel bilgilerimi pekiştirmektir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	İnternet kafeleri oyun amaçlı kullanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	İnternet kullanırken çoğunlukla amacımın dışına çıkıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Not: "Bilgisayar Kullanma Becerileri ve Bilgisayara Yönelik Tutum Ölçeği" Yeşilyurt ve Gül (2007) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir.

Ayrıldığınız zaman ve verdiğiniz cevaplar için sonsuz teşekkürlerimle...

İsmail ALTINTAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşme Soruları

Görev Yaptığınız İlçe	:	
Okulunuzun/Kurumunuzun Adı	:	
Yöneticilikte Görev Süreniz (Yıl Olarak)	:	
Yaşınız	:	
Cinsiyetiniz	:	
Unvanınız	:	[] Okul Müdürü [] Müdür Başyardımcısı [] Müdür Yardımcısı
Branşiniz	:	

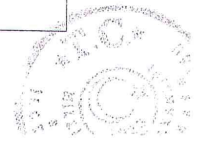
Değerli Katılımcılar;

DYS Uygulaması ile ilgili olarak hazırlanan bu görüşmede sorulara samimiyetle cevap vereceğinize inanıyorum. Görüşmeye katıldığınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Soru 1 : DYS size ne ifade ediyor?

Soru 2 : DYS nin olumlu bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Soru 3 : DYS nin olumsuz bulduğunuz yanlarını yazar mısınız?

Soru 4 : DYS uygulamasının hangi özelliklerini ne düzeyde etkili kullandığınızı düşünüyorsunuz?

Soru 5 : DYS Uygulamasının sizce önemi nedir?

Soru 6 : Sizce bilgisayar kullanma becerisi ile DYS kullanma arasında ne derecede bir bağlantı vardır?

Soru 7 : Bilgisayar kullanma beceriniz hakkında ne söyleyebilirsiniz?

İsmail ALTINTAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : İsmail ALTINTAŞ

Doğum Yeri : Eskişehir

Doğum Tarihi : 01/03/1982

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (Orta Seviye), İspanyolca (Temel Seviye)

İŞ DENEYİMİ

Anadolu Üniversitesi Bilgisayar Destekli Eğitim Birimi – Yazılım Geliştirici (2002-2005)

Gönen Atatürk İlköğretim Okulu – Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (2006-2014)

Gönen Öğretmen İşıl İpek Ortaokulu – Müdür Yardımcısı (2014-2016)

Gönen İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü – İlçe MEBBİS Yöneticisi (2016-Halen)

İLETİŞİM

E-posta Adresi : maxicoder@hotmail.com